

vergadering **26**  
zittingsjaar 2021-2022

Woordelijk Verslag

## **Plenaire Vergadering**

van 24 februari 2022



**Vlaams  
Parlement**

## INHOUD

OPENING VAN DE VERGADERING	5
VERONTSCHULDIGINGEN	5
ACTUALITEITSDEBAT over het stikstof- en bouwshiftakkoord – 6 (2021-2022)	5
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1163 (2021-2022) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	5
ACTUALITEITSDEBAT over het stikstof- en bouwshiftakkoord – 6 (2021-2022)	5
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	71
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne – 1167 (2021-2022) – Nr. 1	
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem- Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding – 1168 (2021-2022) – Nr. 1 Voorstellen tot spoedbehandeling	71
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1169 (2021-2022) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	72
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	72
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1163 (2021-2022) – Nr. 1	
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem- Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding – 1168 (2021-2022) – Nr. 1	
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1169 (2021-2022) – Nr. 1 Voorstellen tot spoedbehandeling	73
Bespreking	74
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne – 1167 (2021-2022) – Nr. 1 Voorstel tot spoedbehandeling	82
Bespreking	83

VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1163 (2021-2022) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	97
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem-Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding – 1168 (2021-2022) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	98
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1169 (2021-2022) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	98
VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne – 1167 (2021-2022) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	98
MOTIE van Sam Van Rooy, Stefaan Sintobin, Leo Pieters, Bart Claes en Chris Janssens tot besluit van het op 24 februari 2022 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord, wat het bouwshiftakkoord betreft – 1164 (2021-2022) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	99
MOTIE van Stefaan Sintobin, Sam Van Rooy, Leo Pieters, Frieda Verougstraete-Deschacht, Bart Claes en Chris Janssens tot besluit van het op 24 februari 2022 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord, wat het stikstofakkoord betreft – 1165 (2021-2022) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	99
MOTIE van Mieke Schauvliege, Bruno Tobback, Chris Steenwegen en Ludwig Vandenhove tot besluit van het op 24 februari 2022 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord – 1166 (2021-2022) – Nr. 1	
Hoofdelijke stemming	100
REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN	100
BIJLAGEN	
Aanwezigheden	102
Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers	102



**OPENING VAN DE VERGADERING****Voorzitter: mevrouw Liesbeth Homans**

– De vergadering wordt geopend om 14.05 uur.

**De voorzitter:** Dames en heren, de vergadering is geopend.

**VERONTSCHULDIGINGEN**

**De voorzitter:** De ministers Ben Weyts, Wouter Beke, Lydia Peeters en Benjamin Dalle zijn verontschuldigd.

**ACTUALITEITSDEBAT over het stikstof- en bouwshiftakkoord  
– 6 (2021-2022)**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord.

Het debat is geopend.

U kent de afspraken en u kent de volgorde. Alle fracties krijgen tien minuten voor een openingsstatement. Dan mag er niet onderbroken worden. De Vlaamse Regering krijgt in totaliteit in de eerste ronde twintig minuten voor een repliek. Dan krijgt elke fractie opnieuw zeven minuten, en dan mag er wel onderbroken worden.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST)  
– 1163 (2021-2022) – Nr. 1****Voorstel tot spoedbehandeling**

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Voorzitter, ik wil op basis van artikel 50 van ons reglement de spoedbehandeling vragen van een voorstel van resolutie over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST).

**De voorzitter:** Is er al een document ingediend?

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Dat wordt nu bijna ingediend, denk ik.

**De voorzitter:** We zullen ons daar later over uitspreken. Goed? *(Opmerkingen van minister-president Jan Jambon)*

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Ik denk dat u onze communicatie niet goed gevolgd hebt, minister-president. U hebt niet goed gevolgd.

**De voorzitter:** We zullen ons later over dit voorstel tot spoedbehandeling uitspreken.

Het incident is gesloten

**ACTUALITEITSDEBAT over het stikstof- en bouwshiftakkoord  
– 6 (2021-2022)**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de voortzetting van het actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord.

De Vlaams Belangfractie mag het openingsstatement voor haar partij doen.

De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Voorzitter, ik ben blij dat we vandaag het debat kunnen houden en niet gisteren in de luwte van de plenaire. Ik zal het zelf hebben over het stikstofdossier. De heer Van Rooy zal het hebben over de betonstop.

Water en vuur werden verzoend, zei de minister-president gisteren trots bij de voorstelling van het krokusakkoord. Laat mij het anders formuleren: landbouw dupe van het stikstofdossier, landbouw kind van de rekening. Voor onze fractie is het duidelijk dat met dit stikstofakkoord vooral of bijna uitsluitend de landbouw in Vlaanderen het zwaar te verduren krijgt. Sluiting van bedrijven, het uitkopen van bedrijven, reductie van de vee- en varkensstapel, verbieden van bemesting, een strenger vergunningskader: dit komt voor onze fractie neer op het afpakken van het levenswerk van landbouwers.

We kunnen hier een hele namiddag goochelen met cijfers over reductie van stikstof, over rode en donkeroranje bedrijven, over subsidies, over warme sanering, over doldwaze Europese richtlijnen, maar het gevolg van dit krokusakkoord is wel dat landbouwers, dat mensen, dat gezinnen hun droom en hun toekomst kwijt zijn en dat de dromen en ambities van jonge landbouwers aan diggelen worden geslagen.

Collega's, we weten al langer dan vandaag dat onze landbouwers niet veel meer moeten verwachten van de N-VA of Open Vld. Daarom richt ik mij vandaag speciaal tot u, minister Crevits. Ik wil u een citaat brengen van een jonge landbouwer als reactie op het stikstofakkoord: "Dit akkoord betekent het doodvonnis voor de volgende generatie jonge boeren. Als ik het stikstofakkoord lees, dan kan ik enkel ongelooflijk triest en boos zijn. Het wordt bijzonder moeilijk om een leefbaar inkomen te halen en tegelijk het landbouwbedrijf toekomstbestendig te maken met het huidige voorstel. Hiermee wordt ons absoluut geen ondernemingsruimte geboden."

Dan heb ik het nog niet over de reactie van een bevriende landbouworganisatie. De Boerenbond bestempelt het akkoord als een mokerslag en contractbreuk. De regering komt terug op gemaakte afspraken, klinkt het. Geen enkel perspectief meer voor de ontwikkeling van bedrijven, geen oog voor de socio-economische impact van de beslissingen en vragen bij de juridische onderbouw van dit akkoord.

Ook het Algemeen Boerensyndicaat laat optekenen dat dit akkoord een bittere pil is om slikken. 'Hoe we die bittere pil zullen verteren, zal pas de komende maanden en jaren duidelijk worden. We hopen in ieder geval dat de overheid, die gefaald heeft, haar plicht opneemt. Sommige landbouwers zullen zware investeringen moeten doorvoeren in hun bedrijf. Andere zullen zeer ingrijpende beslissingen moeten nemen over hun boerentoeekomst', luidt het.

Minister Crevits, u liet gisteren optekenen dat u een dubbel gevoel hebt bij dit krokusakkoord. 'Zeer blij met het akkoord, maar ook bezorgd voor de landbouw' klonk het. Ik heb u altijd gezien als een minister van en voor Landbouw. Vandaag ben ik echter ontgoocheld in u. U hebt duidelijk de duimen moeten leggen voor de groene minister binnen deze regering – een minister die op een persconferentie haar beleid komt verdedigen met een kindertekening.

Collega's, dit akkoord zet de toekomst van de landbouw in Vlaanderen op de helling. En ik vrees dat dit slechts het begin van het einde is. Want als ik het hoor van sommige fanatici hier en op het Europese niveau, als het van hen afhangt,

dan gaat de Vlaamse landbouw helemaal op de schop. Onze partij, minister, zal zich hier hardnekkig tegen verzetten. Het Vlaams Belang zal in ieder geval, overal waar we kunnen, de aangekondigde acties van landbouwers ondersteunen. Ook zij, hun families en hun gezinnen, hebben recht op een toekomst. Wij, wij van het Vlaams Belang, vragen wél respect voor onze hardwerkende landbouwers.

Minister-president, ministers, voor onze fractie, voor het Vlaams Belang, meer dan ooit: zonder boeren, geen toekomst. Geen boerenkerkhof op Vlaamse velden. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

**De voorzitter:** De heer Van Rooy heeft het woord.

**Sam Van Rooy (Vlaams Belang):** Voorzitter, collega's, ambtsgenoten van de Vlaamse Regering, uit de studie aan de KU Leuven blijkt dat in 1967 7 procent van de beschikbare ruimte in Vlaanderen bebouwd was. In 1988 was het al bijna 12 procent. In het jaar 2000 was het 18,3 procent. Vandaag zijn we een van de dichtst bevolkte regio's ter wereld. Meer dan een derde van Vlaanderen bestaat uit woningen, wegen, industriegebieden en recreatiezones. In 55 Vlaamse steden en gemeenten, waaronder Antwerpen, Gent en Brussel, is zelfs al meer dan de helft van de ruimte volgebouwd. Het ruimtebeslag in Vlaanderen neemt vooral toe door een steeds grotere behoefte aan huisvesting.

In Vlaanderen verdwijnt daardoor elke dag gemiddeld meer dan 5 hectare open ruimte. Dat tast de leefbaarheid aan. Het is dus een nobel, legitiem en broodnodig streven om Vlaanderen niet te laten volbouwen zodat Vlaanderen niet één groot verstedelijkt gebied wordt, één grote woestijn van asfalt en beton. Het is een nobel, legitiem en broodnodig streven om onze open ruimte, onze Vlaamse landschappen, onze natuur en ons bosgebied te koesteren en te bewaren. Eindelijk komt de Vlaamse Regering dus nu met een concreet plan.

Tegen 2025 – binnen drie jaar al – zou de 5 hectare verdwenen open ruimte per dag verminderd moeten zijn tot 3 hectare om tegen 2040 uiteindelijk te zijn gedecimeerd tot 0 hectare. Binnen twintig jaar zou er dus geen bijkomende open ruimte meer worden ingenomen in Vlaanderen. Dat klinkt niet slecht, maar helaas kunnen wij niet geloven dat dit zogenaamde krokusakkoord over de bouwshift hierin zal slagen.

Ten eerste. Dat de getroffen grondeigenaars voldoende vergoed zullen worden en volledig vergoed zullen worden is op zich goed en rechtvaardig maar dat heeft natuurlijk een kostprijs. Dat is een hoge kostprijs die zowel de Vlaamse Regering als de steden en gemeenten en dus de Vlaamse belastingbetalers zullen moeten ophoesten. Er is ook geen enkele garantie dat voldoende steden en gemeenten hiervoor zullen kunnen of willen betalen. De financiële prikkel is daarvoor allicht niet groot genoeg.

Ten tweede. De olifant in de kamer, dé grote aanjager van het voortdurend toenemende ruimtebeslag en de teloorgang van de open ruimte in Vlaanderen wordt op geen enkele manier genoemd, laat staan aangepakt. Voor deze Vlaamse Regering is en blijft de massa-immigratie blijkbaar het grote taboe. Dat is niet zo voor professor Waterbouwkunde aan de KU Leuven Patrick Willems, die er nochtans in Terzake op wees dat je niet aan de nodige ontharding kunt doen als er tegelijkertijd steeds meer mensen bij komen waarvoor steeds meer verharding nodig is.

Wat dat betreft spreken de cijfers toch voor zich. In 1990 waren we in Vlaanderen met 5,7 miljoen mensen waarvan 6,5 procent van vreemde afkomst. In 2021, dertig jaar later, waren er in Vlaanderen al 6,7 miljoen mensen, waarvan 24 procent of 1,6 miljoen van vreemde afkomst. De afgelopen tien jaar

kwam er door de massa-immigratie in Vlaanderen elk jaar opnieuw het aantal inwoners bij van een gemiddelde Vlaamse gemeente, namelijk ongeveer 22.000 mensen. Op iets minder dan twaalf jaar kwam er dus door de massa-immigratie in Vlaanderen een hele stad bij ter grootte van Gent.

De Nederlandse demograaf doctor Jan Latten van de Universiteit Amsterdam stelt dat door de aanhoudende immigratie het ruimteprobleem steeds groter wordt. Hij bepleit een politiek waarbij wordt gestreefd naar een min of meer stabiel aantal inwoners over de komende decennia. Met andere woorden: de massa-immigratie moet gestopt worden. Immers, het is toch een logica die we allemaal kunnen begrijpen: hoe meer mensen op een gelijkblijvend oppervlak, hoe groter de bevolkingsdichtheid en hoe meer beton en asfalt, hoe meer gebouwen en wegen en dus hoe minder groen en open ruimten.

Deze Vlaamse Regering vindt echter dat de mensen steeds kleiner en dichter bij elkaar moeten gaan wonen in steeds hogere gebouwen. Voor zo'n Vlaanderen passen wij, want wij staan voor leefbaarheid. Voor ons staan leefbaarheid en ruimte centraal. Wanneer het aantal mensen zal blijven toenemen en de beschikbare bouwgrond door deze bouwshift tegelijkertijd zal afnemen, zal wonen onbetaalbaar worden. Wij zeggen: vol is vol, Vlaanderen is vol zoals u weet. Deze oude Vlaams Blok-slogan is vandaag meer dan ooit actueel. Onze conclusie is dan ook dat dit krokusakkoord niet alleen de belangrijkste oorzaak van de betonning van Vlaanderen negeert, maar dat het simpelweg ook onbetaalbaar is. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Oef. Collega's, dat was mijn reactie gisterenochtend toen ik hoorde dat de regering in de vroege uurtjes, kwart over vijf, het krokusakkoord had gesloten. De knopen zijn doorgehakt. Als je het mij vraagt is dit echt een huzarenstukje van deze Vlaamse Regering. Het waren geen plezierige beslissingen, maar wel noodzakelijke. Daarom: oef en geen hoera. Dit is geen hoera-akkoord, maar een oef-akkoord.

Het was minister-president Geert Bourgeois die in de vorige legislatuur met zijn Vlaamse Regering toen in het kader van het klimaatdebat een ambitieus plan voorstelde: het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) met onder meer de ontharding en de betonstop of bouwshift. Collega's, dat was in december 2016, ruim vijf jaar geleden. Voor stikstof, met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), kwam er in 2016 een voorlopig kader, intussen ook meer dan vijf jaar geleden. Sommige landbouwbedrijven stootten te veel stikstof uit, met name ammoniak, in de nabijheid van natuurgebieden. Er dreigde een vergunningsstop als er geen definitief regelgevend kader zou komen. Die stop is er nu in de feiten eigenlijk ook met uitspraken van onder andere de Raad voor Vergunningsbetwistingen (RvVb) in februari vorig jaar, dus ook alweer een jaar geleden.

Het zijn twee gigantisch moeilijke, complexe en gevoelige dossiers die we al maanden en jaren meeslepen. Parlementsleden, ministers en wetenschappers beten er hun tanden op stuk. Collega's, al die tijd is er geprobeerd om de knopen te ontwarren, maar als dat echt niet lukt, moeten knopen uiteindelijk toch eens doorgehakt worden. Dat is nu gebeurd. Oef, geen hoera.

Sommige PAS-maatregelen zullen ook effect hebben op een derde dossier: dat van de mestproblematiek, het mestactieprogramma (MAP), nog zo'n dossier dat we al jaren meeslepen. Het blijven ingewikkelde materies en de conceptnota's moeten nog in decreten en uitvoeringsbesluiten gegoten worden, maar in grote lijnen krijgen ze alvast onze steun.



Ten eerste, de bouwshift. De bedoeling was om minder open ruimte in te nemen en waar mogelijk te verdichten in de kernen. Een derde van Vlaanderen is ingenomen door menselijke activiteiten, ruimtebeslag, en elke dag – de collega zei het al – komt er 5,1 hectare bij. Meer dan de helft, collega Van Rooy, 2,8 hectare, gaat over zonevreemde uitbreidingen in agrarisch gebied. Daar wonen geen migranten.

In de vorige legislatuur werd hier flink over nagedacht, maar een definitieve gedragen regeling die op het terrein kon worden toegepast, bleef uit. De knopen die nu zijn doorgelicht over de vergoeding die de eigenaars krijgen als ze de waarde van hun eigendom zien verminderen door de herbestemming van hun grond, zijn een feit. We vallen terug op het regeerakkoord, de vergoeding komt overeen met de werkelijke waarde.

Buitengewoon belangrijk voor onze fractie is wel dat de dertien criteria om die waarde te bepalen zorgvuldig worden toegepast door de landcommissies. Die criteria moeten ervoor zorgen dat de waardebepaling correct gebeurt. Waterzieke gebieden, collega's, waar er eigenlijk niet kan worden gebouwd, zijn minder waard dan bouwrijpe percelen. Woonuitbreidingsgebieden zijn geen woongebieden, maar reservegebieden.

Het Instrumentendecreet, dat al eerder voorlag, wordt in die zin verfijnd omdat er bijzondere aandacht wordt gevraagd voor vijf criteria bij de waardebepaling: al dan niet aan een openbare weg liggen, een perceeldiepte van 50 meter, de watertoets, technische bebouwbaarheid, de ligging in woonuitbreidingsgebied en het ontwikkelingsperspectief van die percelen.

Het is de bedoeling dat mensen billijk worden vergoed, zonder dat de overheid belastinggelden over de balk gooit. In vergelijking met andere landen is de vergoeding die Vlaanderen biedt hoe dan ook zeer behoorlijk. Wie het eigendomsrecht hoog in het vaandel draagt, mag hier zeker niet mopperen.

Over de 12.000 hectare woonuitbreidingsgebied wordt een stolp gezet zoals eerder, eind 2020, overeengekomen tussen de meerderheidspartijen. Zoals destijds afgesproken, kunnen gemeenten de stolp opheffen via een gemotiveerd vrijgavebesluit, een soort mini-ruimtelijk uitvoeringsplan. In dat geval vragen we wel dat 40 procent van het terrein wordt ingezet voor betaalbaar wonen. Een bewarend beleid dus voor de woonuitbreidingsgebieden, maar ook vrijwaring van de 16.000 hectare signaalgebieden, watergevoelige gebieden.

Uiteraard moet erop worden toegezien dat we niet dweilen met de kraan open. Zo schrapte de Vlaamse overheid in deze legislatuur al 400 hectare grond met harde bestemming, maar lokale besturen maakten er 160 hectare bij. Daar wordt nu paal en perk aan gesteld. Bij omzetting moet er worden gecompenseerd.

Eergisteren lieten we in de commissie Ruimtelijke Ordening de taskforce aan het woord. Die deskundigen pleiten er onder meer voor dat de zonevreemde basisrechten en zonevreemde functiewijzigingen moeten worden ingeperkt. Dat stelt de regering nu ook voor in haar conceptnota. Tot zover de bouwshift.

Ten tweede, het stikstofdossier. Het Damocleszwaard van het stikstofdossier Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) hangt ons al jaren boven het hoofd. Europa liet ons al eerder weten dat ons stikstofbad vol is. Als we er geen paar emmers uit scheppen, dan zijn er geen vergunningen meer mogelijk: niet voor landbouw, niet voor industrie, niet voor de bouwsector, niet voor verkeer. De uitstoot van varkens en pluimvee in alle stallen moet met 60 procent omlaag tegen 2030. Voor melk- en vleesvee moet de uitstoot met 15 procent verminderen, voor kalveren met 20 procent. Landbouwers kunnen kiezen of ze dat

doel bereiken door middel van emissiearme stallen of door minder dieren te houden.

In het krokusakkoord bepaalt de regering dat de bedrijven met de grootste uitstoot, de zogenaamde rode bedrijven, in de buurt van natuurgebieden moeten sluiten tegen 2025. Het gaat om veertig landbouwbedrijven, collega's, en twee mestverwerkers. Die bedrijven worden vergoed op basis van bedrijfswaarde. Voor de donkeroranje bedrijven komt er een aanbod van de overheid om zich vrijwillig te laten uitkopen.

We beseffen hoe moeilijk dit is voor onze landbouwers. Zij kregen destijds vergunningen voor hun activiteiten, maar die werden inmiddels door nieuwe regelgeving achterhaald. In een aantal gevallen moeten ze nu inderdaad ook afscheid nemen van hun levenswerk, collega Sintobin.

Ook in andere sectoren maakten we dat mee en maken we dat mee, jammer genoeg. Voor landbouwers die zich met hart en ziel, dag en nacht, hebben ingezet voor hun bedrijf, is dat uiteraard bijzonder pijnlijk. We hebben daarvoor alle begrip. We willen dan ook dat die landbouwers correct worden vergoed. Ik heb het gevoel dat dit ook inderdaad zo zal zijn, als ik de teksten lees. Als bedrijven uitdoven en vergoed worden, dan moeten we er wel zeker van zijn dat de uitstoot die we hier weghalen niet ergens anders terugkeert, via een uitbreiding van een bestaand bedrijf, of via een nieuw bedrijf. Dat wordt nu gegarandeerd, door geen nutriëntenemissierechten (NER) meer bij te maken, en door de slapende NER, en dat is 21 procent van het totaal aantal NER, weg te halen en door er een gesloten systeem van te maken. Dat is een gesloten systeem, collega's, en dat is een ingreep die absoluut nodig is. Dat is eigenlijk ook al gebeurd in de industrie, toen daar voor de verhandelbare emissierechten (ETS) ook een gesloten systeem werd gemaakt.

Voor nieuwe vergunningen komt er een streng afwegingskader. Voor de varkensstapel is er een globale afbouw met 30 procent. Dat gebeurt enerzijds door de rode en donkeroranje bedrijven te verwijderen, en anderzijds door varkensplaatsen op te kopen op vrijwillige basis. In alle groene bestemmingen komt er een nulbemesting tegen 2028. MAP 6+ (mestactieplan) bepaalt bovendien dat er een nulbemesting komt in VEN-gebied (Vlaams Ecologisch Netwerk). Landbouwers kunnen ook daarvoor een vergoeding krijgen.

De achttien mestverwerkers met de grootste impact moeten hun uitstoot met 30 procent verminderen. Die achttien, plus twee piekbelasters, collega's, zijn goed voor 98 procent van de uitstoot van de mestverwerkers.

Dat zijn globale maatregelen voor Vlaanderen. Uitzonderingen zijn er alleen voor kleine biologische bedrijven en voor heel kleinschalige familiebedrijven. Voor vijf gebieden – dat is gisteren ook gezegd – komen er specifieke extra maatregelen.

Niet alleen moet de uitstoot van stikstof verminderd worden, ook de stikstofvervuiling die in natuurgebieden aanwezig is, moet opgeruimd worden, bijvoorbeeld door natuurtechnische maatregelen: afplaggen, vernatten. Om deze PAS-maatregelen uit te rollen, reserveert de regering een bedrag van 3,65 miljard euro, grotendeels om onze landbouwers te vergoeden.

Ik besluit, collega's. Ik herhaal waar ik mee begonnen ben: dit is een historisch akkoord. Het is geen 'hoera-', maar een 'oef'-akkoord. Het is nu zaak om de conceptnota's zo snel mogelijk om te zetten in decreten, en de beslissingen op het terrein uit te voeren. Voor sommigen is het ongetwijfeld een harde noot om te kraken. Ook voor politici is het niet plezierig om mensen tegen de haren in te strijken, maar dit akkoord is absoluut noodzakelijk. De maatregelen waren onvermijdelijk, om de toekomst van onze landbouw, van onze industrie, van onze

bouwsector veilig te stellen. Ze zijn ook essentieel voor de gezondheid van onze mensen. Ik dank u. (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

**Mieke Schauvliege (Groen):** Beste leden van de Vlaamse Regering, beste collega's, water en vuur hebben jullie met deze deal willen verzoenen. Dat zei u, minister-president. Ik kan u zeggen: water en vuur, die zijn niet te verzoenen. Zoals water het wint van vuur, wint de stikstofdeal van het akkoord van de bouwshift. Door die twee extreem moeilijke dossiers, de stikstofdeal en de betonstop, aan elkaar te koppelen, hebben jullie er een koehandel van gemaakt, waar de bouwshift de dupe van is. Of beter gezegd: waar de open ruimte de dupe van is, waar de Vlaming de dupe van is.

Jullie zijn tevreden. Elke partij haalt iets binnen, iedereen is content. Maar wie bepaalt de prijs van deze deal? Wie wordt er echt beter van deze deal, en wie betaalt de rekening? Worden de centen van de Vlamingen, van Farid en Louise, van Martine en Hubert, in deze deal zo goed mogelijk ingezet om te zorgen voor gezonde lucht, bescherming tegen droogte, meer natuur, en duurzame voedselproductie voor elke Vlaming? Wij denken van niet.

Laten we beginnen met de bouwshift. Collega Steenwegen zal het dan hebben over het stikstofarrest.

De bouwshift is een heel belangrijke klimaatmaatregel die vijf jaar geleden werd aangekondigd door minister-president Bourgeois. De bouwshift zorgt voor het behoud van de open ruimte, biedt meer kansen voor natuur en bos en voor bescherming tegen allerhande natuurfenomenen. De vraag is waar we nu staan. De olifant baart een muis want ik zie vier grote problemen aan dit akkoord.

Jullie spreken hier over het vrijwaren van bebouwing van 10.000 hectare grond. Die 10.000 hectare willen jullie dus openhouden. Maar beste mensen, dat is een derde van wat we moeten doen. Jullie hebben zelf gezegd dat we tegen 2025 maar 3 hectare of zes voetbalvelden per dag meer zouden innemen. Nu nemen we tien voetbalvelden in. Tegen 2040 willen jullie naar nul gaan maar als we dat willen doen, dan zullen we 30.000 hectare moeten vrijwaren van bebouwing. Met dit plan doen we een derde.

De ambitie ligt niet alleen laag maar jullie zetten ook vooral in op die woonreservegebieden. We hebben dinsdag de taskforce bouwshift gehoord die jullie hebben aangesteld om goed na te denken over de slimste maatregelen om tot die bouwshift te komen. Die taskforce adviseert om eerst naar het laaghangend fruit te kijken, naar die zones waar men een win-winsituatie kan realiseren, waar men een waterprobleem en een natuurprobleem kan oplossen en waar men ervoor kan zorgen dat we ons beschermen tegen de droogte. Dat doen jullie niet, jullie focussen op die woonreservegebieden.

De deal die op tafel ligt, is onbetaalbaar en juridisch aanvechtbaar. Dat is alvast wat de expertengroep ons dinsdag vertelde. Jullie willen de grondeigenaars vergoeden voor de volledige huidige waarde, ook al liggen die gronden daar al jaren te wachten. Het gevolg is natuurlijk dat de deal ontzettend duur wordt en dat jullie speculatie belonen. Dat is absurd. Farid, Louise, Martine en Hubert en met hen alle Vlamingen zullen de factuur betalen. En begrijp het niet verkeerd, ook wij willen dat de eigenaars een billijke vergoeding krijgen voor de schade die ze zouden oplopen. Maar een billijke vergoeding, niet boter bij de vis om niets te doen, staat in schril contrast met het offer dat u van onze landbouwers vraagt.

Tot slot wil ik het nog hebben over het budget. Jullie voorzien nu een budget van 100 miljoen euro per jaar, wetende dat we nu al met een ambitie van 10.000

hectare zitten en we eigenlijk naar 30.000 hectare zouden moeten gaan. Om die 10.000 hectare te vrijwaren is volgens een berekening van de taskforce eigenlijk 224 miljoen euro nodig. Om dat gat te dichten rekenen jullie op de lokale besturen. Jullie kijken naar de lokale besturen om dat te realiseren en de factuur bij te passen. Op die manier zal het niet lukken.

Ik kan maar tot één conclusie komen. Deze bouwshift is too little too late. In plaats van een echte deal te sluiten die het startpunt is van een ambitieus beleid dat echt leidt tot een bouwshift, stel ik vast dat we eigenlijk op stap nul zitten van die bouwshift. Het echte werk moet nog beginnen. De deal die jullie presenteerden, is eigenlijk niet meer dan wat er in het regeerakkoord staat, met 2,5 jaar vertraging. Dat is wat hier op tafel ligt. Met dit plan komen jullie er niet. Van die bouwshift komt jammer genoeg niets in huis. *(Opmerkingen)*

**De voorzitter:** De heer Steenwegen heeft het woord.

**Chris Steenwegen (Groen):** Collega's, inzake stikstof heeft deze beslissing natuurlijk een enorme impact op onze boeren en ik sta hier eerlijk gezegd dan ook met gemengde gevoelens en met veel begrip voor onze veehouders die hier het gelag betalen van een falend Vlaams landbouw- en milieubeleid.

Dat er iets moest gebeuren, was duidelijk. Vraag is wel of deze regeling niet in hetzelfde bedje ziek is als de voorgaande, en of ze zal standhouden. Daarnaast wordt het fundamentele debat over welk soort veehouderij wij in Vlaanderen een plaats willen of kunnen geven, niet gevoerd. Dat is toch een gemiste kans.

De conceptnota bevat wat ons betreft zeker een aantal goede punten. De warme sanering met de nodige middelen, een bijkomend aanbod voor de varkenssector die in een zware crisis zit, correctiemechanismen voor bijvoorbeeld bio, meer middelen voor het herstelbeleid en het beperken van bemesting in kwetsbare gebieden zijn dingen die wij onderschrijven. Dat neemt niet weg dat bij al die punten nog heel veel vragen zijn. Hoe zal de compensatie worden berekend? Wat met het gesubsidieerde deel van gedane investeringen? Kan iemand die gestopt is, nadien opnieuw een veebedrijf starten? Wat als er te weinig mensen instappen? Is werken met sectordoelen de goede manier? Moeten we niet gebiedsgericht werken? Wat met nieuwe initiatieven inzake bio? Enzovoort. Dat zijn nog heel veel vragen ter verduidelijking, vragen die ook bij onze boeren nog leven en waar op korte termijn duidelijke antwoorden op moeten kunnen worden gegeven.

Collega's, ten gronde: iedereen hier heeft de voorbije maanden aangedrongen op een aanpak die juridisch sluitend is, die robuust is. Die zekerheid vind ik wel essentieel want dat is de rechtvaardiging om zo drastisch in te grijpen op een economische sector en ook op de leefwereld en het levenswerk van heel wat van onze boeren. Maar het is nog maar de vraag of onze boeren met dit compromis die rechtszekerheid zullen krijgen. Ik heb daar toch wel wat twijfels over.

In de eerste plaats wordt er enorm ingezet op technologische oplossingen en rekent men zich rijk. Tot driekwart van de reductiedoelstelling verwacht men van emissiearme stallen maar we weten ondertussen dat de theoretische impact of reductie daarvan niet overeenstemt met de praktijk. Wetende dat dat niet overeenstemt, zullen we de doelen wat dat betreft niet halen. Collega's, hoe cynisch zou het zijn om onze boeren opnieuw te stimuleren en te financieren om zware investeringen te doen die niet werken zoals het hoort en dan later opnieuw voor deze verscheurende keuze te staan waar we vandaag voor staan.

Ten tweede wordt er weer met een significantiekader en drempelwaarden gewerkt, vertrekkende van een interpretatie van de Europese regelgeving die naar ons oordeel dreigt om opnieuw de juridische toets niet te kunnen doorstaan.

De derde grote vraag is: wat na 2030? Waar zit het plan om tegen 2050 in onze aangemelde natuurgebieden onder die kritische drempelwaarden te gaan? Dat vinden we niet terug.

Collega's tot slot, wat ik nog het meeste betreur, is dat dit plan losstaat van enige visie op waar we in Vlaanderen met onze veehouderij naartoe willen. Aan de enorme instroom van stikstof, via geïmporteerde veevoeders, via het toepassen van kunstmeststoffen, die vandaag toeneemt wordt er niet geraakt. Aan de bron, aan de oorzaak doen we niets. Er is geen enkele indicatie dat we onze grondgebonden bedrijven die in evenwicht met de natuur werken en al die landbouwers die meer oog willen hebben voor de natuur en voor de kwaliteit van de bodem en waterbeheer, willen ondersteunen. Wat voorligt, dreigt te leiden tot een verdere sterkere schaalvergroting met zware gesubsidieerde investeringen die onze boeren verder in een 'race to the bottom' drijven. Is dat het toekomstbeeld dat jullie hebben voor onze Vlaamse veehouderij? Meer concentratie? Nog meer financiële risico's in een volatiele wereldmarkt? Overbemesting, klimaat, dierenwelzijn en volksgezondheid krijgen op die manier ook geen oplossing. Integendeel. Vaak zal dit tegenwerken.

Collega's, daarom nogmaals een oproep: laat ons ervoor zorgen dat deze noodzakelijke sanering het startpunt is voor een herwaardering van onze veehouderij, een veehouderij waar in de eerste plaats de veehouder beter van wordt, maar ook onze natuur, ook onze leefomgeving en ook onze landbouwdieren en onze volksgezondheid. Laat ons daar onze middelen instoppen, Vlaamse Regering, in plaats van in end-of-pipeluchtwassers. (*Applaus bij Vooruit en Groen*)

**De voorzitter:** Mevrouw Rombouts heeft het woord.

**Tinne Rombouts (CD&V):** Voorzitter, ministers, collega's, mijn fractie weet bijzonder goed hoeveel bloed, zweet en tranen deze beslissing heeft gekost.

Collega's, er worden vandaag mensen recht in het hart getroffen. (*Tinne Rombouts toont een foto.*)

Dat zijn mensen die altijd correct gehandeld hebben, mensen waarvoor wij geklapt hebben omdat zij tijdens de lockdown of tijdens het hamstergedrag en toen de grenzen gesloten waren, ervoor hebben gewroet om onze winkelrekken gevuld te houden. Dat zijn mensen waarvan wij verwachten dat zij, ondanks de stijgende winkelprijzen en daarenboven investeringen voor dierenwelzijn, voedselveiligheid, en strenge milieuvorwaarden, zelf slechts voor enkele centen meer of soms zelfs met verlies werken. In Vlaanderen verwachten wij van hen dat zij het meest duurzame, kwaliteitsvolle en het meest voedselveilige voedsel voor ons produceren. De getuigenissen van gisteren waren meer dan duidelijk. De zondvloed van berichtjes die ik mocht ontvangen, tot 's avonds laat, met emotionele reacties, trof mij erg. Voor hun bloed, zweet en tranen wil ik hier vandaag vooraan staan. Ook hun bloed, zweet en tranen die nog zouden kunnen komen, als wij onze primaire basisbehoeften, zijnde kwaliteitsvol, voldoende en betaalbaar voedsel, niet genoeg zouden beschermen.

Ministers, u hebt uw keuze gemaakt: een maatregelenpakket waarbij van alle sectoren inspanningen worden gevraagd. Maar de grootste uitdaging is voor de landbouw. Minister Crevits, uw volhardend pleidooi als minister van Landbouw, om in deze situatie te gaan voor een begeleide transitie met oog voor de getroffen mensen, voor de gezinnen, is bijzonder belangrijk en gewaardeerd. In het akkoord zijn duidelijke engagementen opgenomen van flankerend beleid. Het is een beleid om voor land- en tuinbouwers een transitie voor de toekomst mogelijk te maken. Varkenshouders, die zich vandaag in een bijzondere crisissituatie bevinden, krijgen een vrijwillige uitkoopmogelijkheid. Er komt ook een vrijwillige uitkoopregeling voor bedrijven met een impactscore van meer dan 20 procent. Er is

duidelijkheid over de wijze van hervergunning, ook over de aflopende vergunningen. Er komt een belangrijk transitiefonds om bedrijven te ondersteunen bij investeringen. Bij die investeringen hoort ook de omarming van innovatieve technieken. Hoe cynisch zou het zijn dat, als wij in Vlaanderen koploper willen zijn qua innovatie en onze Vlaamse landbouw internationaal geroemd wordt, zelfs binnen de IT-sector, binnen dataverwerking, wij die technieken niet in land- en tuinbouw zouden toepassen. Ja, innovatie zal mee voor een oplossing moeten zorgen.

Belangrijk is ook dat de reeds gedane investeringen in AEA-stallen (ammoniak-emissiearm) bij varkens en bij kippen, en de PAS-technieken bij rundvee ook in rekening worden gebracht, want er is de afgelopen jaren daarin veel geïnvesteerd. Dat het vangnet voldoende groot en sluitend is, is een bezorgdheid die leeft op het terrein. Ik vraag de ministers ook om aandacht te hebben voor overleg met de sector en om proactief landbouwers te informeren, en de vele vragen die door hun hoofden gaan te beantwoorden. Collega's, de keuze om te breken met afspraken die de overheid gemaakt heeft met zijn inwoners en zijn ondernemers, ligt bijzonder moeilijk. Te allen tijde optreden als een betrouwbare overheid zou toch het opzet moeten zijn.

Het tweede punt dat mij in het bijzonder maar velen met mij bezorgd maakt, is de aparte behandeling van het Turnhouts Vennengebied. Collega's, dit is een schitterende regio, waar een samenspel tussen natuur en landbouw in het landschap voor een bijzondere beleving zorgt, tot voor kort zonder bijzondere conflicten. Het is een regio met honderden knappe, moderne landbouwbedrijven, echte familiale landbouwbedrijven met veelal jonge bedrijfsleiders. Zij zijn nu bijzonder bezorgd over hun toekomst. Generatie na generatie hebben zij het landschap gedeeld met vennen waarvan nu blijkt dat die bijzonder lage kritische drempelwaarden hebben, zo laag zelfs dat we ons ook de kritische vraag moeten durven te stellen of we, zelfs als we alle menselijke activiteiten in het gebied wegnemen, de vooropgestelde kwaliteit wel degelijk zouden halen. Met andere woorden, het lijkt me zeer terecht dat we ook de vraag naar de maatschappelijke haalbaarheid van deze doelstelling durven te stellen. Ministers, daarom wil ik ook vragen dat de intendant die wordt aangesteld, niet in een keurslijf moet werken, maar alle vrijheid krijgt, op het vlak van natuur en landbouw en ook om deze maatschappelijke vraag ten gronde te beantwoorden. Bovendien wil ik ertoe oproepen dat men dit proces zo spoedig mogelijk zou doorlopen, ook met aandacht voor de ondernemers die nu, morgen en over een jaar keuzes moeten kunnen maken voor hun bedrijf, voor hun gezin.

Collega's, er is ook onze eigen voedselvoorziening. Als we het menen dat we plofkippen met salmonella uit zuiderse landen niet willen, als we het menen dat we de meest duurzame biefstuk willen eten en het meest duurzame glas melk willen drinken, dan is een positief toekomstperspectief voor onze landbouwsector nodig, met zekerheid voor potentiële jonge starters, maar ook voor heel onze voedingsketen. Beste minister, daarom is de beloofde socio-economische impactberekening van dit maatregelenpakket ook cruciaal, en is monitoring in de toekomst ook belangrijk. Bij dezen wil ik ook vragen om ook daaraan de komende maanden uitdrukkelijk invulling te geven.

Collega's, beste ministers, ik heb begrepen dat u dit pakket aan maatregelen in openbaar onderzoek zult brengen. Ik hoop dat we oprecht luisteren naar de bezorgdheden en knelpunten die worden aangedragen, dat we ze niet wegduwen, maar ter harte nemen. *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** De heer Van den Heuvel heeft het woord.

**Koen Van den Heuvel (CD&V):** Geachte minister, beste voorzitter, het is duidelijk dat dit akkoord een belangrijke stap is in de kentering van het

ruimtelijkeordeningsbeleid in Vlaanderen. De bouwshift is inderdaad noodzakelijk om tegemoet te komen aan de doelstellingen van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV), waar de tocht via 3 hectare in 2025 naar 0 hectare in 2040 is. Voor onze fractie is dat heel belangrijk voor de bescherming van mens, klimaat, natuur en landbouw. Het is inderdaad de ambitie om niet minder dan 30.000 hectare harde bestemmingen op termijn om te zetten in gebieden die niet meer kunnen worden bebouwd. Dit pakket is een eerste belangrijk pakket. Ik hoor mevrouw Schauvliege zeggen dat het nogal minnetjes is, maar een eerste pakket waarmee men onmiddellijk 40 à 45 procent van de doelstelling haalt, vind ik niet minnetjes. Ik vind dat veel beter dan te wachten op een grote deal waarmee men meteen alles wil realiseren, maar die nooit wordt afgesloten. In dat bedje wil Vlaanderen niet ziek zijn. We willen duidelijk stappen voorwaarts zetten met dit akkoord. *(Applaus bij de meerderheid)*

We schieten dus onmiddellijk uit de startblokken, met de stolp over de woonreservegebieden, 12.000 hectare, en het neutraliseren van de signaalgebieden, waarvan wij in onze lokale besturen duidelijk aanvoelen dat dat nodig is. 12.000 hectare en 1600 hectare: we zitten al in de buurt van de 14.000 hectare.

Het is voor ons ook belangrijk om de eigenaars van die gronden op een correcte manier te compenseren. De planschaderegeling wordt in dit akkoord verder verfijnd. Dat is wel belangrijk. De dertien criteria garanderen ons een faire compensatie. Collega's, het is echt niet de bedoeling om speculanten te belonen, maar wel om te zorgen voor een correcte compensatie voor de gewone Vlaming voor de nadelige effecten van een herbestemming van de grond.

Het aandeel van mensen met één perceel in die gebieden is 77 procent. Dat zijn 77 procent gewone mensen zoals u en ik. Wij hebben er vertrouwen in dat de regering het werk van deze landcommissies goed zal monitoren, zodat er geen verschillen tussen de provincies zullen bestaan, en ook het extra aandachtspunt in dit akkoord om de bescherming als woonreservegebieden en het bijhorend ontwikkelingsperspectief mee op te nemen, boezemt ons vertrouwen in.

Ten slotte, nog een klein deeltje over de lokale besturen. Wij geloven in woord en daad in de lokale besturen, wat de fractie van de heer Vaneeckhout blijkbaar niet doet. *(Opmerkingen bij Groen)*

Wij geloven dat de lokale besturen duidelijk de regie houden. Ze kunnen hun WUG vrijgeven, herbestemmen of in reserve houden. Met dit akkoord komt de Vlaamse Regering de lokale besturen voor een stuk tegemoet. Ik geloof er sterk in dat met dit akkoord de bouwshift een feit wordt, de instrumenten worden uitgerold, de middelen gereserveerd.

Ik zou zeggen: ministers, aan de slag. We kijken ook uit naar de operationalisering van het beleidsplan Ruimte met de beleidskaders. *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Voorzitter, ik hoop dat de sprekers die alleen komen, evenveel tijd krijgen.

**De voorzitter:** Maak u geen zorgen.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Ik wil positief beginnen, voorzitter. Dames en heren ministers, proficiat. De Vlaamse Regering, voortaan bekend als 'de vrienden van de heer Jan Jambon', heeft halverwege haar eerste legislatuur een eerste fundamenteel probleem opgelost, dat van haar eigen voortbestaan. Spijtig genoeg zijn al de andere problemen waarvoor de meeste Vlamingen een oplossing nodig

hadden, stikstof en de bouwshift bijvoorbeeld, in dat nachtelijk overleg slechts gedeeltelijk – om niet te zeggen: soms helemaal niet – opgelost.

Ik hoor dat Jan Jambon vrijdag een gezellige barbecue heeft georganiseerd om samen met zijn nieuwe vriendjes die grote realisatie te vieren. *(Opmerkingen)*

Dat er een feestje wordt opgezet, collega's, heren en dames van de regering, om iets te vieren dat in het beste geval een nipte buis is, illustreert dat zelfs een zesjescultuur te hoog gegrepen is voor deze regering. *(Opmerkingen bij de regering)*

We zijn al blij, collega's van de meerderheid, we zijn al blij als ze op de terugweg van school geen winkel overvallen. *(Opmerkingen bij de meerderheid. Rumoer)*

Zelfs dat, collega Daniëls, hebben ze niet kunnen laten. Want de essentie van dit akkoord, minister-president, is dat massa's geld, meer dan 5 miljard euro in de meest voorzichtige berekeningen, om te beginnen wordt versluisd van de Vlaamse belastingbetaler naar het afkopen van problemen die de regering in grote mate zelf heeft veroorzaakt. *(Opmerkingen van Gwendolyn Rutten)*

De ondertitel van dit akkoord – maak u geen zorgen, ik zal het straks illustreren, mevrouw Rutten – zou eigenlijk niet beter kunnen zijn dan 'Het verdriet van Vlaanderen', want nergens worden de Vlaamse erfzonden zo pijnlijk in het licht gezet als hier.

Om te beginnen: de bouwshift. De bouwshift gaat over tienduizenden hectaren grond die ooit, we weten allemaal hoe, zijn bestemd voor bebouwing maar die al decennia van hand tot hand gaan zonder dat er ooit iemand op gebouwd heeft. Desondanks wil de Vlaamse Regering de eigenaars ervan nu vergoeden om – 'wait for it' – verder er niet op te bouwen. Om de pijn daarvan te verlichten, wordt hun de vergoeding van 100 procent van de waarde beloofd. Collega's, volgens de taskforce die de regering zelf heeft aangesteld, kost dat in totaal 31 miljard euro. *(Rumoer)*

Uw taskforce, collega, dezelfde taskforce die erop wijst dat die 31 miljard euro puur fictieve waarde is die nergens anders in Europa zou worden vergoed, maar die de vriendenclub van Jan Jambon zonder aarzelen – 31 miljard euro of minder via allerlei kunstgrepen, we zullen zien – uit de zakken haalt van de Vlaamse belastingbetaler, van de echte middenklassegezinnen die hooguit één eigendom hebben waarin ze ook wonen, om die miljarden dan door te sluizen naar inderdaad een kleine groep grondeigenaars die een grond hebben waar nooit iemand op gebouwd heeft.

Ik kan die grondeigenaars misschien nu al waarschuwen om hun adem beter niet in te houden want voor die 31 miljard euro voorziet de regering een budget van welgeteld 100 miljoen euro per jaar. Aan dat tempo zal het driehonderd jaar duren eer alle vrienden van Bart Somers hun geld zien. Daarenboven komt die 100 miljoen euro dan ook nog eens uit het Klimaatfonds. Dat wekt al helemaal geen vertrouwen. Drie weken geleden stonden wij hier en moest het geld van het Klimaatfonds nog dienen om de energiefactuur van de mensen te helpen verlagen. Het echte krokusmirakel is blijkbaar de wonderlijke vermenigvuldiging van de broden of van de loze beloften in het Klimaatfonds, heren en dames van de regering. *(Opmerkingen)*

De vraag is dan natuurlijk, minister-president Jambon, waarom er uit dat schijnbaar bodemloze Klimaatfonds van u wel geld naar speculanten kan gaan maar nog altijd niet naar het helpen isoleren en renoveren van de woningen van de brave burgers die wel gebouwd, gekocht of gehuurd hebben. Dat is toch een vaststelling waaraan we hier niet voorbij kunnen.



Alle andere Vlamingen, collega's, zullen vaststellen dat er ten gronde aan de oorzaken van het probleem nog altijd niets veranderd is en dat de versnippering gewoon verdergaat. Ik geef een voorbeeld. De taskforce wijst erop dat het bijkomende grondbeslag voor een derde het gevolg is van de uitgebreide zonevreemde bouwmogelijkheden in landbouwgebied. Daaraan verandert er blijkbaar niets. Ik kan u dus nu al het onvermijdelijke moment voorspellen waarop we iemand vergoed zullen hebben voor de omzetting van zijn bouwgrond in landbouwgrond en hem dan een vergunning zullen geven om een zonevreemde ontwikkeling te doen op diezelfde grond. Hoe absurd zal het worden met deze Vlaamse Regering? Het verdriet van Vlaanderen – ik zei het al.

Dan kom ik tot het stikstofdossier, collega's. Ik zal positief zijn, want eindelijk is de logische keuze voor de afbouw van de veestapel tot wat hopelijk een leefbaar niveau zal zijn, gemaakt. We kunnen met Vooruit alleen maar toejuichen dat er eindelijk een einde komt aan de waanzin waarbij we ons in het kleine en overbevolkte Vlaanderen met overheidssteun en ten koste van onze leefomgeving opwerpen als een kwekerij van varkensvlees voor een miljard Chinezen. Ik ben blij dat dat voorbij is – hopelijk. Maar aan welke prijs, collega's?

De 3,6 miljard euro die voorzien zijn voor de uitkoop zijn maar een deel van de heel zure rekening van dit akkoord en vooral van het gevoerde beleid. Want wat een vernietiging van kapitaal is dit immers allemaal geweest? Natuurlijk kapitaal, dat we in veel gevallen nooit meer zullen terugzien. Miljarden aan investeringen die een overheid met een beetje gezond verstand en een beetje ruggengraat nooit vergund zou hebben. Subsidies die ze erbovenop heeft gegooid om die waanzin verder te versnellen. Schulden die mensen zijn aangegaan om activiteiten te ontwikkelen waarvan we wisten dat ze onhoudbaar en onverantwoord waren. En onberekenbare hoeveelheden menselijke activiteit, energie, die zoveel beter, nuttiger en rendabeler hadden kunnen worden besteed. Allemaal kosten waarvoor het Vlaamse beleid – u – mee verantwoordelijk is. Want we weten al dertig jaar dat de intensieve veehouderij op deze schaal onhoudbaar is. (*Opmerkingen van Wilfried Vandaele*)

Collega Vandaele, Natura 2000 dateert van voor 2000. Dat is geen nieuw inzicht. Zo lang praten we al over watervervuiling en mestactieplannen. En toch is in de voorbije jaren – deze legislatuur en de vorige legislatuur – de veestapel in Vlaanderen verder blijven groeien en zijn de uitstoot en de vervuiling, waarvan we wisten dat ze al ver boven de drempels zaten, verder blijven toenemen. Minder dan twee jaar geleden, in 2020, steeg het aantal goedgekeurde aanvragen voor stallen nog met 24 procent ten opzichte van 2018. Collega's, vrienden van Jan, leden van de regering, verantwoordelijke bestuurders, de waterkwaliteit ging al jaren achteruit. Overall werd mestfraude vastgesteld. De milieuschade stapelde zich op, maar er werden vrolijk verder vergunningen afgeleverd voor stallen die in onze buurlanden al lang niet meer gewenst waren. Laten we ook maar eerlijk zijn, leden van de Vlaamse Regering en van de Vlaamse meerderheid, zonder een ingreep van het gerecht via opeenvolgende stikstofarresten zou u niet gestopt zijn en was u nog altijd bezig met het verder laten oplopen van die kost voor het milieu, voor de natuur, voor de belastingbetaler en voor de Vlamingen. Het verdriet van Vlaanderen.

Jammer genoeg lijkt dit akkoord daar ten gronde niets aan te veranderen. Het voorziet miljarden om de schade op te ruimen, gelukkig. Maar instrumenten om te vermijden dat het allemaal gewoon opnieuw begint, zijn er niet. Een aanzet van deze regering om te omlijnen wat dan wel een duurzame en leefbare ontwikkeling van veeteelt en landbouw in Vlaanderen kan zijn, zie ik nergens. Op het eerste gezicht staat zelfs niets het uitreiken van nieuwe vergunningen voor grote en kleine stallen in de weg, terwijl we de miljarden aan het uitbetalen zijn

aan diegene wiens vergunning we moeten intrekken of die we vragen om ze in te leveren.

De les dat de overheid meer moet zijn dan een zelfbedieningsautomaat waar men vergunningen voor alles en nog wat uit kan halen, is blijkbaar nog altijd niet geleerd. Van de bestuurscultuur van die noordelijke landen die u zo jaloers bekijkt, mijnheer Jambon, zijn we nog even ver weg. Er is dus weer maar een heel klein lichtpuntje. Want er zitten lichtpunten in, langs een weg die binnen afzienbare tijd opnieuw, vrees ik, gewoon zal leiden tot verder gedoemde investeringen, verspilde middelen, gezeur over rechtbanken die dan maar moeten doen waar bestuurders te laf voor waren, en belastingbetalers die uiteindelijk zullen opdraaien voor de factuur. Het verdriet van Vlaanderen. Maar, minister-president, er wordt mooi weer voorspeld voor vrijdag. De barbecue zal ongetwijfeld een succes zijn. *(Applaus bij Groen en Vooruit)*

**De voorzitter:** De heer Coenegrachts heeft het woord.

**Steven Coenegrachts (Open Vld):** Voorzitter, ik wens eerst en vooral de vorige spreker van de PVDA-fractie te bedanken voor zijn aaneenschakeling van populistische oneliners. *(Gelach. Applaus bij de meerderheid)*

Ik ga toch proberen iets meer sérieux in het debat te brengen. *(Opmerkingen)*

Ministers, collega's, wij debatteren in dit huis misschien te weinig over zaken die de termijn van één legislatuur overschrijden, de lange termijn, 2040, 2050. Welk Vlaanderen willen we in de toekomst zien? Een Vlaanderen waar de natuur divers is, waar de open ruimte ruim is, met een overheid die betrouwbaar is, die rechtszekerheid biedt, die het eigendomsrecht respecteert, perspectief geeft aan ondernemers, innovatie omarmt als een opportuniteit. Een Vlaanderen dat de volgende generatie niet achterlaat met de schulden van de vorige. Met dit krokusakkoord kijken we duidelijk verder. Dit is een langetermijnakkoord.

Collega's, laat mij beginnen met de bouwshift. We willen in Vlaanderen onze open ruimte beter beschermen. We willen een gezonde leefomgeving creëren voor onze kinderen, meer plaats maken voor groen en voor biodiversiteit. En dat betekent dat we gronden zullen moeten herbestemmen. In dat proces van herbestemming moeten we als overheid betrouwbaar blijven. We moeten erkennen dat toen we de gewestplannen hebben opgemaakt, we rechten en waarden hebben toegekend aan individuele percelen en dat de markt met die rechten en die waarden gewerkt heeft. En we moeten erkennen dat als we dat wegnemen, we daar als overheid de eigenaar ook voor moeten compenseren. Wij kiezen voor een volledige vergoeding, voor de effectieve marktwaarde. En dat is het meest billijk.

Waarom is dat het meest billijk? Omdat het hier niet gaat over die grote boze kapitalisten, waar collega Tobback het over had. Het gaat hier om een onthaalbediende in een ziekenhuis, die een stukje grond geërfd heeft van de ouders en dat al jaren verpacht aan een lokale landbouwer. Het gaat over een jong koppel, Mats en Sarah. Dat is een bestaande case uit 2021. Zij hebben 180.000 euro betaald voor een stuk bouwgrond waarop ze niet mogen bouwen, omdat het in watergevoelig gebied ligt. Is het dan billijk om hen maar voor 80 procent van hun aankoopprijs te vergoeden? Neem een bedrijfsleider die een kmo runt en uit voorzienigheid een stukje extra grond koopt om een uitbreiding voor te bereiden. Dat neem je toch niet zomaar af, collega's? Je zorgt toch voor een eerlijke compensatie? *(Applaus bij Open Vld)*

Dus, collega's van Groen, collega's van Vooruit, het gaat hier niet over geslepen geldwolven die uit zijn op schadevergoedingen. Het gaat over gezinnen, over

mensen zoals u en ik, die te goeder trouw een stukje grond hebben gekocht of geërfd. (*Opmerkingen van Jeremie Vaneeckhout*)

Ja, collega Vaneeckhout, gekocht of geërfd. Mensen doen dat. En die hebben dat als spaarpotje, of om later aan de kinderen te geven. Het is al lastig genoeg dat we aan die mensen zeggen dat we hun plannen jammer genoeg moeten dwarsbomen, maar het is onverantwoord om te vragen dat zij dat verlies zelf doorslikken. Daar gaan wij niet in mee. Het gaat hier niet over de grote speculanten. Het gaat niet over de bouwontwikkelaars. Het gaat over de onthaalbediende. Het gaat over de bedrijfsleider. Het gaat over Mats en Sarah. En wij zullen die billijk vergoeden. (*Applaus bij Open Vld*)

Collega's, als we het hebben over vergoeding, hebben we het ook over financiering. We hebben het afgelopen jaar geleerd dat er, zeker vanuit de steden en gemeenten, bezorgdheden waren. We hebben die kritiek gehoord. We hebben daarnaar geluisterd. We hebben die ter harte genomen.

De regering komt daarom met het lokaal bouwshiftfonds, waarbij Vlaanderen steden en gemeenten die beslissen om hun gronden te herbestemmen, ook financieel zal ondersteunen. Op die manier delen we de verantwoordelijkheid ook financieel.

Collega's, met het vrijwaren van de open ruimte is het werk van de bouwshift niet af. We moeten ook aandacht hebben voor de plaatsen in Vlaanderen waarop je wel nog mag bouwen. De ruimte waarop we wonen, waarop we werken, en de verdichting in kernen, in andere woonvormen: daar botsen we vaak nog op te veel regels, te weinig flexibiliteit. De minister heeft daar vorige week nog initiatieven rond aangekondigd. Ook de beleidskaders zijn in opmaak. Het is goed dat we streven naar een woonaanbod dat misschien iets kleiner, iets beperkter is, maar dat evenveel woonkwaliteit biedt als we vandaag gewoon zijn, zodat we het verwerven van die eigen woning nog altijd haalbaar en betaalbaar maken, ook naar de toekomst toe.

Collega's, naast het vrijwaren van onze open ruimte, willen we ook een Vlaanderen met een rijke biodiversiteit en natuur. Dat brengt mij tot het tweede akkoord: stikstof. Dat gaat over het beschermen van onze natuur, onze leefomgeving. Niet, collega's, omdat Europa dat van ons vraagt, maar omdat we de plicht, de wil en de ambitie hebben om in Vlaanderen een rijke biodiversiteit te hebben. Dat is in het belang van ons allemaal, ook voor ons welzijn, ook voor onze gezondheid.

Dat moeten we afwegen tegen de economische belangen van de landbouw. De landbouw – we moeten dat ook niet ontkennen, niemand doet dat – krijgt inderdaad een bittere pil te slikken. We mogen daar niet blind voor zijn. We moeten daar respect voor hebben en empathie voor tonen, omdat zij die door deze maatregelen hun op dat oude kader gebaseerde dromen en plannen in rook zien opgaan, dat verdienen. Met respect en empathie alleen kopen landbouwers echter niets. We hebben daarom ook de taak als overheid om die ondernemers, die landbouwers, te helpen, te steunen om de omslag te maken naar die duurzame landbouwsector. Want dat, collega's, is wel duidelijk. We zullen evolueren naar een ander soort landbouwmodel. Door de maatregelen die we flankerend nemen, zal de landbouw ook in de toekomst een sterke, economische factor blijven, maar met een meer positieve impact op ons leefmilieu.

Die sector, collega's, heeft een enorme impact, een enorme waarde voor ons als samenleving, als burgers. Het zijn de landbouwers die ervoor zorgen dat wij elke dag opnieuw kwalitatief voedsel op ons bord te eten krijgen. Ook voor voedsel, collega's, willen wij niet afhankelijk worden van enige buitenlandse macht.

Collega's, een Vlaanderen waar de natuur divers is, waar de open ruimte ruim is, met een overheid die betrouwbaar is, die rechtszekerheid biedt, die het eigendomsrecht respecteert, die perspectief geeft aan ondernemers en innovatie omarmt als een opportuniteit, een Vlaanderen dat de volgende generatie niet achterlaat met de schulden van de vorige: dat is het Vlaanderen dat wij willen zien in 2050, dat is het Vlaanderen waar we vandaag aan werken. Om daar te geraken, zijn er gisteren belangrijke knopen doorgehakt. Ik ben ervan overtuigd dat als we dit akkoord uitvoeren, er samen aan werken over een periode van legislaturen heen, als we standvastig blijven, we Vlaanderen biodiverser, innovatiever en ondernemender dan ooit zullen maken. *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** De heer D'Haese heeft het woord.

**Jos D'Haese (PVDA):** Ik moet zeggen dat ik het gisteren een beetje een vreemd schouwspel vond, hier in het parlement. Tegenwoordig is het blijkbaar al een prestatie als deze regering ergens over akkoord is. *(Opmerkingen van Kris Van Dijck)*

Ik zit in het Vlaams Parlement. Ik begrijp dat de beste verdediging van de leidende fractie in dit parlement is: 'Het is beter dan federaal.' Daar moet u wel serieus uw best voor doen, amai.

Speciale sfeer hier gisteren in het parlement, vuistjes en al. Inderdaad direct een barbecue aangekondigd. Ik hoop dat er nog iemand vleesjes wil komen leveren op de barbecue, maar het weer zal in elk geval al goed zijn.

Het is allemaal, als je het mij vraagt, beste ministers, beste collega's, wel heel geforceerd, die tweede adem. Je merkt hier ook in de zaal de zenuwachtigheid, de gevoeligheid. Als je echt die tweede adem, die nieuwe relance wilt, als je de buitenwereld van die 'kumbayasfeer' wilt overtuigen, dan moet je je cool bewaren. Anders pakt dat niet, en het is hier vandaag niet echt aan het pakken, als je het mij vraagt. Het is net iets te zenuwachtig daarvoor.

Maar goed, er is een akkoord. Er is een akkoord over de bouwshift. De bouwshift werd ooit betonstop genoemd en had er drie jaar geleden al moeten komen, maar daar is de vorige regering niet in geslaagd. Twee jaar geleden hielden wij in dit parlement, net als vandaag, een actuadebat over de bouwshift. Maar ook de huidige regering slaagde er toen nog niet in om de belangrijkste knopen door te hakken. We zijn twee jaar verder en nu komt de regering aandraven met onvoldoende budget, een onrealistische regeling en onvoldoende sociale maatregelen, want de pijnlijke waarheid is natuurlijk dat het akkoord over de bouwshift niet volstaat. Ik hoor hier iemand van de meerderheid trots zeggen: 'Ja maar, het is al 40 procent'. De laatste keer dat ik het checkte, sloten we akkoorden over 100 procent, niet nu al over 40 procent, en dan in de volgende achttien jaar over die andere 60 procent. Dit lijkt mij een vreemd akkoord en het is al helemaal vreemd om uzelf er zo over op de borst te kloppen.

De minister-president kwam hier gisteren fier verklaren dat het gelukt was, water en vuur verenigen. Als je water en vuur samenbrengt, dan krijg je rook, en dat is wat ik vooral heb gezien. Dan krijg je rook, een heel groot rookgordijn. Er komt een stolp over de woonreservegebieden, maar wat met de rest? Wat met de rest? Wat met alle gronden die niet in woonreservegebied liggen, het grootste deel van de gronden die vandaag gevrijwaard moeten worden van bebouwing? Buiten wat maatregelen over watergevoelige gebieden en zonevreemde bebouwing hoor ik daar niets over.

En bovendien wordt gezegd dat die 40 procent meteen wordt gerealiseerd, maar dat is helemaal niet waar. Dat zit onder een stolp tot 2040 en dan weten we niet

wat er gebeurt want dat is afhankelijk van het budget dat voorzien is om die gronden om te zetten naar bosgebied, natuurgebied, landbouwgebied.

Zo komen we natuurlijk op de kwestie van het budget. Er is drie jaar tijd verloren om uiteindelijk naar buiten te komen met een budget van 100 miljoen euro per jaar, wat het absolute minimum is van de berekeningen die we hebben gezien van de taskforce. De regering vertrekt van een scenario waarbij de bouwshift 1,8 tot 2,3 miljard euro aan vergoedingen zou kosten, maar we horen van de slimme koppen die mevrouw Demir heeft samengezet in een taskforce, dat het ook 31 miljard kan zijn. Ik zeg niet dat het 31 miljard zal zijn, maar het is een hele brede vork. *(Opmerkingen van de Vlaamse Regering)*

En 1,8 tot 2,3 miljard euro zit helemaal aan de onderkant van die vork en is gefinancierd, maar al de rest van de vork is helemaal niet gefinancierd, helemaal niet gefinancierd. De regering komt hier dus met het allergunstigste scenario en klopt zich op de borst want 'we hebben het geregeld'. Het is een beetje zoals het nieuwste model van een stofzuiger aan de deur komen verkopen voor 100 euro en dan zeggen dat de factuur nog moet komen en dat het ook 1200 euro zou kunnen zijn. Dat zou u ook niet serieus nemen. Wel, ik neem dit akkoord ook niet serieus.

Men kiest voor de marktwaarde en dat duwt natuurlijk de prijs omhoog. In weerwil van experts, in weerwil van het standpunt van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, wil men die schade per se vergoeden aan 100 procent van de marktwaarde. De discussie vandaag gaat niet over 80 of 100 procent, maar over of we vergoeden aan de huidige marktwaarde of aan de waarde waaraan de mensen de gronden hebben gekocht die we dan kunnen indexeren. Dat is de discussie vandaag.

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten is niet enthousiast over dit akkoord. Ze vrezen dat gemeenten terughoudend zullen zijn om effectief gronden van onder de stolp te herbestemmen omdat de volle pot betaald moet worden. Ik vind dat opvallend, want toen wij hier het vorige debat hebben gehad over de bouwshift, toen die befaamde stolp werd aangekondigd, waren steden en gemeenten in Vlaanderen vernietigend. De mensen die toen vooropliepen in de bouwshift zeiden: 'Deze plannen maken onze plannen onmogelijk.' Als we vandaag kijken naar de spil van het akkoord van de bouwshift, naar de spil van wat er moet gebeuren in steden en gemeenten, dan zeggen zij vandaag opnieuw: 'We zijn niet overtuigd'. De factuur wordt voor een groot deel naar hen doorgeschoven en wordt opgepompt doordat men gaat vergoeden aan de marktprijs.

Mij lijkt het dus de logica zelve dat je al die kleine investeerders die nog ergens een bouwgrond hebben liggen – het is zelfs geen bouwgrond, maar een grond in woonreservegebied – correct vergoedt aan de geïndexeerde aankoopprijs. Dan verliezen die er niets aan. Maar door te rekenen aan de huidige marktprijzen is het evident dat je net diegenen die grote partijen aankopen en speculeren op de verhoging van de grondprijs, zult belonen. Ik hoor hier zeggen 'Al die mensen die hun plannen gedwarsboomd zien om daar een huisje en een tuintje op te zetten', maar er zijn geen plannen. Het gaat om woonreservegebieden die nog moeten worden omgezet om er te mogen bouwen. Er zijn dus helemaal geen plannen om daar huizen te zetten. Vergoed die mensen aan de prijs die ze betaald hebben, die hun ouders betaald hebben, die hun grootouders betaald hebben, geïndexeerd. *(Opmerkingen)*

Ik denk dat u wel weet wat de index betekent, alhoewel u dat federaal wilt afschaffen. Met een geïndexeerde aankoopprijs hebben die mensen een eerlijke vergoeding zonder speculanten te belonen. Ik snap echt niet wat u tegen dergelijke regeling kunt hebben.

Ten slotte is het huidige akkoord ook niet sociaal.

De bouwshift maakt de ruimte voor wonen schaarser en dat heeft een impact op de huurmarkt en op de koopmarkt. De experts van de taskforce die werden aangesteld, hebben dat in hun rapport in rekening genomen. Die hebben een heel aantal maatregelen voorgesteld: een actiever grondenbeleid van de overheid in plaats van alles uit handen te geven, opnieuw zorgen dat bouwpromotoren in grote projecten een minimum aan sociale woningen moeten voorzien, zorgen dat gemeenten een minimum aan sociale woningen halen binnen het sociaal objectief zodat dat gerealiseerd wordt, inzetten op de betaalbaarheid van huurwoningen op de onderste segmenten van de markt. Dat zijn allemaal aanbevelingen van die taskforce en daar vinden we in dit akkoord zo goed als niets van terug. We vinden daar zo goed als niets van terug.

Het team van de Vlaamse Bouwmeester wees erop dat in het kader van de bouwshift meer gedaan moet worden om in alle gemeenten een bindend sociaal objectief te halen. En wat staat er in de conceptnota? Maatregelen die het mogelijk maken om voor sociale huisvestingsmaatschappijen uitzonderingen te voorzien. Dat is goed, maar dat is heel weinig en ruim onvoldoende om ervoor te zorgen dat de woonmarkt niet betaalbaar blijft, maar wel betaalbaar wordt. We zitten daar vandaag al met een probleem van betaalbaarheid.

Ik denk dat de regering er beter aan zou doen om de slimme koppen van de taskforce daarin te volgen.

Er blijven voor mij ook nog heel wat vragen openstaan. Ik heb al heel wat losse eindjes besproken, maar er zijn nog heel wat vragen die openstaan. De hoofdvraag is natuurlijk: hoe gaan jullie nu in feite die verharding stoppen? Hoe gaan jullie die verharding stoppen wanneer jullie akkoord nog niet gaat over de helft van de gronden die gevrijwaard moeten worden van bebouwing? Dat is volgens mij de hamvraag waar we hier vandaag een antwoord op moeten krijgen.

Een tweede belangrijke vraag die blijft openstaan is: hoe gaan jullie nu die marktwaarde berekenen? Jullie hebben eerst dertien factoren afgesproken, daarvan zullen er nu vijf prioritair zijn. We hebben het rapport gehad van de mensen van de taskforce die zeggen dat er zijn heel veel verschillende manieren zijn waarop je dit kunt aanpakken. Als je niet vastlegt hoe je dat gaat doen, dan creëer je totale rechtsonzekerheid. Hoe gaan jullie dat doen? Dat is de tweede cruciale vraag waar het op aankomt, en die bepaalt hoeveel het allemaal zal kosten. Dat weet vandaag nog steeds niemand. Twee jaar geleden hadden we hier een debat over hoeveel het zou kosten. Omdat men dat niet wist, besloot men om een taskforce op te richten. Vandaag, twee jaar later, zitten we hier opnieuw en is de vraag hoeveel het zal kosten. Het antwoord is dat men dat niet weet. Men weet alleen dat men te weinig geld voorzien heeft. Dat is het enige wat deze Vlaamse Regering al weet.

Dan is er natuurlijk de derde grote vraag: wat gebeurt er met de percelen die onder de stolp gezet worden maar die tegen 2040 niet omgezet worden? Wat gebeurt daarmee? Dat is een groot vraagteken. Er wordt hier gezegd: het is direct gerealiseerd. Helemaal niet. Het zit onder de stolp en er zijn niet voldoende centen om het vanonder die stolp uit te halen als een ander soort grond.

Bon, ik zie dat ik nog 50 seconden over heb voor stikstof, dat is redelijk ambitieus. *(Opmerkingen)*

**De voorzitter:** Ondertussen nog 40 seconden.

**Jos D'Haese (PVDA):** Ik zal eens kijken of ik daar straks in het debat of in mijn tussenkomst op het einde van de dag kan op ingaan. Als u het mij vraagt, beste

Vlaamse Regering, beste collega's, er is veel borstgeklop over een historisch akkoord, maar ik zie vooral een deal met veel losse eindjes en open vragen. Ik hoop dat we op die laatste antwoorden krijgen, maar ik vrees dat we er voor het eerste deel nog niet zijn.

**De voorzitter:** Minister-president Jambon heeft het woord.

**Minister-president Jan Jambon:** Dank, collega's, voor de inbreng in het debat. Ik ga zeer kort een aantal dingen zeggen en het dan aan de vakministers overlaten om hun licht op de zaak te laten schijnen.

Wat de landbouw betreft beseffen wij, denk ik, allemaal en beseft heel de Vlaamse Regering zeer goed dat we hier drastische maatregelen genomen hebben. Ik denk dat die drastische maatregelen ook nodig waren, maar er is wat ons betreft heel veel empathie met de landbouwsector om erin mee te gaan en ervoor te zorgen dat de landbouwsector goed gewapend wordt om de toekomst tegemoet te zien.

Maar, mijnheer Sintobin, ik zou toch aan u eigenlijk drie vragen willen stellen. Want het is gemakkelijk om daar op de tribune te gaan staan en eender wat te verkondigen en te zeggen 'daar zijn we het niet mee eens, en daar zijn we het niet mee eens'. Ik heb drie vragen aan u.

Een: erkent u dat er een stikstofprobleem is? (*Opmerkingen van Stefaan Sintobin*)

Twee. Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel erkent u dat er een stikstofprobleem is, dan kunnen we verder praten. Ofwel erkent u dat niet, zoals u vaak een negatieve houding aanneemt. Maar als u erkent dat er een stikstofprobleem is, erkent u dan dat een belangrijk deel van het probleem in de landbouw zit? Als uw antwoord op die vraag ja is, dan kunnen we discussiëren over maatregelen. Onze maatregelen trekken op niets. Dat heb ik begrepen. Maar dan zou ik heel graag eens van u horen wat jullie voorstellen ter zake zijn om die stikstof naar beneden te krijgen. (*Applaus bij de meerderheid*)

Ik zal u nu al voorspellen wat u straks zult antwoorden: u gaat niet antwoorden. U hebt met uw overtuiging de moed niet om hier met concrete voorstellen te komen, want dan valt uw kaartenhuisje ineen van populisme, van iedereen die misnoegd is iets aan te praten.

Ik nodig u uit, ik daag u uit om hier seffens concrete constructieve voorstellen op de tribune te brengen en wij zullen luisteren. (*Applaus bij de meerderheid*)

Wat de linkse partijen betreft: Groen en de PVDA zijn de enige twee die we net aan het woord gehoord hebben. (*Opmerkingen van Jos D'Haese*)

Er waren drie partijen, maar eigenlijk twee stellingen. Ik neem aan dat u op 24 uur niet de tijd gehad hebt om de veertig à vijftig pagina's die we u ter beschikking gesteld hebben grondig te lezen. Maar over de WORG-gebieden (watergevoelig openruimtegebieden) staat er wel degelijk in: we gaan 1600 hectare vrijwaren van bewoning. U moet eens kijken. Ik zal u seffens de bladzijden doorgeven. U kunt dat daar lezen.

Waar we het grondig over oneens zijn, en dat is het verschil tussen links en de rest van de maatschappij, is dat je mensen die een eigendom hebben en waar je andere perspectieven gaat bieden dan oorspronkelijk, correct moet vergoeden. Die moet je aan 100 procent vergoeden. Daar verschillen we van mening. (*Applaus bij de meerderheid. Opmerkingen bij Groen en de PVDA*)

Ik ben blij dat ik aan de goede kant van de geschiedenis sta in dit debat.

Mijnheer Tobback, als u begint met 'ik zie heel wat lichtpunten in het akkoord', dan is het in orde. Ik ben blij dat u zelfs vanuit uw oppositierol kunt toegeven dat er heel wat lichtpunten in dit akkoord zitten. Dan denk ik dat het nog zo slecht niet is.

Voor de rest is er hier geen op-de-borst-geklop. Er waren een aantal belangrijke uitdagingen die moeilijk waren om te trancheren, die al jaren meegesleept worden, waar we inderdaad gehoopt hadden dat we hier voor kerstmis hadden kunnen trancheren. Ik heb geen enkel probleem om dat toe te geven. Nu is het twee maanden later. Verschrikkelijk. Het is echt verschrikkelijk dat het twee maanden langer duurt om een goed en gedragen akkoord te maken waar iedereen zich in kan vinden voor zaken die tientallen jaren aanslepen. Dat dat twee maanden langer moet duren: mea culpa, mea maxima culpa. *(Applaus bij de meerderheid en de Vlaamse Regering)*

**De voorzitter:** Minister Demir heeft het woord.

**Minister Zuhail Demir:** Collega's, ik wil graag kort een aantal punten maken in beide dossiers. Ik begin met stikstof. Ik wil erop wijzen dat morgen het eerste stikstofarrest een jaar geleden uitgesproken werd. Er is heel hard gewerkt, dat wil ik benadrukken, door eenieder, ook de administraties, experten, wetenschappers, de mensen van de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO). Veel gaat ook gepaard met berekeningen. Er werd continu gewerkt, soms ook tijdens vakantiedagen, waarvoor ook onze dank.

Wij doen wat we moeten doen. Ik vind dat de opmerkingen van de oppositie niet altijd kloppen en terecht zijn, want de maatregelen die we nu gaan nemen, zijn heel duidelijk gericht op de doelstelling die we voorop gezet hebben richting 2030. We weten heel goed dat er een tweede deel komt richting 2045. Dan heb je nog vijf jaar de tijd dat de natuur zich ook effectief kan herstellen. De doelstelling is daar heel duidelijk: de halvering van de overschrijdingen inzake stikstof.

De maatregelen die we nemen om de stikstofuitstoot ook fors terug te dringen zijn redelijk verregaand. Ik wil dat ook benadrukken. Ten eerste gaat het over die 40 rode landbouwbedrijven. Je hebt 58 bedrijven plus 2 mestverwerkers, maar daarvan zitten er een twintigtal al in een traject. Het gaat heel specifiek over die 40 waarvan we ook heel duidelijk gezegd hebben dat we die uiterlijk tegen 2025 gaan sluiten, weliswaar met een correcte vergoeding. Aan de oranje bedrijven, dus de uitstoters met meer dan 20 procent, gaan we een vrijwillig aanbod tot uitkoop doen. Het gaat ongeveer over 116 oranje bedrijven.

Wat betreft de varkenssector, daar gaat minister Crevits ook in tussenkomen, daar gaan we ook een vrijwillig aanbod doen. Die maatregelen zullen ook wel leiden tot een inperking van het aantal dieren.

Twee, we moeten het mestbeleid niet onderschatten. Dat heb ik hier en daar ook gehoord. Er komt een meststop, zowel in VEN-gebied als in speciale beschermingszones. Het gaat over waardevolle natuur en ook bosgebieden. De meststop komt er in 2028. Ook daar zullen we een correct flankerend beleid tegenover zetten. Wie dat vroeger wil doen, zal iets extra krijgen, omdat we op die manier een iets actiever beleid willen voeren.

In verband met natuurherstel, heb ik niemand gehoord, ook niet van de oppositie. Ik vind het een beetje raar dat de boot rond ecomodernisme precies wordt gemist door de groene partijen. Er wordt enorm ingezet op natuurherstel. *(Opmerkingen van Chris Steenwegen en Jos D'Haese)*



Misschien met één zinnetje. Maar u weet ook dat de uitdaging inzake natuurherstel immens is. Ook daar heeft de Vlaamse Regering een heel duidelijke keuze gemaakt. We zullen daarin investeren. We beginnen al in de loop van de komende weken aan dat natuurherstel. Er zijn vijf probleemgebieden: de Kalmthoutse Heide, De Maten, de Mechelse Heide, de Voerstreek en het Turnhouts Vennengebied.

Wat dat laatste betreft, vind ik het goed dat we, gezien de betrokkenheid van heel wat landbouwbedrijven – een 150-tal binnen een perimeter van 2 kilometer – een intendant aanstellen. Ik neem aan dat de intendant daar goed te werk zal gaan. Het is ook nodig dat we in dat gebied tot een vergelijk komen. In Nederland heeft men dat systeem toegepast om een ontwikkelingsplan te maken. Ik ben van mening dat de doelstelling, de opdracht die de intendant krijgt, voor het gebied zelf en voor heel wat landbouwbedrijven die daar betrokken zijn, tot een goed resultaat zal komen. Want sommige oudere landbouwers zullen misschien stoppen en de kans doorgeven aan de jonge landbouwers. We zullen het de volle kans geven om tot een ontwikkelingsplan te komen.

Dan heb je ook de nieuwe vergunningsaanvragen. We hebben gekozen – en dat besef ik heel goed – voor een vergunningskader dat vrij streng is, zowel voor landbouw als voor de industrie en de transportsector, voor beide. Maar het is ook belangrijk dat we gaan monitoren. Er komt een soort van borgingssysteem. Dat is nodig om goed te weten welk effect de genomen maatregelen hebben na twee jaar. Is de uitstoot effectief verminderd? Zo niet, waaraan ligt dat? Zo kunnen we op geregelde tijdstippen bijsturen.

Wat nu? Dat is de volgende vraag. Alles wat we nu hebben beslist, gaat naar een passende beoordeling. Er zal ook een openbaar onderzoek komen. Ook dat is belangrijk. Vervolgens zal alles worden verankerd in regelgeving.

Ik wil benadrukken dat we nauw samenwerken met Nederland, zoals met de Nederlandse minister die bevoegd is voor stikstof. Er zijn heel geregeld contacten, twee weken geleden nog. Want zij moeten het probleem mee aanpakken.

We hopen dan ook dat we met al deze maatregelen tot een goed en juridisch robuust stikstofbeleid kunnen komen. Dat was ook het uitgangspunt van onze regering. Er wordt ook gedacht aan kleine boeren en bioboeren. Ook dat zit mee in het akkoord dat we zijn overeengekomen. Want de collega's verwijzen naar de technologie. Technologie kan een deel van de oplossing zijn en ook innovatie is belangrijk in de landbouwsector. Maar we hebben extra aandacht voor de kleinere familiale bedrijven en de biolandbouwers die een lage uitstoot hebben. Zij worden vrijgesteld van zware investeringen omdat zij ook via alternatieve en kleinschaligere maatregelen hun uitstoot kunnen beperken. Er is dus wel gedacht aan die kleinschalige landbouw.

Vervolgens wil ik toch nog een paar kleine woorden zeggen over de bouwshift. Want we zijn er wel al mee bezig. Ik weet niet of de collega's dat weten. Er is al een herbestemming geweest van 2000 hectare netto extra groen, via de gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (GRUP's) die we de afgelopen twee jaar hebben gemaakt. We moeten kijken in de richting van 2040. Het is de bedoeling om dan tot 0 hectare te komen. Maar wanneer we elk jaar zo'n 1000 hectare Vlaamse grond kunnen omzetten naar open ruimte – en dat is toch wel het opzet van alle komende Vlaamse Regeringen en bevoegde ministers – denk ik wel dat het traject op de juiste weg zit.

Maar de bouwshift realiseren, dat is ook een bevoegdheid van anderen, bijvoorbeeld van de lokale besturen. Zij geven ook vergunningen. Collega Somers zal misschien nog iets meer zeggen over het fonds waarmee we hen op weg gaan helpen. Ik denk dat we binnenkort ook die 1600 hectaren overstroomingsgebied

zullen omzetten. Daarmee is het werk natuurlijk niet af, collega's. Het decreet voor de woonreservegebieden is klaar, dat zal richting parlement gaan. Er komen nog beleidskaders. Daaraan zijn we op dit moment nog aan het sleutelen. Er moeten nog een aantal aanpassingen komen.

Het belangrijkste is hier nog niet gezegd: we zijn ook een principe overeengekomen – en er zal ook een decreet naar het parlement komen – dat men enkel nog open ruimte kan omzetten naar wonen of industrie, mits men tegelijkertijd ook evenveel schrapt. Ik denk dat die planologische neutraliteit toch wel een belangrijk onderdeel is van die hele bouwshift. Dat zit ook mee in de afspraken die we hebben gemaakt. Dat komt er dus ook aan.

Ten tweede, in de oefening die de taskforce heeft gedaan, hebben we ook gezien dat heel veel van die innames van open ruimte, van ongeveer 5 hectare per dag, zonevreemde functiewijzigingen zijn. Het is wel de bedoeling dat we via de beleidskaders strenger gaan optreden. Dat zit er aan te komen.

Wat de vergoeding betreft: ik denk dat de mensen in de taskforce goed werk hebben verricht. Ik wil er toch ook wel op wijzen dat bij de dertien criteria die we nu overeengekomen zijn vijf criteria belangrijk zijn bij de waardebepaling. Er is onder andere de technische bebouwbaarheid, de watertoets, en het ontwikkelingsperspectief van het gebied. De enige bezorgdheid die er nog is, is dat de verschillende landcommissies die criteria gaan hanteren op een gelijkaardige methodologische manier. De Vlaamse Regering heeft gevraagd dat ik daarvoor nog een regeringsbesluit (BVR) maak. Dat komt er ook aan, om ervoor te zorgen dat al die verschillende landcommissies effectief een gelijkaardige methodiek toepassen.

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Dank u wel, collega's. Voor hen die hier zeggen dat de Vlaamse Regering euforisch zou zijn, of god weet wat allemaal: ik wil jullie wel geruststellen dat ik de twee akkoorden met zeer gemengde gevoelens bekijk, zeker het stikstofakkoord. Dat heb ik gisteren ook op de persconferentie gezegd, en dat is hier ook geciteerd.

Waarom? Omdat dit dossier, en de oplossing die we zoeken voor stikstof, mij nachtenlang heeft wakker gehouden. Maar, collega's – en in het bijzonder collega Sintobin –, we moeten hier wel mee vooruit. Vooruit ging vandaag een beetje achteruit, maar voor ons is het van belang dat we vooruit kijken. De minister-president heeft zonet een aantal pertinente vragen gesteld. Je kunt niet ontkennen dat we voor een enorme uitdaging staan. De stikstofdepositie in kwetsbare gebieden is te groot. Dat betekent dat je maatregelen moet nemen, collega's. Je moet zoeken welke de goede maatregelen zijn, om te nemen. Voor mij, als minister van Landbouw, is het dan van belang om een eerlijke minister te zijn, die open en bloot aan de sector zegt waar de problemen zitten, en hoe we ze zullen oplossen. Maar die oplossingen, die wil ik ook mét de sector realiseren, collega's. Wat betekent dat? Dat betekent dat we nu met hen zeer, zeer intensief in gesprek gaan. Mijn administratie richt ook een bijzondere cel op, met mensen die rond dit probleem overleggen, rond de transitie die nodig is, rond de steunmaatregelen die bestaan, rond de regelingen voor varkens die moeten worden gemaakt. Zo kunnen die maatregelen snel en soepel verlopen, kunnen we de mensen ook geven wat we hen vandaag beloven, en kunnen we vooral een overheid zijn die de komende twee jaar, zij aan zij met de landbouwsector, voor die grote transitie gaat.

Collega's, als we willen dat er zuurstof en perspectief is voor onze boeren in de toekomst, dan moeten we stikstof een stuk reduceren. En ik wil toch een misvatting uit de wereld helpen: sommigen zeggen dat rode bedrijven de grote

vervuilers zijn. Dat is niet zo. Rode bedrijven zijn niet de grote vervuilers. Rode bedrijven zijn bedrijven die het ongeluk hebben dat ze heel dicht bij een kwetsbaar gebied liggen, en daardoor veroorzaken zij de deposities waardoor een kwetsbaar gebied schade lijdt.

Dus laat ons al beginnen met die rode bedrijven niet te stigmatiseren en vanaf vandaag ook met respect over elke boer te spreken. Dat is al een bank vooruit. *(Applaus bij de meerderheid)*

Sommige collega's hebben het over het inbreken op je vergunningsrecht. Ik vind dat zelf verschrikkelijk. Dat is iets wat we als overheid niet mogen doen maar het is de manier – het is eigenlijk een beetje een gedwongen onteigening – om het overtollige stikstof op een aantal van die kwetsbare habitats snel te verminderen, en dat vraagt dat we een royale vergoeding geven aan die mensen die nog een looptijd hebben van de vergunning, die elke dag economische waarde realiseren. Dat moet snel en correct gebeuren en daar heeft collega Demir zich voor geëngageerd.

Wat de oranje bedrijven en de varkensregeling betreft, doen we een aanbod aan bedrijven om, wanneer ze voelen dat de investeringen die wij van hen vragen te zwaar worden, eruit te stappen met ook opnieuw een correcte en royale vergoeding. En ze mogen kiezen: het volledige bedrijf overlaten, de bedrijfsgebouwen zoals een aantal stallen bijvoorbeeld slopen, of enkel de exploitatie overdragen. Zij doen een aanbod aan de overheid en wij als overheid stellen ons daar dienstbaar in op.

Collega's, ook dat doen we om op heel korte en snelle termijn winsten te boeken en de stikstofdepositie naar beneden te halen. We doen dat niet voor ons plezier, ik al zeker niet. Zoals ik al zei heeft dat enorm veel moeite gekost maar dat is de reden waarom we budgetten vrijmaken.

En ik vind het schandelijk, maar echt schandelijk dat ik hier ter linkerzijde kritiek hoor op royale vergoedingen die we geven aan ondernemers die vandaag ondernemen in Vlaanderen. *(Applaus bij de meerderheid)*

Mevrouw Goeman, het lijkt alsof u verbaasd bent dat ik hier ondernemers zeg maar boeren zijn ondernemers, voor het geval u dat niet zou weten. *(Opmerkingen van Hannelore Goeman, Jeremie Vaneckhout en Chris Steenwegen)*

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Ik zou tot slot nog iets willen zeggen over de opmerkingen die zijn gemaakt over de nulbemesting. Het klopt inderdaad dat we het recht om te bemesten in een aantal gebieden aan banden leggen. We doen dat vanaf 2028. Dat is niet evident maar één uitzondering wordt nooit vermeld, namelijk dat de huiskavels van onze landbouwbedrijven worden gevrijwaard. Dat betekent dat elk boerenbedrijf met daarrond bijvoorbeeld een exploitatie van runderen gevrijwaard wordt. Op die manier zullen bedrijven voluit kunnen blijven exploiteren. En ook dat is belangrijk.

Collega's, we hebben met dit akkoord ook een garantie ingebouwd dat elke exploitatie in Vlaanderen vandaag – en dat zijn er ongeveer 22.000 – kan worden hervergund mits een aantal ingrepen die ervoor zorgen dat de stikstofdepositie lager wordt. Laat ons dus in plaats van over en weer te verwijten, maar het debat moet natuurlijk gevoerd worden, hand in hand met onze boeren overleggen en hen naar een zeer belangrijke transitie van de toekomst leiden. Collega Steenwegen, we hebben er al vaak over gediscussieerd maar ik zal daarbij niet van bovenuit opleggen hoe een bedrijf er moet uitzien. Als minister

van Landbouw wil ik de ondernemingsvrijheid binnen een kader dat we opleggen absoluut garanderen. *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** Het is opnieuw aan de Vlaams Belang-fractie voor 7 minuten waarbij de spreker mag worden onderbroken. Collega's, ik stel voor om concreet af te spreken dat u een concrete vraag stelt aan de persoon achter het spreekgestoelte of eventueel aan de regering. Het is niet de bedoeling om onderling en door elkaar te discussiëren en ook niet tussen te komen om een eigen statement te maken dat pas over een aantal uren kan worden gemaakt. Ik hoop dat iedereen dat heeft begrepen.

De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Voorzitter, ik zal opnieuw proberen om onze 7 minuten te verdelen.

Minister-president, u verwijt me populisme en dat ik achter alle misnoegden aan zou lopen. Ik denk dat minister Crevits, die naast u zit, zal bevestigen dat ik altijd al achter de landbouwers heb gestaan. Ik vind dat een verwijt dat hier niet past.

Minister-president, wat ik bijzonder cynisch vind – er is door de collega's al naar verwezen –, is het volgende. Minister Crevits, ik hoop dat u er vrijdag niet bij zult zijn. Wanneer er op een moment dat er in Vlaanderen menselijke drama's gebeuren, wanneer tranen vloeien, wanneer bedrijven worden gesloten, wanneer het zelfmoordcijfer binnen de landbouwsector hoger is dan in de samenleving, dan geeft u als feestje een barbecue. Wel, dergelijke zaken vind ik bijzonder cynisch. Minister Crevits, ik hoop dat u afzegt.

Is er een stikstofprobleem? Ja, dat zal wel natuurlijk. Maar geloven wij dat het stikstofprobleem zo groot is als jullie het voorstellen en geloven? Want het uitgangspunt zijn Europese richtlijnen, irrealistische, doldwaze Europese richtlijnen waar jullie zich continu bij neerleggen. Wel, wij doen dat niet. Het uitgangspunt van onze fractie is helemaal anders dan jullie uitgangspunt. Wij geloven inderdaad ...

**De voorzitter:** Minister-president Jambon heeft het woord.

**Minister-president Jan Jambon:** Mijnheer Sintobin, u kunt veel ontkennen en zeggen dat er geen stikstofprobleem is, of een heel beperkt. Maar ik kijk naar wat er zich in Nederland heeft afgespeeld. Dan kunt u zeggen dat er geen stikstofprobleem is, maar Nederland is op een bepaald moment wegens de stikstofuitstoot geconfronteerd met een vergunningenstop, een algehele vergunningenstop. In mijn ogen is een vergunningenstop een onmiddellijke domper op de economische groei. Onmiddellijk. Als u nu zegt – ik denk dat u dat ook meent – dat als jullie het voor het zeggen zouden hebben, jullie inzake stikstof geen enkele maatregel zouden nemen, dan weten we waar Vlaanderen met jullie op afstevent: op algemene verarming, op een domper op de economische groei. Daar passen wij voor. Wij zijn wel bereid om onze verantwoordelijkheid ter zake te nemen. *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** De heer Coenegrachts heeft het woord.

**Steven Coenegrachts (Open Vld):** Collega Sintobin, dit is echt het licht van de zon ontkennen. U zegt dat u een vriend van de sector bent en dat u het goed voorhebt met de sector. Ik zou dat hier willen ontkennen. Vrienden die het goed met elkaar voorhebben, zeggen elkaar de waarheid. Die kijken elkaar in de ogen. Wij, de meerderheid, wij kijken de sector in de ogen. Wij zeggen: 'Luister, dit kan zo niet verder. Er is een probleem.' Wij leggen de hand op de schouder en we

zeggen: 'Maar het komt goed. Wij gaan u helpen. Wij gaan u hierdoor helpen. Wij zijn er voor u.' Dat, collega Sintobin, is wat vrienden doen. Het licht van de zon ontkennen, dat doen vrienden niet. (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Ik stel voor dat zowel de minister-president als u even het verslag erop nalezen. Ik heb niet gezegd dat er geen stikstofprobleem is. Ik heb gezegd dat het stikstofprobleem niet zo groot is als het wordt voorgesteld en dat wij niet akkoord gaan met de uitgangspunten en de richtlijnen die ons worden opgelegd door Europa, waar jullie zich bij neerleggen. (*Opmerkingen van minister-president Jan Jambon*)

Het gaat over het principe, over het uitgangspunt.

Collega Coenegrachts, ik weet niet of u uw voorgangers in het parlement hebt gekend die Landbouw opvolgden. Ik denk niet dat ze dezelfde taal zouden spreken als u. Ik denk bijvoorbeeld aan Carlos Callens en Francesco Vanderjeugd. Ik denk dat zij een heel ander verhaal zouden brengen.

Minister-president, wanneer zelfs minister Crevits ... Vandaag is ze iets genuanceerder maar ik heb een lijstje van citaten van gisteren in Terzake. Wanneer collega Rombouts hier met een emosausje en met een fotootje staat en eigenlijk kritiek heeft op de conceptnota ... Collega Rombouts, ik verwacht van u dat u dat niet zult goedkeuren. Ik zou uw speech toch nog eens nalezen op wat u hier allemaal van kritiek hebt gebracht op de conceptnota over stikstof.

**De voorzitter:** Minister-president Jambon heeft het woord.

**Minister-president Jan Jambon:** Iedereen leest en hoort natuurlijk wat hij wil horen. Ik heb in de tussenkomst van de CD&V-collega en van minister Crevits grote empathie met de landbouwsector gehoord. Wij hier allemaal, alle leden van de regering, delen die empathie. Maar empathie wil niet zeggen dat je ter zake geen verantwoordelijkheden moet nemen en niet op een bepaald moment, als er zich een probleem stelt, dat probleem ter hand moet nemen en trachten op te lossen. Dat is niet in tegenstelling met empathie. Die empathie voor de sector van de collega van CD&V en de viceminister-president delen wij allemaal in de meerderheid. (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Ik zou nog eens de jonge landbouwer kunnen citeren die gisteren ook op Terzake kwam, met zijn reactie op het stikstofakkoord. U zou dat beter ook nog eens nalezen. Blijkbaar bent u ook van mening dat woorden zoals contractbreuk en mokerslag van een bepaalde landbouworganisatie van geen tel zijn. Ook zij hebben kritiek op het akkoord en ook zij zeggen dat zij er niet mee akkoord gaan. Wat is het probleem feitelijk?

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Ik wil op een detail wijzen uit het uiteraard lijvige document van de conceptnota. U hebt het voortdurend over jonge landbouwers, collega Sintobin. Ik herinner mij dat precies voor de jonge landbouwers, als zij moeten investeren in emissiearme stallen, de tussenkomst van het VLIF naar 65 procent gaat in plaats van 40 procent. Dat is een specifieke regeling voor die jonge landbouwers. Er is dus wel degelijk aan hen gedacht.

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Ik heb het hier niet bij mij, maar u weet ook waarschijnlijk dat minister Crevits gisteren gezegd heeft dat er nog vergunningen zouden worden afgeleverd maar dat er de facto een uitbreidingsstop is. Die geldt ook voor jonge landbouwers. Ik denk, collega Vandaele, dat jonge landbouwers ambitieus zijn en wel willen groeien als bedrijf. Daarover gaat het mij.

Minister-president, ik geloof ook in nieuwe technologieën en in innovatie. Daar moeten wij veel meer op inzetten. Landbouwers hebben de afgelopen jaren al heel veel investeringen gedaan om bepaalde problemen aan te pakken. Die mensen hebben financiële investeringen gedaan en zij krijgen nu de boodschap dat zij er toch beter mee zouden stoppen, tegen een bepaalde vergoeding weliswaar. Maar daar gaat het niet over. Ik weet niet of u persoonlijk veel landbouwers kent. Zij zijn fier op hun job. Zij vinden het jammer dat hun levenswerk, dat zij niet alleen voor hun familie en hun gezin hebben opgebouwd maar ook om hun bedrijf eventueel over te laten aan hun kinderen, moet verdwijnen. Denkt u nu echt dat iedere landbouwer staat te springen om zijn bedrijf te sluiten in ruil voor een pak geld van de Vlaamse Regering? Neen. Die mensen willen hun levenswerk voortzetten. Daar gaat het over.

**De voorzitter:** Collega Sintobin, mogen collega Dochy en minister Crevits u onderbreken?

De heer Dochy heeft het woord.

**Bart Dochy (CD&V):** Mijnheer Sintobin, ik wil toch even een misverstand uit de wereld helpen. Wij moeten een onderscheid maken tussen wat verwacht wordt van de sector en, zoals minister Demir het noemt, het stikstofbad dat moet leeglopen, en anderzijds de ontwikkelingskansen van de jonge bedrijven. Het is net om ontwikkelingskansen te kunnen geven aan jonge bedrijven dat het stikstofbad wel degelijk moet leeglopen. De stikstofuitstoot moet verminderen. Binnen het water dat nog in het bad staat – dus zonder extra water, extra stikstof – kan er een mogelijkheid zijn om bedrijven individueel zich te laten ontwikkelen.

Net dan is er de vraag, en die vraag is wel terecht, naar de kritische drempel die per bedrijf berekend wordt, die 0,025, die heel laag is, maar die per bedrijf kan evolueren. In de mate dat het stikstofbad wel wordt leeggemaakt, zijn er bijkomende mogelijkheden voor bedrijven om zich individueel te ontwikkelen. Dat moet kunnen zonder netto voor Vlaanderen nieuwe stikstofproductie te creëren. Dat is dan de verhandelbaarheid van de nutriëntenemissierechten. Dat is toch wel een heel belangrijke nuance. Ik denk dat de jonge landbouwers die u citeert, dat nog niet zo goed begrepen hebben. Maar ik begrijp wel dat dit moeilijk is. Wij gaan er onze tijd moeten in steken om dit aan iedereen uit te leggen. De kansen zijn ook heel afhankelijk van de aard en de ligging van het bedrijf. Dat is in elk geval een probleem, dat al naargelang de ligging van je bedrijf de ontwikkelingskansen groter of kleiner zijn.

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Collega Dochy heeft eigenlijk perfect uitgelegd wat ik ook wilde meegeven. Collega Dochy en ikzelf voeren één strijd, maar ook collega Rombouts, en eigenlijk de hele fractie en de hele meerderheid.

Maar collega Sintobin, ik ken u als iemand met een hart voor de boeren. Ik weet dat u dat graag hoort en ik wil u dat compliment ook graag geven. Maar wat ik nu vooral merk, is dat met oneliners en slogans boeren ook niet vooruitgaan. Het zal van belang zijn dat wij dag na dag met een heel grote groep mensen individueel per bedrijf gaan kijken wat de ontwikkelingskansen zijn gezien de

ligging en de aard van het bedrijf. De ene activiteit is totaal niet stikstofgevoelig, de andere is zeer impactrijk. Dat is de opdracht in de komende maanden: overleg met de boeren, niet erover spreken maar samen met hen spreken en individueel de kansen gaan vaststellen.

Nog eens, we hebben meer dan 20.000 bedrijven in Vlaanderen. Er zijn er 40 waarbij we inderdaad ingrijpen en vragen dat ze binnen een paar jaar stoppen met werken. We doen een aanbod aan enkele honderden, als je de varkensbedrijven meeneemt, die vrijwillig kunnen beslissen of ze erop ingaan of niet. De steun die we de komende jaren, tot spijt van sommigen, uittrekken voor individuele investeringen door boeren, bedraagt echter honderden miljoenen, tot 1 miljard euro. Dat is veel, veel hoger dan de centen die we uittrekken om mensen te laten stoppen. Dat betekent dus dat deze regering veel meer geloof hecht aan een duurzame, stevige landbouw dan aan het uitkopen van boeren. Dus alstublieft, bekijk dat ook op een respectvolle manier. (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** Collega Goeman, over iets wat collega Sintobin heeft gezegd.

Mevrouw Goeman heeft het woord.

**Hannelore Goeman (Vooruit):** Dat wordt daar gezellig in het Vlaanderen waarvan het Vlaams Belang droomt, zonder migranten, maar ook zonder veel gezonde natuur. Mijnheer Sintobin, is het stikstofprobleem niet zo groot? De studies, de cijfers zeggen toch wel iets helemaal anders. Dus ja, de heer Dochy zei het al, het stikstofbad moet worden geledigd. We maken ons echter natuurlijk wel wat zorgen, zoals collega Tobback ook al zei: wat zijn nu de plannen voor de toekomst als het gaat over het vergunningenbeleid, ook in de landbouw? Daarover horen we immers weinig visie.

**De voorzitter:** Oké, maar dat gaat niet meer over iets waarover collega Sintobin het had.

**Hannelore Goeman (Vooruit):** Ja, maar dat is een element dat ik toch ook in het debat zou willen brengen.

**De voorzitter:** Ik heb daarnet geprobeerd om afspraken te maken over hoe we dit debat gaan aanpakken.

**Hannelore Goeman (Vooruit):** Oké, dan straks.

**De voorzitter:** U hebt nog tijd genoeg.

De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Los van de verwijten van collega Goeman wil ik mij richten tot collega Dochy en minister Crevits, die wel iets van het dossier kennen. (*Opmerkingen van Hannelore Goeman*)

Minister Crevits, u kunt mij misschien verwijten dat ik met oneliners werk, maar ik zal toch de boodschap doorgeven aan de met u bevriende landbouworganisatie. Collega Dochy, als ik er niets van heb begrepen en die jonge landbouwer er niks van heeft begrepen, dan heeft Sonja De Bleeckere van Boerenbond er blijkbaar ook niks van begrepen. (*Opmerkingen*)

Excuseer. De voorzitter van Boerenbond.

**Hannelore Goeman (Vooruit):** Leer uw dossiers.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Een gewezen collega, Lode Ceyskens, ondervoorzitter van Boerenbond, heeft er blijkbaar ook niks van begrepen. Ik stel dus voor dat jullie eens samen aan tafel gaan zitten om te zeggen hoe dat akkoord nu eigenlijk in elkaar zit.

Zit het stikstofbad vol? Natuurlijk zit dat vol als men altijd de drempels verlaagt. Dat is logisch. De drempels worden al jaren-, decennialang verlaagd. Uiteraard zit het vol. Het is zoals collega Van Rooy zegt in een ander dossier: vol is vol. Als je die drempels en richtlijnen van Europa volgt, dan zit het stikstofbad inderdaad vol. Collega Dochy, ik ken echter ook dossiers, en u waarschijnlijk ook, van familiale bedrijven ... *(Opmerkingen van minister-president Jan Jambon)*

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Minister-president, dat is al de hele namiddag. Als het u echt niet interesseert, kunt u misschien ook elders uw tijd gebruiken. *(Opmerkingen van minister-president Jan Jambon)*

Ik heb u al de hele namiddag in het oog gehouden. Ik kan begrijpen dat u de betoging gisteren aan uw voordeur misschien niet leuk vond. Ik kan dat goed begrijpen.

Collega Dochy, u kent waarschijnlijk ook wel bedrijven die al decennialang bezig zijn, families, gezinnen. Links van hen ligt er een gebied waar een aantal bomen, waar een klein bosje op staat, en plotseling zegt men daarvan dat dat nu natuurgebied is. Zo zijn er ook bedrijven. *(Opmerkingen van Jeremie Vaneekhout)*

Collega Vaneekhout, dat is zo. Dan zegt men aan die mensen: 'Dat is natuurgebied, te veel stikstof, de boel moet toe.' Dat vind ik pijnlijk, net als de manier waarop dat wordt meegedeeld aan de mensen. Men zegt hier water en vuur te hebben verzoend. Mensen moeten, terwijl ze aan het werken zijn, horen dat ze misschien over een aantal jaren zullen moeten sluiten. Ik vind dat pijnlijk. Ik vind dat menselijke drama's. Als jullie dat niet vinden, dan is dat natuurlijk jullie zaak.

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Collega Sintobin, ik wilde u gewoon vragen of u in alle ernst denkt dat als iemand gedurende jaren bezig is met landbouwexploitatie en er naast hem een natuurgebied ligt, die dat nooit zou hebben gemerkt. Ik denk dat u de boeren dan een beetje onderschat, maar ik denk dat u dat opzettelijk doet. Voor alle duidelijkheid, ik ken zelf nogal wat boeren. Sommigen zullen dat niet geloven. Ik heb inderdaad respect voor ondernemerschap, maar u moet er dan ook over praten als echte ondernemers met verstand, met inzicht, met kennis van zaken, en niet doen alsof het een groep onschuldige kleuters is die niet weten wat er gaande is, zoals u eigenlijk doet. Dat is niet zo. Ik denk dus dat we uit respect voor iedereen ook met de nodige eerbied daarover moeten praten en serieuze voorbeelden moeten geven, in plaats van een paar afgekloven clichés die eigenlijk nergens op slaan.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Collega Tobback die spreekt over clichés, dat is iets nieuws. Ik moet inderdaad zeggen, mijnheer Tobback, dat u de persoon bent die vooral nooit in clichés spreekt.

Ik heb inderdaad veel contact met boeren – u ook, zegt u, maar ik geloof daar niet veel van. Ik heb gisterenmiddag, toen het akkoord bekend raakte, onmiddellijk met een aantal mensen gebeld die perfect op de hoogte zijn van het dossier en perfect weten waarover het gaat. Ik stel vast, als verdediger van de landbouwsector, dat landbouworganisaties ook kritiek leveren op de conceptnota, ook zeggen dat dit contractbreuk is, ook zeggen dat de Vlaamse Regering haar



beloftes niet is nagekomen. Dan mag ik dat toch zeggen? Dan is dat toch logisch? Dan vraag ik aan u, minister Crevits, of dat klopt. Is dat inderdaad contractbreuk? Is het inderdaad zo dat de Vlaamse Regering haar beloftes niet is nagekomen ten aanzien van de sector? Klopt het of klopt het niet?

Zeggen de mensen van de Boerenbond en andere organisaties de waarheid, of spreken ze ook in oneliners?

**De voorzitter:** De heer Dochy heeft het woord.

**Bart Dochy (CD&V):** Collega Sintobin, uw voorbeeld van een natuurgebied naast een landbouwbedrijf is een beetje kort door de bocht, vooral als we het in de tijd bekijken. Maar het principe komt inderdaad soms wel voor. Wanneer een natuurgebied in de omgeving van een landbouwbedrijf zich doorheen de jaren ontwikkelt, in het kader van een instandhoudingsdoelstelling, dan kan dat inderdaad op die manier een effect hebben, vooral op nieuwe bedrijven. Voor hernieuwing van bedrijven is dat minder aan de orde. Toch is het daar dat die onzekerheid in dezen groeit. Uw voorbeeld was een beetje simplistisch, maar ik begrijp dat het voor het verhaal hier nuttig was. Dat is een belangrijk element.

Wat de rechtszekerheid en betrouwbaarheid van de overheid betreft, minister Demir: ik heb u ook al verschillende malen in de commissie gezegd dat ik me daar ook zorgen over maak. Het gaat over twee elementen in dit dossier, met ten eerste het decretaal laten beëindigen van vergunningen voor rode bedrijven in 2025. Dat is een precedent. Ik begrijp de bedoeling, maar het is een belangrijk element en niet zo evident. Het is een onteigening in functie van het niet meer produceren van die stikstof. Dat is een contractbreuk, zeggen de landbouworganisaties. We kunnen dat niet helemaal ontkennen. Maar dankzij de onderhandelingen door minister Crevits en haar kabinet is er toch een behoorlijke vergoeding voorzien. Dat is dan de lijn die overschreden wordt voor de sector, en die gecompenseerd wordt door, bij wijze van spreken, een individuele vergoeding.

Een tweede element waarbij ook gesproken wordt over contractbreuk gaat over de stopzetting van de nulbemesting.

**De voorzitter:** Sorry, collega Dochy, dat ik u onderbreek. Ik zeg het nog eens opnieuw: we hadden spelregels afgesproken, of dat toch geprobeerd. De heer Sintobin heeft hier nog niets over gezegd.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Jawel, ik ben blij met deze reactie.

**Bart Dochy (CD&V):** De heer Sintobin heeft gezegd ...

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Ik ben zeer blij. Ik ben heel tevreden met deze tussenkomst. *(Rumoer)*

**De voorzitter:** U bent blij, tja.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Collega Dochy zegt aan minister Demir dat ze contractbreuk heeft gepleegd.

**De voorzitter:** Ik kan me perfect voorstellen dat u het zeer goed vindt dat de heer Dochy dat woord gebruikt. Dat begrijp ik vanuit uw optiek.

Ik heb daarnet geprobeerd om afspraken te maken om dit debat een klein beetje in goede banen te leiden. U hebt het niet gehad over wat de heer Dochy nu aankkaart. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

Oké, oké, zeg alles over contractbreuk wat u wilt. Voilà.

**Bart Dochy (CD&V):** Mag ik mijn zin afmaken?

Het tweede element waarover landbouworganisaties spreken in verband met contractbreuk is het stopzetten van de nulbemesting. Dat is een afspraak uit 1994 om de huidige en toekomstige generatie bemesting te laten uitvoeren op intensief grasland. In 2028 wordt dat stopgezet. Ook daarmee wordt de lijn van de sector overschreden en is er een individuele compensatie voorzien. Dat is de moeilijkheid met dit akkoord, dit is moeilijk uit te leggen. Voor mij is dat ook moeilijk. Maar als de bedrijven individueel voldoende gecompenseerd worden, kan men zeggen dat dit nodig is in functie van het hoger doel, zijnde het stikstofprobleem oplossen.

**De voorzitter:** Minister-president Jambon heeft het woord.

**Minister-president Jan Jambon:** Collega's, contractbreuk is natuurlijk een zwaar woord. Gedwongen onteigening is wel iets wat we kennen. Wanneer men op een bepaald moment met een bepaalde problematiek wordt geconfronteerd, moet men een oplossing zoeken. De problematiek is dwingend en dus gaan we naar drastische oplossingen. Het kan dan zijn dat we beslissingen nemen zoals we dat nu gedaan hebben.

Het zou misdadig zijn mochten we die beslissing nemen zonder daar een correcte vergoeding tegenover te zetten. Dat is juist de balans die we vandaag hebben. Want ja, mijnheer Sintobin, om een algehele vergunningsstop waaronder zowel de landbouw als de industrie en de woningbouw zouden vallen, te vermijden, moeten we hier inderdaad een aantal drastische maatregelen nemen. En we zijn bereid om die te nemen, gepaard gaande met een correcte vergoeding voor de mensen die daar het slachtoffer van zijn. Met een correcte vergoeding bedoel ik dat we natuurlijk rekening houden met hoe lang die vergunning – daarbij speelt het element contractbreuk – voor die mensen nog loopt. Dat wordt vertaald in een correcte vergoeding. In die zin neem ik daar vrede mee, is dat een correcte oplossing voor een dwingend probleem waarmee we geconfronteerd worden.

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Dank u wel, collega's. Collega Sintobin, ik geef een illustratie van het voorbeeld van de minister-president. Ik ben al een tijdje minister. Lang geleden wilden we een autosnelweg aanleggen in West-Vlaanderen, de A11. Die ligt er ondertussen. Ik herinner me een avond waarop alle belanghebbenden – en dat waren bijna allemaal landbouwers – uitgenodigd waren op het stadhuis in Knokke-Heist voor een vergadering over wat er met hun grond en kavels zou gebeuren. De sfeer daar was enorm grimmig. De toenmalige burgemeester, Leopold Lippens, kwam de zaal binnen en zei: 'Die autosnelweg moet hier komen omdat die belangrijk is voor de mobiliteit naar de Zeebrugse haven. Maar ik zal ervoor zorgen, samen met de minister, dat jullie correct vergoed worden.' De sfeer bij de landbouwers was superslecht. We hebben hen allemaal individueel benaderd. Ze zijn correct vergoed. En nu zijn de boeren tevreden. Je moet ons dus ook tijd geven om die evaluatie te maken. Dat is net hetzelfde als wat nu gebeurt met de rode bedrijven. Het is als een gedwongen onteigening. Dat is natuurlijk voor een stuk contractbreuk. Dat is een inbreuk op het eigendomsrecht, maar je doet wat nodig is voor een hoger belang. Dat is wat we hier nu doen in dit dossier, hoe spijtig het ook is. Maar het is in het belang van die 20.000 andere bedrijven dat we nu deze ingreep doen.

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Voorzitter, mijn bemerking inzake contractbreuk is een beetje in dezelfde geest. Natuurlijk heeft niemand een glazen bol. Ik denk dat we die allemaal wel graag zouden hebben, maar we hebben die niet. We

weten dat de wereld constant en steeds sneller verandert, dat de omstandigheden voortdurend veranderen, ik denk maar aan de subsidies voor zonnepanelen. Ook de inzichten in de milieuproblematiek veranderen, bijvoorbeeld over de schadelijkheid van stoffen. Denk maar aan perfluorooctaansulfonaat (PFOS) en denk maar aan asbest. Die inzichten veranderen voortdurend. En dan moet je daar als verantwoordelijke overheid inderdaad rekening mee houden en beslissingen durven te nemen. Maar als dat dan, zoals hier het geval is, mensen inderdaad echt raakt, dan moet je die ook correct vergoeden. Ik denk dat we het daar allemaal over eens zijn. Is dat dan contractbreuk? Ja, maar dat zult u niet alleen hier vinden, collega, dat zult u op tal van punten vinden, door het feit dat onze wereld zo snel evolueert en onze inzichten voortdurend evolueren.

**De voorzitter:** Mijnheer Sintobin, u zult goed slapen, denk ik. Ik heb al vijf keer het woord contractbreuk gehoord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Ik wil het volgende zeggen aan collega Vandaele. Ik heb samen met collega Vandaele en andere collega's de tijd meegemaakt waarin de toenmalige minister-president, Geert Bourgeois, bijna wekelijks het gezegde gebruikte 'pacta sunt servanda'. Blijkbaar is dat hier niet van tel. Het hangt er nog vanaf, collega's, en het zal nog de vraag zijn, minister-president en minister Crevits, wanneer de conceptnota in decreten wordt omgezet, of er voldoende juridische onderbouwing is. U zegt dat er mogelijk een vergunningsstop komt via rechtswegen. Maar zullen de decreten wel standhouden? Want er zijn ook nog een aantal andere elementen. Ik zal afronden, want collega Van Rooy zit al te wachten tot ik stop.

**De voorzitter:** Hij is nog kalm voor zijn doen, vind ik.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** Ik zou nog kort enkele vragen willen stellen. Een andere collega – ik weet niet meer wie – heeft gevraagd naar de socio-economische impact van deze conceptnota. Ik heb dat nergens gelezen. Ik heb dat nergens teruggevonden. Ik wilde gisteren in de commissie Landbouw een vraag om uitleg stellen maar heb die uitgesteld omdat we hierover vandaag in debat gaan. U weet dat er een rapport is waarin sprake is van het verlies van enkele duizenden jobs. Want we spreken natuurlijk niet alleen over de sluiting van landbouwbedrijven en over landbouwers die hun job verliezen, er zijn natuurlijk ook nog allerlei andere bedrijven die afhankelijk zijn van de landbouw. Ik denk aan de diepvriesgroentebedrijven, ik denk aan de verkopers van van alles en nog wat. Een socio-economische impact heb ik nergens gezien. De vraag is natuurlijk op welke manier – want dat was me ook niet zo duidelijk in het hele verhaal – de landbouwers die zullen stoppen, begeleid zullen worden.

Dat staat er natuurlijk in, maar dat wordt nergens concreet gemaakt. Ook dat is toch wel een belangrijke vraag. Op die twee vragen zou ik dus graag nog een antwoord krijgen.

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Dat zijn inderdaad belangrijke vragen, collega. Wat de begeleiding betreft, ben ik zeer tevreden dat de collega's ook ettelijke miljoenen voorzien hebben voor de begeleiding van bedrijven. Dat betekent dus dat onze administraties, zowel de administratie van collega Demir als de administratie van mijzelf, ook extra menselijke kracht kunnen inzetten om de boeren ook individueel te helpen en te begeleiden. Wat dat betreft, zullen we dus alles doen wat in onze mogelijkheden ligt om mensen ook goed te informeren.

De socio-economische impact is inderdaad een zorgpunt. Maar ik geef een voorbeeldje uit de varkenssector. We hebben nu al een paar maanden ketenoverleg met de varkenssector, omdat ik het onverantwoord vind dat er zo weinig van een

varken bij ons blijft, dat zo weinig van een varken dat geslacht wordt, gebruikt wordt om bij ons meerwaarde te creëren. Dat zijn de onderhandelingen met de sector. Hoe versterk je dan de varkenssector? We vermoeden dat de afbouw 30 procent kan zijn door mensen die vrijwillig stoppen. Maar als we erin slagen om meerwaarde te creëren in Vlaanderen, en dat is mijn ambitie, dan betekent dat ook jobs en betekent dat dat je een transitie krijgt van mensen die job A deden naar job B. Op die manier krijg je – en het is misschien ook al een antwoord op de vraag die de collega's van Groen ongetwijfeld nog gaan stellen – een veerkrachtiger varkenssector in Vlaanderen, die minder afhankelijk is van allerlei acties in het buitenland en die hier in Vlaanderen ook meerwaarde kan creëren.

Dat is mijn bedoeling, om in die diverse sectoren de transities die we nu doen, ook te gaan gebruiken om meerwaarde te creëren en dus ook economisch robuustere sectoren te krijgen. *(Applaus van Bart Dochy, Peter Van Rompuy en Willem-Frederik Schiltz)*

**De voorzitter:** De heer Sintobin heeft het woord.

**Stefaan Sintobin (Vlaams Belang):** We gaan natuurlijk in de komende maanden en zelfs jaren zien welke gevolgen dit allemaal heeft voor de sector. En dan spreken we elkaar hier opnieuw in het parlement. Ik zal ondertussen het dossier ook wel verder opvolgen. Het is inderdaad heel belangrijk dat in het hele verloop van de decreetgeving en dergelijke de landbouworganisaties nauw betrokken worden bij verder overleg. Ik reken daarop. En ik dank in het bijzonder collega Dochy voor de steun. *(Applaus bij het Vlaams Belang. Opmerkingen)*

**De voorzitter:** De heer Van Rooy heeft het woord.

**Sam Van Rooy (Vlaams Belang):** Ik ben blij dat we het nu wel gehad hebben met die stikstofhysterie. Al dertig jaar daalt de stikstofuitstoot, maar de hysterie daarover is groter dan ooit. Ik ben dus blij dat ik het over iets anders kan hebben, namelijk de bouwshift. Want u antwoordt natuurlijk op geen enkele van mijn twee fundamentele vragen. Ten eerste: show me the money. Show us the money. Die betonstop of bouwshift zal in totaal, als u wilt bereiken wat u zegt te willen bereiken, 30 miljard euro kosten, waarvan ongeveer 60 procent voor Vlaanderen en 40 procent voor de gemeenten.

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Ik hoop dat collega Van Rooy de teksten toch goed gelezen heeft. En als hij dat gedaan heeft, ook de teksten van de taskforce, en dat hij eergisteren ook goed geluisterd heeft in de commissie, waar de mensen van de taskforce zijn komen spreken. Dat was trouwens zeer verduidelijkend en zeer helder. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Ik vond van wel, maar dat is dan ook het verschil tussen u en ik. Voor de nieuwe regeling met de venale waarde schat de taskforce de kostprijs tussen de 1,8 en de 31,5 miljard euro. Die 31,5 miljard euro, collega Van Rooy, is in het geval dat er geen criteria zijn. Wat doen wij? Wat heb ikzelf beklemtoond? Wat heeft collega Van den Heuvel daarnet beklemtoond? Wat heeft de minister beklemtoond? Er zijn dertien criteria, waarvan er nu zelfs vijf nog eens extra uitgelicht en beklemtoond worden in die regeling. Met die dertien criteria zitten we op een veel lager bedrag. De taskforce berekent dat ook. Er zijn nog andere criteria die je kunt verfijnen binnen die dertien criteria. En dan kom je aan bedragen van 19,4 miljard euro, met nog wat extra verfijning 6,8 miljard euro. Als je nog verder verfijnt 2,3 miljard euro, en dan zelfs, maar dat lijkt me inderdaad onrealistisch laag, 1,8 miljard euro.

**Sam Van Rooy (Vlaams Belang):** Straks kost het 0 miljard, zeg het maar ...

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Ik zeg het u, collega Van Rooy, 1,8 miljard euro lijkt mij onrealistisch laag.

De vork is dus inderdaad een vork die afhangt van tal van factoren, onder andere van die criteria. Die criteria zijn voor ons zeer belangrijk. Die 31,5 miljard euro haal je nooit, dat zou betekenen dat je inderdaad ook voor slecht gelegen gronden waar nooit op gebouwd kan of mag worden, die waterziek zijn, weet ik wat, een volle vergoeding betaalt, zoals voor een toplocatie op de Antwerpse Meir. Voor zover daar nog gebouwd mag worden, ik hoop van niet.

**De voorzitter:** Nee.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Voilà. Als je dat allemaal gelijkstelt, kom je aan die 31,5 miljard euro. Ik lach er nu een beetje mee, maar dit is toch wel de filosofie van het hele verhaal.

Om die kostprijs dan te berekenen, want dat is ook gevraagd door de collega van de PVDA: 'Er is daar niets duidelijk van enzovoort, en jullie volgen de taskforce niet.' De taskforce heeft echter uitdrukkelijk gezegd dat ze hier geen precies bedrag op kunnen plakken, vandaar die vork. Omdat het er ook van afhangt welke gronden we gaan neutraliseren, hoeveel hectare we gaan neutraliseren, of we opkopen – dat is ook een mogelijkheid – dan wel enkel het verschil gaan bijpassen tussen de vroegere en de nieuwe waarde. Dat is dus allemaal bijzonder relatief. Ik denk dat het belangrijkste in dit verhaal is dat we eindelijk starten met dit ruimtelijk beleid. Als dat het resultaat is van de nachtelijke vergadering van gisteren, dan denk ik dat het een goed resultaat is. Dat we eindelijk kunnen starten, collega's.

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Ik probeer duidelijkheid te krijgen tussen wat de heer op het spreekgestoelte, de heer daar vooraan, collega Vandaele, en de verschillende leden van de regering hier nu over zeggen. Ik heb inderdaad het rapport van de taskforce gelezen. Daarin staat 100 procent. Dat is het enige cijfer dat echt concreet in het nachtelijk akkoord staat. 100 procent is 31 miljard euro ... *(Opmerkingen)*

**De voorzitter:** Laat collega Tobback uitspreken. U kunt onmiddellijk tussenkomen.

**Bruno Tobback (Vooruit):** U mag het dadelijk verduidelijken, collega's. Het zal helpen. Je hebt al eens een eerste kans gehad, maar het was blijkbaar toch niet heel duidelijk, want ook collega Vandaele zegt dat het geen 31 miljard euro zal zijn, maar dat het ergens tussen de 19 en 1,5 miljard euro zal zijn. Zoiets. Ik denk dat voor de vrienden van Bart Somers, aan wie hij 100 procent beloofd heeft, nu al veel duidelijker geworden is hoeveel het nu zal zijn.

Ik kijk naar het budget dat de Vlaamse Regering in het akkoord heeft. Dat is 100 miljoen euro per jaar. Dat is dan voor 60 procent, dus er komt waarschijnlijk nog een beetje bij van de gemeenten. Daarmee kom ik echter nog altijd niet in een vork tussen de 1,8 en de 19 miljard euro, om iets te doen.

Met andere woorden, er zijn maar twee conclusies mogelijk: ofwel hebt u iets beloofd waar geen geld voor is, ofwel hebt u het systeem zodanig geconditioneerd dat die 100 procent eigenlijk ook flauwekul is. Wat verstandig is, denk ik, maar dan had u het beter niet beloofd aan de mensen. Ik denk dat iedereen wel recht heeft, er wordt al veel gepraat over de boeren – en terecht, ik zal het er straks ook nog over hebben –, maar ook die eigenaars – als u het hen dan toch wilt beloven –, op een duidelijke belofte. In plaats van dit soort 'wishy-washy', die

eigenlijk op niets zal neerkomen en in alle waarschijnlijkheid ook niet op een bouwshift zal neerkomen.

Dit is gewoon het fameuze akkoord van Jan Jambon. Hoe meer we erover praten, hoe leger de doos wordt.

**De voorzitter:** Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

**Mieke Schauvliege (Groen):** De taskforce heeft niet alleen gezegd dat die regeling niet goed was, maar ze hebben eigenlijk vooral gezegd dat we moeten zorgen voor een voorspelbaar, rechtszeker en beheersbaar systeem. Met die dertien criteria is dat absoluut geen goed idee. Ze hebben een aantal berekeningen gedaan en een aantal scenario's naar voren geschoven. Voor de prioritaire gebieden, waar u zou kunnen veronderstellen dat het hierover zou gaan, maar we moeten het ook wel een beetje gissen, hebben zij een bedrag van 240 miljoen euro per jaar, voor die 10.000 hectare, berekend. Aan die vijf criteria die in jullie nota staan. Met andere woorden, zelfs als je discussieert over een lager bedrag, aan hetgeen dat jullie hier op tafel leggen, heb je te weinig budget voorzien. Je kunt de ambitie die jullie hier op tafel leggen, nooit of te nimmer waarmaken met het budget dat jullie op tafel gelegd hebben.

**De voorzitter:** De heer D'Haese heeft het woord. Ook over de financiering?

**Jos D'Haese (PVDA):** Ja, absoluut. De vraag die ik daarnet aan de regering heb gesteld en waar nog steeds geen antwoord op is, is natuurlijk wat heel dit plan zal kosten. Er werd hier gezegd dat ze in de taskforce hebben gezegd dat het afhangt van hoeveel hectare, en dit en dat. Nee, de taskforce heeft vooral gezegd dat het afhangt van welke keuzes de politiek maakt.

En weet u wat ik nu net had verwacht op het moment dat hier een groot politiek akkoord wordt voorgesteld? Dat er politieke keuzes gemaakt zouden worden en dat we eindelijk zouden weten wat ons dit zou kosten, want dat weten we vandaag niet.

De vork is inderdaad groot: 2,3 miljard euro want de 1,8 miljard euro is met een 0,8 factor. Ik neem aan dat u daarvan op de hoogte bent. Dat valt dus buiten uw eigen voorstel. Het is dus tussen 2,3 en 31,5 miljard euro en we weten niet wat het zal zijn. We hebben geen idee. Wordt het 6,8, of 19,4 of 31,5 miljard euro? Dat is afhankelijk van de keuzes, mijnheer Vandaele, die deze regering maakt. Mijn vraag is dan heel duidelijk welke keuzes jullie maken en hoeveel het zal kosten. Dan kunnen we evalueren of jullie voldoende centen hebben voorzien. Het antwoord zal naar alle waarschijnlijkheid neen zijn, aangezien jullie helemaal aan de onderkant van de vork zitten. Zolang jullie geen duidelijkheid scheppen over wat dit zal kosten, welke politieke keuzes jullie maken, heeft het amper zin om over budgetten te discussiëren.

**De voorzitter:** Minister Demir heeft het woord.

**Minister Zuhail Demir:** Ik wil toch even repliceren want de taskforce kan de totale kost niet berekenen, net zoals u dat niet kunt doen. Ik kan dat ook niet doen. We hebben criteria bepaald. We hebben gezegd welke vijf we belangrijk vinden. Maar het hangt er natuurlijk ook vanaf over welke grond we spreken. Sommige zullen misschien 100 euro per vierkante meter kosten en andere 300 euro per vierkante meter. We kunnen dat dus niet zeggen. Daarom die grote, ruime vork.

Ik stel voor dat we daarover ophouden en beginnen aan de bouwshift. Zoals ik heb gezegd, zijn we er al mee gestart. 2000 hectare is al via GRUP's omgezet in open ruimte. We zullen ook 1600 hectare in overstromingsgebied neutraliseren.

We zullen vervolgens ook lokale besturen de gelegenheid geven om daar een bos te planten of er extra natuur te voorzien. Als ze willen herbestemmen, staat er ook een vergoeding tegenover.

Niemand kan zeggen of het nu 1 miljard, 2 miljard, 3 miljard of 10 miljard euro zal kosten. Dat is net het ding. Dat is ook de reden waarom er een vork is. Dat is ook de reden waarom er landcommissies zijn. Dat is ook de reden waarom we heel duidelijk dertien criteria naar voren hebben geschoven waarvan we er vijf belangrijk vinden. Ik zou voorstellen dat we nu gewoon beginnen aan de bouwshift, beginnen met de open ruimte te vrijwaren in plaats van nog jaren discussies te voeren over hoeveel het zal kosten. Niemand kan dat weten want je kunt niet weten hoeveel een stuk grond kost. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

**De voorzitter:** Mijnheer Van Rooy!

**Minister Zuhail Demir:** Mijnheer Van Rooy, dat is net mijn punt. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

**De voorzitter:** Mijnheer Van Rooy, ze zijn ook beleefd geweest toen u aan het woord was. Ik zou graag hebben dat dat ook omgekeerd geldt.

**Minister Zuhail Demir:** Wij zijn altijd beleefd. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

**De voorzitter:** Mijnheer Van Rooy, alstublieft! *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Maar achterbaksheid? Zulke woorden gebruikt u hier niet in het parlement. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

**Minister Zuhail Demir:** Ik zal niet herhalen wat u in de commissie ...

**De voorzitter:** Ik denk dat we gewoon beter niet meer antwoorden.

**Minister Zuhail Demir:** Dat is wel waar, maar ik heb ook geen lessen te krijgen van de heer Van Rooy. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

U hebt mij eens vergeleken – en ik vind het heel erg voor die groep – met mensen met een mentale handicap. U hebt mij in de commissie... *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Ja, mijnheer Van Rooy, u hebt dat eens gedaan. Eigenlijk was het schandelijk voor die groep zelf. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Mijnheer D'Haese, u was er getuige van. *(Instemming)*

**De voorzitter:** Minister Somers heeft het woord.

**Minister Bart Somers:** Eerst en vooral begrijp ik de ergernis van minister Demir over de toogpraat die sommigen hier vertellen. Ik wil toch een aantal antwoorden geven.

Dit akkoord is een zeer goed akkoord. We creëren een fonds dat lokale besturen toelaat om eindelijk over te gaan tot het herbestemmen van gebieden waarin zij een centrale rol spelen. Dat zijn de woonuitbreidingsgebieden. We creëren daarvoor een fonds van 100 miljoen euro per jaar en vragen van de lokale besturen om ook een inspanning te doen. Wanneer zij kiezen voor een omzetting naar bos, dan worden zij voor twee derde vergoed. Kiezen zij voor een andere groene of landbouwfunctie, dan worden ze voor de helft vergoed. Dat is op jaarbasis 150 tot 200 miljoen euro dat we inzetten.

Mevrouw Schauvliege sprak daarstraks over experten die zeggen dat dat waarschijnlijk zo'n 240 miljoen euro zal kosten. Wel, de gezamenlijke inspanningen van lokale besturen en de Vlaamse overheid komen op bijna 200 miljoen euro.

Ten tweede reageert de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) positief op dit akkoord. Zij noemen dit – ik kan u het citaat voorlezen – “een belangrijke stap vooruit”. Het is evident dat dit ook een inspanning blijft voor lokale besturen, die wij als onze partners zien voor de belangrijke opdracht om te investeren in klimaat en in open ruimte. We geven hen daarvoor extra middelen. Het totale budget van deze Vlaamse Regering dat naar lokale besturen gaat is 20 miljard euro. Dat was de vorige legislatuur 15 miljard euro. Dat is 5 miljard euro meer. Er is geen begrotingspost in de schoot van de Vlaamse begroting waar zoveel extra middelen naartoe gaan.

Ten derde hebben de lokale besturen het lokale Energie- en Klimaatplan ondertekend. Ze hebben zich geëngageerd om meer bomen, meer bossen te planten. Ze hebben de ruimte daar niet voor. We hebben daarvoor ook extra middelen bovenop die 20 miljard euro gegeven. Dit jaar alleen al gaat het over 35 miljoen euro. Dus inderdaad, lokale besturen kunnen die keuzes maken. Kan elk lokaal bestuur dat vandaag onmiddellijk? Nee. We hebben gisteren een voorbeeld gehad op de radio: in Nazareth gaat het over 130 hectare woonuitbreidingsgebied in een gemeente met 12.000 inwoners en een bescheiden budget.

Maar ik kan u andere voorbeelden geven. Ik ken een stad aan de Dijle met 87.000 inwoners en 40 hectare woonuitbreidingsgebied. Wel, we gaan die proberen om te zetten. Van de eerste tot de laatste. En we zijn heel dankbaar dat Vlaanderen ons die middelen geeft om dat te doen. En zo zijn er vele. Ik krijg heel veel reacties van gemeenten die dat willen doen, omdat het voor hen een keuze is voor natuur en klimaat. Zij moeten binnen hun investeringsbudget daar ook een inspanning voor doen. Ik ben ervan overtuigd dat het met dit mechanisme ook mogelijk is.

En dan kom ik bij de prijssetting. Wij zeggen dat we een correcte vergoeding geven. We spreken over de venale waarde. In het decreet zijn er dertien criteria en de landcommissie zal oordelen. Gebied per gebied, project per project zullen zij de berekening maken van de juiste waarde. Zo werkt dat in een samenleving. Er wordt rekening gehouden met alle parameters die de waarde van zo'n gebied bepalen. Ligt het ver van een aangelegde weg, dan is het evident minder. Waterziek gebied? Evident minder. Geen ontwikkelingsperspectief? Evident minder. We spreken hier niet over een vergoeding van bouwgrond.

Maar mochten we de redenering volgen van mijnheer D'Haese, dan komen we in een hoogst onrechtvaardige realiteit terecht. Want wat gaan we dan doen? Ik heb mijnheer D'Haese daarstraks goed beluisterd. Hij zegt dat je moet betalen wat men oorspronkelijk gegeven heeft toen men het gekocht heeft, en dat indexeren. Dat is de grootste beloning voor de bouwspeculanten ooit. *(Applaus bij de meerderheid)*

Want zij hebben dat betaald voor die gronden. Maar die brave heer, die van zijn grootvader-landbouwer een stukje grond heeft gekregen, voor een appel en een ei, op een moment dat het nog niet veel waard is, die krijgt niets. Erger nog, wie het in erfenis heeft gekregen krijgt in het verhaal van de heer D'Haese helemaal niets. Dat is natuurlijk een soort onteigening die eigen is aan een bepaalde ideologie die niet de mijne is. Ik eis een correcte vergoeding en de Vlaamse Regering heeft dat ook geëist. En we zorgen daarvoor. *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** De heer Van den Heuvel heeft het woord.



**Koen Van den Heuvel (CD&V):** Minister Somers heeft het gras van voor mijn voeten weggemaaid. Ik denk dat hij een fantastische tussenkomst heeft gedaan. Dat is het verschil in ideologie. Het is natuurlijk de linkse partij die graag de maatschappij per occasie verandert en denkt dat alles met een vingerknipje is opgelost. Terwijl hier de methodiek goed zit. Een perceel kan op maat gewaardeerd worden. Daar moeten we natuurlijk in geloven. Maar wij geloven in mensen die dat kunnen doen. Ze hebben een verfijning van die dertien criteria gevraagd en dat is nu gebeurd. Er is een weging, ze hebben vijf duidelijke criteria naar voor geschoven, het ontwikkelingsperspectief van de betrokken percelen is er ook nog bij gekomen. Die landcommissies hebben meer dan ooit de handvaten om dat op een correcte manier te doen. En je moet daar in geloven. Dat wil zeggen dat er natuurlijk een onzekerheid inzigt, dat we niet goed weten in globa wat het is, maar op perceel wijdte gaat dat wel gebeuren.

En als je de taskforce heel duidelijk hebt gehoord, dan weet u, mijnheer Tobback, dat die 31 miljard euro heel duidelijk was vermeld, zoals mijnheer Vandaele dat daarnet al heeft vermeld, wanneer er geen enkel criterium geldt.

Maar dat is nu juist deze oefening. En in dit akkoord zijn die criteria nog eens verfijnd. Ik ben er dus van overtuigd dat dit gaat werken. We moeten nu inderdaad starten. Er zal ook monitoring komen, zodat de methodiek niet te veel gaat verschillen tussen oost en west van het land. Ik zou dus inderdaad zeggen: laten we starten, dan kunnen we altijd de zaak nog evalueren. Vergeet niet dat er een stolp is op die woonuitbreidingsgebieden (WUG's). Men kan het niet meer aansnijden. Er is een stolp, dat vergeet men hier. Twee jaar geleden hebben we ook resoluties gehad vanuit jullie partijen om dat te vragen. Welnu, dit wordt nu gerealiseerd. Laten ons daar nu over stemmen en de stolp inrichten en er niet langer over praten. (*Applaus bij CD&V en Open Vld*)

**De voorzitter:** De heer D'Haese heeft het woord.

**Jos D'Haese (PVDA):** Voorzitter, aangezien ik niet de oudste ben...

Minister Somers en minister-president Jambon, ik vind de manier van discussiëren een jammere zaak. Ik vind het jammer dat, wanneer er een politiek meningsverschil is over hoe we die waarde moeten vergoeden, er gezegd wordt dat jullie aan de juiste kant van de geschiedenis staan, en dat de anderen totalitaire regimes zijn.

Minister Somers, van wie ... (*Opmerkingen van minister Somers en Sam Van Rooy*)

**De voorzitter:** Minister Somers, collega D'Haese heeft het woord.

**Jos D'Haese (PVDA):** Beste ministers, wie stelt er voor om de geïndexeerde aankoopwaarde te nemen? Dat is de VVSG. De VVSG stelt voor om de geïndexeerde aankoopwaarde te behouden. U moet het daarover met mij niet eens zijn, uiteraard niet, dat is een politiek meningsverschil. Maar laat ons stoppen met de ander weg te zetten als een of ander totalitair regime omdat die dat voorstelt. De VVSG stelt voor om de geïndexeerde aankoopprijs te houden. Ik stel dat ook voor. Ik denk dat dat de meest billijke en meest betaalbare manier is om dat hier vandaag te regelen.

Gaan we nu tot op de eurocent weten, als jullie beslissen hoe we die gronden gaan vergoeden, hoeveel dat gaat zijn? Uiteraard niet, dat is evident. Dat hangt af van de exacte gronden. Wat we wel kunnen doen, is schatten. Dat is wat de taskforce heeft proberen te doen. Schatten op basis van verschillende beleidskeuzes. Daardoor krijg je die grote vorken. Die vorken zijn nu zo groot omdat de beleidskeuzes niet duidelijk zijn.

We verwachten van een regering, wanneer ze een akkoord sluit, dat ze die beleidskeuzes duidelijk maakt. Daar zijn we het blijkbaar onder elkaar nog niet eens. Minister Demir zegt dat het nog vastgelegd moet worden in de beleidskaders. Mijnheer Van den Heuvel zegt dat het vandaag al allemaal duidelijk is. Ik weet zelf niet meer wat jullie juist vinden. Wat mij betreft is het niet duidelijk. Zolang niemand mij een schatting kan geven, uiteraard geen bedrag tot op de eurocent, van wat het gaat kosten om die gronden om te zetten, dan heeft het toch weinig zin dat we erover discussiëren of de 100 miljoen euro van minister Somers te veel of te weinig is. Zolang we niet weten of er 10, 20 of 30 miljard euro zal zijn, kunnen we daar toch niet over discussiëren.

Ik herhaal mijn vraag nog eens: welke keuzes maken jullie daarin? Jullie zeggen 'dit zijn de dertien criteria' – beste collega's, dat is één lijntje per criterium, meer staat er niet in dat decreet – en 'deze vijf zijn de prioriteiten'. Daarmee weet je niet hoe je dat gaat berekenen. Daarmee weet je niet hoe je het een en het ander gaat evalueren, welke factoren je daaraan koppelt, hoeveel gewicht je daaraan geeft. Dat staat allemaal niet op papier.

Wat heeft de taskforce dinsdag herhaaldelijk gezegd? We hebben drie zaken nodig: voorspelbaarheid, rechtszekerheid en beheersbaarheid. Het akkoord dat hier vandaag voorligt heeft geen van de drie. Het is niet voorspelbaar, want het is niet duidelijk aan welke prijs jullie gaan vergoeden. Het is niet rechtszeker, want de criteria daarvoor worden niet in detail vastgelegd in het decreet. En het is al helemaal niet beheersbaar, want er wordt een budget voor voorzien dat ontegensprekelijk te klein zal zijn om de volledige kosten te vergoeden.

Daarom is mijn vraag aan jullie: als jullie met deze regering echt uit de as willen herrijzen, zouden jullie er dan niet beter voor zorgen dat jullie opnieuw gaan samenzitten en zorgen dat jullie een akkoord hebben over hoe jullie die prijzen effectief gaan vergoeden? Ik heb een heel gemakkelijke oplossing voor jullie. Als jullie niet opnieuw hele lange onderhandelingen willen over al die dertien factoren en de vijf prioriteiten, neem dan de geïndexeerde aankoopprijs. Dan is het rechtszeker, voorspelbaar en beheersbaar, zoals het tot nu toe was.

Want men kan blijven verwijzen naar het buitenland en naar allerlei kanten van de geschiedenis, maar dat is hoe de regelgeving tot op dit moment in elkaar zit en het is niet de PVDA die die heeft geschreven. Wil men voorspelbaar, rechtszeker en beheersbaar zijn en dit dossier dat al zolang aansleept op een goede manier aanpakken, dan stel ik voor dat jullie in die richting gaan.

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Ik heb zo stilaan het gevoel dat het akkoord voor een aantal mensen schone woorden en een kat in een zak is. Ik zal het illustreren met cijfers, u hoeft zich geen zorgen te maken.

Voor alle duidelijkheid, ik ben voorstander van het systeem dat men in Duitsland hanteert, niet bepaald een bastion van extreemlinks activisme in het beleid. En dat systeem is: wie een bouwgrond verwerft, op welke manier dan ook, en daar gedurende vijf jaar – of zeven jaar is het volgens mij op dit moment in Duitsland – niet op bouwt, die moet niet zeuren dat de bestemming achteraf gewijzigd wordt en dat die achteraf geen vergoeding krijgt als die daar niet op mag bouwen. Dat is een heel duidelijk, rechtszeker en helder systeem. Dat is niet links, niet extreem, niet communistisch. Dat is wat men in Duitsland – de christendemocraten, collega Van Rompuy – al decennialang toepast. En dat is zowat de meeste genereuze regeling in heel Europa. In de rest van Europa krijg je gewoon niets vanaf de eerste dag. En dat is ook logisch en het zou ook helpen om de circulatie van bouwgronden te versnellen en de prijzen te verlagen, want dat maakt dat er meer gronden om op te bouwen op de markt zijn voor de

mensen die willen bouwen, niet voor de mensen die erin willen beleggen. Beleggingen, dat doe je in iets anders.

Maar goed, als men dan toch wil beloven dat men altijd 100 procent zal worden vergoed, tot in de eeuwigheid en op kosten van de belastingbetaler, wees dan ten minste een klein beetje duidelijk. En het wordt hier steeds minder duidelijk. Er is een heel duidelijk cijfer in het rapport van de taskforce. Dat zegt dat het huidige systeem in functie van de planschade, zoals dit vandaag bestaat op basis van 30.000 te herbestemmen hectare, ongeveer 6,5 miljard euro zou kosten. 6,5 miljard euro. Ben ik daarvoor, ben ik daartegen? Ik heb u al gezegd dat ik eerder voor een ander systeem ben. Maar dat is een heldere berekening.

De Vlaamse Regering belooft 100 procent vergoeding en heeft sinds jaar en dag gevochten en drie jaar ruzie gemaakt in dat Instrumentendecreet over een systeem dat een ander was dan het huidige planbatensysteem en dat de eigenaars beter zou beschermen. En nu heeft de Vlaamse Regering een budget voorzien dat, als ik het goed begrijp, ongeveer 1,8 miljard euro zal zijn.

Met wie zijn voeten bent u nu eigenlijk aan het spelen? Ofwel zal er maar een fractie van die 30.000 hectare worden herbestemd en is er dus geen sprake van een bouwshift. Ofwel zal die 1,8 miljard euro dienen om te vergoeden waar men vandaag 6,6 miljard euro voor nodig zou hebben en is er dus van 100 procent óók geen sprake. Het is het ene of het andere.

En dat is wat collega Van den Heuvel bedoelt met: 'We hebben vertrouwen in mensen.' Wat hij daarmee bedoelt, is: 'We hebben de shit doorgeschoven naar die commissie. Zij zullen met die criteria aan de slag moeten gaan. We weten dat, als we die criteria op een goede manier schrijven, die grond niet veel waard zal zijn en dat we waarschijnlijk wel zullen toekomen met die 1,8 miljard euro. En de rest mogen ze uitvechten voor de rechtbank.' En dat is wat de heer Deketelaere gisteren zei, een uur na de persconferentie van de Vlaamse Regering: 'De enigen die hier écht rijk van zullen worden, dat zijn de advocaten, want zij zullen al het wrakhout dat aanspoelt van uw regeling, collega's van de regering-Jambon, ophalen, incasseren en daar veel geld aan verdienen.' Aan úw valse beloftes, aan úw flauwiteiten, gewoon omdat u dingen wilt beloven die u niet kunt waarmaken. (*Applaus van Hannelore Goeman*)

**De voorzitter:** Minister Somers heeft het woord.

**Minister Bart Somers:** Ik hoor hier twee modellen waarmee ik het fundamenteel oneens ben. Ik probeer het te verduidelijken.

Eerst en vooral is er het model, het voorstel van de heer D'Haese. Dat is het voorstel van de VVSG, maar hij herneemt het als zijn eigen voorstel. Hij zegt dat het bedrag dat is betaald bij de aankoop, geïndexeerd zou moeten worden betaald aan de mensen. Dat is het voorstel dat ik van u heb gehoord. U zegt dat de initiële waarde, de aankoopwaarde moet worden vergoed aan de mensen. Dat is een hoogst onrechtvaardig systeem. Ik leg u uit waarom. Wie wint er bij dat systeem? De speculant, diegene die de voorbije jaren gronden heeft gekocht op het moment dat de prijzen al hoog waren, diegene die mensen heeft uitgekocht omdat hij dacht dat hij in het priksysteem (principeel akkoord) of op een andere manier die gronden zou kunnen omzetten en daar geld mee zou kunnen verdienen.

Die mensen zullen in het systeem D'Haese het allerbest betaald worden, veel beter dan wij, met het huidige systeem, op veel plaatsen zullen doen. Het is een systeem waarbij speculatie maximaal wordt beloond. Wie verliest er? (*Opmerkingen van Jos D'Haese*)

Rustig blijven, mijnheer D’Haese. Wie verliest er, in het systeem van de heer D’Haese? Dat zijn die mensen aan wie we, in de lijn van een beleid dat in dit land decennialang is gevoerd, hebben gezegd dat een eigendom hun beste spaarpot is. Dat is waar je op kunt bouwen. Dat zijn mensen die vanuit die filosofie, vanuit het verzorgingsprincipe, niet beslist hebben om hun geld op de bank te zetten, of te investeren in aandelen, maar een perceeltje grond hebben gekocht. 77 procent van de 150.000 eigenaars hebben één perceeltje grond. Dat zijn natuurlijk de ‘superrijken’ van de heer Tobback. Die mensen behoren niet tot de winnaars, als dat vandaag geïndexeerd wordt. En degenen die het gekregen hebben in het kader van een erfenis, van hun grootmoeder of grootvader, die ooit landbouwer was en een stuk heeft kunnen geven, die mensen zien helemaal niets, want ze hebben niets moeten betalen. Dat is een hoogst onrechtvaardig systeem.

Dan is er het systeem van collega Tobback, die al verschillende keren heeft gezegd dat ik veel vrienden heb. Ik rekende hem daar ook bij, maar als hij nog vaak op z’n vrienden hun kap zit, dan valt hij daar uit. Wat zegt het systeem van collega Tobback? Hij zegt dat we het systeem van Duitsland moeten nemen. Maar in Duitsland wisten de mensen, op het ogenblik dat ze kochten, wat het wettelijk kader was. Maar hier wilt u dat achteraf veranderen. U wilt de spelregels achteraf veranderen!

Wat wij vragen, en wat wij beslissen, is niet dat de mensen de prijs van bouwgrond krijgen, maar dat ze de prijs krijgen die een landcommissie inschat voor een woonuitbreidingsgebied, volgens de waarde daarvan. De dertien criteria zorgen ervoor dat het een billijke prijs is. Die mensen zullen niet vergoed worden aan de prijs van een ‘goed uitgerust bouwperceel aan een aangelegde weg’, als het al bouwgrond is. Ze krijgen de waarde van een woonuitbreidingsgebied, en dan nog gespecificeerd volgens de concrete context van de ligging.

Als u vraagt of ik dat kan inschatten, dan zeg ik nee. Weet u waarom? Omdat er natuurlijk factoren zijn die ook de volgende jaren gaan inwerken op die prijs. Een van de belangrijke factoren – mijnheer D’Haese, luister even – is het ontwikkelingsperspectief van zo’n grond. Als een lokaal bestuur beslist om die gronden niet meer te ontwikkelen, om die woonuitbreidingsgebieden niet meer aan te snijden, en als het dat formaliseert en daarin een kordaat en consequent beleid voert, dan heeft dat een impact naar beneden, op die prijzen. Als een ander gemeentebestuur de wegenwerken aanpast en verbetert, dan heeft dat, in dat geval, een opwaartse impact op de prijzen. Maar je moet natuurlijk wel een tamelijk krankzinnig gemeentebestuur zijn om nu nog wegen aan te leggen vlak bij een gebied dat je niet meer wenst te ontwikkelen.

Mijn ervaring met lokale besturen, die ik als partners zie, is dat ze bereid zijn om daaraan mee te werken. Dat is niet voor elk gemeentebestuur even gemakkelijk. Laten we eerlijk zijn: op het einde van een traject in een meerjarenplanning je begroting nog bijsturen, dat is voor een aantal gemeenten niet eenvoudig. Sommigen gaan dat wel doen, maar voor veel gemeenten is het niet eenvoudig. Maar het zou een heldere keuze kunnen zijn bij het begin van de volgende bestuursperiode. Dan gaat men weten wat men in een meerjarenplanning kan. Ik ben er dus van overtuigd dat het nu zal starten, en dat de motor zal accelereren in de volgende legislatuur.

Tot slot, en u mag het mij niet kwalijk nemen, verdedigt mijn partij, en ook deze regering, het eigendomsrecht. Wij zijn niet beschaamd om dat te zeggen. Wij verdedigen dat. Wij vinden dat, als iets van mensen wordt afgenomen door de overheid, de overheid hen dan correct moet vergoeden. Niet overdreven vergoeden, niet arbitrair vergoeden – zoals in het voorstel van de heer D’Haese – maar correct vergoeden, met de juiste waarde die het vandaag heeft. De dertien criteria, waarvan sommige nog altijd inwerken op de prijs, zullen dat bepalen. We

schrijven nu al 1,8 miljard euro in. En mijnheer Tobback, u weet dat alles onder de stolp zit. Dat betekent dat, als het niet omgezet wordt, het open ruimte blijft, op dit moment. Dat is een goede zaak. Met die 1,8 miljard euro van Vlaanderen, aangevuld met 900 miljoen tot 1,8 miljard van de lokale besturen – naargelang men kiest voor bos of voor natuur – zitten we op 3,6 miljard euro, in het beste geval.

Want ik denk dat lokale besturen vooral voor bos zullen kiezen omdat ze een grote behoefte hebben aan bosgrond. Met die 3,6 miljard euro zullen we de opdracht in heel belangrijke mate klaren. Ook niet alle 12.700 hectare zullen worden omgezet. Zelfs de professoren en studies zeggen dat hier en daar nog wel uitbreidingsgebied nodig zal zijn. Ik ben ervan overtuigd dat het overgrote deel zal worden omgezet maar ik kan niet beloven dat ze allemaal worden omgezet. En als het nodig is, hebben we nog tot 2040 om bij te sturen en te versterken wanneer dat nodig blijkt op het terrein.

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Er is al veel gezegd maar ik wil toch nog een aantal niet onbelangrijke kanttekeningen maken. Hoe is de situatie vandaag, collega's? Ook vandaag bestaat de planschade. Dat is die 80 procent van de geïndexeerde verwervingswaarde. Maar we weten allemaal, en dat is een deel van het probleem, dat er in de praktijk procedures zijn voor elk initiatief dat men neemt op het vlak van planning. *(Opmerkingen van Jos D'Haese)*

Wanneer die vergoeding hoger of in elk geval beter onderbouwd zal zijn, dan zullen die procedures er misschien moeilijker komen.

Een andere vraag is of er genoeg in de pot zit. Vandaag bestaat er dus ook planschade, die bestaat al decennia en er is geen pot. Er is geen pot vandaag. Wat we nu doen, is wel een pot maken. Is die pot te klein? Misschien. Misschien is die 100 miljoen euro te weinig. Dat zal dan blijken maar er zal wel een pot zijn die er vandaag niet is.

Verder niet onbelangrijk en in dit dossier zelfs doorslaggevend is dat we het hier natuurlijk hebben over een werk van lange adem, over iets wat op heel lange termijn, over decennia, loopt. Dus we hebben dat bedrag vandaag niet nodig en morgen ook niet. We moeten er nu wel aan beginnen, zeer zeker, en hoe sneller hoe liever. Maar we weten dat dit een werk is van lange adem en dat het gespreid zal zijn in de tijd, zoals ook de nodige middelen gespreid in de tijd kunnen worden aangeboord.

Belangrijk in die dertien criteria, die ook door minister Somers worden beklemtoond, zal zijn dat dit allemaal op een consistente manier wordt toegepast en berekend. En daar zal men natuurlijk instructies moeten hebben van de minister of van de regering. Dat is een eerste punt. Ten tweede bestaan die landcommissies uit ambtenaren. Ik neem aan dat dat deskundigen zullen zijn. Het is ook niet onbelangrijk dat die vijf commissies dezelfde voorzitter zullen hebben. Er zal dus een zekere lijn zitten in de werking van die landcommissies en in de manier waarop ze waardes zullen bepalen. En we rekenen er inderdaad op dat het mechanisme zal volstaan om tot een billijke vergoeding van de eigenaars te komen.

**De voorzitter:** De heer Coenegrachts heeft het woord.

**Steven Coenegrachts (Open Vld):** Collega's, men doet hier alsof de financiële drempel is wat gemeenten nu tegenhoudt om gronden om te zetten naar openruimtegebieden. Dat is een heel interessante beschouwing wanneer we kijken naar de cijfers van de afgelopen tien jaar en naar het aantal gronden dat

gemeenten met de huidige planschaderegeling hebben omgezet in openruimtegebied. Weet u het, mevrouw Schauvliege? In tien jaar tijd is dat 440 hectare – daar vallen we van achterover – in een planschaderegeling met 80 procent van de aankoopwaarde. Dat is dat systeem waar zoveel uitzonderingen en gerechtelijke procedures op zijn, dat in heel veel projecten er gewoon geen enkele euro planschade wordt uitgekeerd.

Voor heel veel gemeenten is het omzetten naar openruimtegebied vandaag een kosteloze onderneming. En men doet dat niet vandaag. Men doet dat niet omdat de procedures een veel grotere en zwaardere drempel zijn dan de financiële drempel. Het gaat over de RUP's, de MER's en over alle hervormingen die minister Demir vorige week heeft aangekondigd en goedgekeurd en die de Vlaamse Regering zal doorvoeren om het gemakkelijker en vlotter te maken om van een gebied een openruimtegebied te maken. Dat is een veel grotere en veel belangrijker drempel dan de financiële drempel waar wij in zullen steunen en helpen. En het zal de bevolking zijn die via de verkiezingen die bestuurders zal oproepen om de gronden effectief te herbestemmen. Maar door het vergemakkelijken van de procedures zal het ook effectief gebeuren.

Wij zullen zorgen voor die betaalbaarheid vanuit Vlaanderen. Dat gaat u niet oplossen met de huidige planschaderegeling, waar het gisteren trouwens ook over gegaan is met de taskforce. U let ook maar half op, of u let alleen op de dingen die u graag hoort. Daar is gezegd dat de 31,5 miljard euro quatsch is. Dat hebben ze zelf gezegd! U moet het rapport van de Hogeschool Gent lezen! Men heeft zelf gezegd dat die 31,5 miljard euro niet klopt. Maar u blijft daarmee komen. Dat is natuurlijk gemakkelijk. Van populistten snap ik dat, maar dat u daar ook altijd mee blijft komen, dat vind ik toch moeilijk.

Waar de gemeenten vandaag over struikelen, is niet het geld, maar is de procedure. Aan de procedure en aan het geld zullen we iets doen.

**De voorzitter:** Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

**Mieke Schauvliege (Groen):** Amai, collega Coenegrachts.

Minister Somers, waar de gemeenten over struikelen, is het volgende. Ik heb hier de reactie van de VVSG op de conceptnota voor mij liggen. Ik zal citeren zodat er niet over kan worden getwijfeld. Ik denk dat ik goed kan lezen, collega Coenegrachts: "Dat gekozen is om aan de actuele waarde te vergoeden, maakt de planschade nog steeds erg hoog. Zelfs met de tussenkomst van de Vlaamse overheid zal een lokaal bestuur duurder af zijn dan in de huidige situatie. Dat kan leiden tot terughoudendheid bij gemeenten om via de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen een bestemmingswijziging door te voeren. De Taskforce Bouwshift gaf juist aan dat er geen juridische noodzaak is tot het herzien van de huidige planschaderegeling én dat in vergelijking met de buurlanden de huidige vergoeding niet slecht is."

Met andere woorden, minister Somers, collega Coenegrachts, het is heel duidelijk dat de VVSG niet tevreden is over het opdrijven van die factuur. Denkt u nu werkelijk dat het aan de procedures ligt dat er maar 450 hectare herbestemd is? Neen, absoluut niet. Waar ligt dat aan? Omdat de lokale besturen een appeltje voor de dorst willen en willen zorgen dat ze die woonuitbreidingsgebieden kunnen aansnijden en toelaten om te bebouwen. Dat is de reden waarom men niet omzet. Dat heeft niets te maken met die procedures. Dat heeft alles te maken met het feit dat men dat wil garanderen omdat men te weinig middelen heeft. *(Opmerkingen van Steven Coenegrachts en Koen Van den Heuvel)*

**De voorzitter:** Wilt u misschien ook iets zeggen over wat collega Van Rooy heeft gezegd?

**Mieke Schauvliege (Groen):** We hadden het over de planschade, denk ik, hé. Ik denk dat het op dit moment daar nog altijd over gaat.

Bij de planschade verwijst men eigenlijk altijd naar die arme individuele eigenaar. 77 procent van het aandeel van de eigenaars zou een individuele eigenaar zijn die een perceel bezit. Maar dat zijn ten eerste cijfers van 2010. We zijn intussen 2022. Ten tweede gaat het over het aantal eigenaars, maar in oppervlakte gaat het over 38 procent. Minister Somers, u sprak over de priakregeling (principiële akkoord). Het klopt dat tussen 2010 en 2022 projectontwikkelaars zijn gaan opkopen, net wegens die priakregeling en de mogelijkheid dat ze dan konden ontwikkelen. Dus, minister Somers, die aanpassing van die planschaderegeling is in eerste instantie bedoeld om die projectontwikkelaars die geïnvesteerd hebben in grond, nu te kunnen uitbetalen. Een ander verhaal kunt u niet hardmaken.

**De voorzitter:** De heer Van den Heuvel heeft het woord.

**Koen Van den Heuvel (CD&V):** Ik moet toch even tussenkomen als lokaal bestuurder bij zoveel wantrouwen bij mevrouw Schauvliege ten aanzien van die lokale besturen. Collega Vaneeckhout spreekt bijna elke week zijn vertrouwen uit in de sterke Vlaamse lokale besturen. Ik denk dat jullie straks best eens een koffietje gaan drinken en praten over hoe het zit met het standpunt van Groen over de lokale besturen.

Maar ik ben ervan overtuigd dat de lokale besturen hier hun verantwoordelijkheid zullen opnemen. Er zijn heel veel besturen die momenteel een beleidsplan ruimte maken en heel veel besturen die al concrete stappen zetten om woonuitbreidingsgebieden te schrappen. Geloof daarin! Ik ben ervan overtuigd, wanneer in de toekomst de stolp er is en een lokaal bestuur toch voorstelt een vrijgave te doen, wel dan kan dat alleen maar gebeuren wanneer dat goed overdacht is. Ook de publieke opinie zal meeleven. Er komt een openbaar onderzoek en een discussie in de gemeenteraad. Welnu, ik ben er zeker van dat dat vandaag in Vlaanderen niet met een vingerknip zal gebeuren. Dat zal enkel na een ruim publiek debat in die gemeente gebeuren. Ik ben er absoluut van overtuigd dat het gepast is dat die regierol bij de lokale besturen ligt en blijft.

**De voorzitter:** De heer Vaneeckhout heeft het woord. Wat vindt u van de lokale besturen?

**Jeremie Vaneeckhout (Groen):** Ik vind die fantastisch, voorzitter.

**De voorzitter:** Dat is dan een antwoord.

**Jeremie Vaneeckhout (Groen):** En die besturen weten dat ook. Maar sorry, goedkope praatjes van die soort zijn zeer vermoeiend. Bij ieder debat is het hetzelfde liedje. Maar de vraag is – en dan kijk ik naar verschillende collega's hier in het halfroond: wie heeft ooit dat gewestplan goedgekeurd? Dat is toch de Vlaamse overheid geweest. Wie is daarvoor de voorbije veertig jaar verantwoordelijk geweest? Ik denk dat dit de Vlaamse overheid was.

**De voorzitter:** Wilfried leefde toen nog, denk ik. *(Gelach)*

**Jeremie Vaneeckhout (Groen):** Ja, inderdaad, het is gestart bij de federale overheid, maar de goedkeuring ervan is door de Vlaamse overheid gebeurd. Wie is daar de laatste veertig jaar mee bezig geweest? Dit parlement en de Vlaamse overheid. Wie heeft ervoor gezorgd dat er vandaag een probleem is? De Vlaamse overheid, de Vlaamse Regering. Wie is er in de laatste twintig jaar niet in geslaagd om ervoor te zorgen dat wij niet in de situatie zouden geraken waarin wij nu zitten? De Vlaamse overheid. En wie mag minstens de helft van het probleem oplossen? De lokale besturen. Zij moeten het nu oplossen en zij voelen

ook de urgentie aan. Minister, ik weet dat u een gigantisch hart hebt voor de lokale besturen. Maar maak uzelf toch niet wijs dat die lokale besturen en de VVSG zo idioot zijn dat ze dit op papier zouden zetten als zij het niet menen. De VVSG is samengesteld door leden van alle partijen hier in het half rond. Maar dit soort platte uitspraken zoals 'jullie houden niet van de lokale besturen', laat ik mij niet zeggen door een Vlaamse Regering die ervoor kiest om finaal de factuur groter te laten worden voor de lokale besturen. Minister Somers, ik heb inderdaad heel het advies gelezen. Misschien zou u ook de laatste alinea moeten lezen. Die zegt dat er problemen zijn met de compensatieregelingen. Dat is alleen maar de keuze en de verantwoordelijkheid van deze regering.

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Ik ben meestal kort als ik tussenbeide kom, voorzitter. Het wordt hier voorgesteld alsof de VVSG het akkoord afbrandt, maar dat is niet zo. Er is niet alleen de titel. De VVSG zegt: prima die stop op de woonuitbreidingsgebieden, prima de vrijwaring van signaalgebieden, prima de financiële tussenkomst van de Vlaamse overheid voor de gemeenten. Ik vraag toch een beetje nuance.

**De voorzitter:** De heer Van Rooy heeft het woord.

**Sam Van Rooy (Vlaams Belang):** Ik ben blij dat het begin van mijn kleine tussenkomst een gigantisch debat heeft uitgelokt. Het is een terecht debat over het geld. Wat leert een recent onderzoek ons, mijnheer Vandaele en minister Somers, over die lokale besturen, die wij allemaal koesteren en liefhebben? Dat is dat zij verarmen. Zowat alle Vlaamse gemeenten verarmen. Dan gaat u nu zeggen dat zij een groot deel moeten betalen van die bouwshift. U zult inderdaad zien dat dit geen prikkel is voor de gemeenten om dat effectief te gaan doen, minister Somers. Dat heeft niets te maken met het al dan niet hebben van vertrouwen daarin; dat heeft gewoon te maken met hun portemonnee. Zij nemen de beslissing die het voordeligst is. Dat is niet meer dan logisch en daar gaat men hier totaal aan voorbij. Ik vind dat de regeringspartijen en de regeringsleden nogal hoog van de toren blazen. Als wij vragen waar het geld is, blijkt u de regering te zijn die er zelfs niet in slaagt al onze gehandicapten voldoende zorg te geven en de zorg te bieden waar zij recht op hebben, omdat er zogenaamd geen geld voor is. Ik vraag u: show us the money, voor de bouwshift. Ik krijg dan van de heer Vandaele het antwoord dat dit potje misschien te klein is en dat wij moeten afwachten. Dat is eigenlijk wat u zegt met het krokusakkoord en de bouwshift: wij hebben eigenlijk het geld niet, het is wellicht te weinig, maar wij schuiven het verder door in de toekomst naar de toekomstige generaties. Dat is de essentie van dit krokusakkoord. Het is een lege doos.

**De voorzitter:** Collega Van Rooy, u hebt minister Somers uitgedaagd.

**Minister Bart Somers:** Hij heeft mij niet uitgedaagd, maar hij heeft iets ongefundeerd gezegd. Hij zegt dat gemeentebesturen verarmen. Ik heb hier de cijfers bij mij. Bij de laatste wijziging van de meerjarenplanning van de lokale besturen, de aangepaste meerjarenplanning, blijkt dat elk bestuur het moeilijk heeft. Maar in deze moeilijke omstandigheden hebben de gemeenten beslist om 2,5 miljard euro meer te investeren. Dat is 17 procent meer en in totaal 17 miljard euro.

De gemeentebesturen doen dus ook op moeilijke momenten inspanningen om meer te investeren, en investeren, dat is natuurlijk het laten aangroeien van het vermogen, van de activa van lokale besturen. Mijnheer Van Rooy, als u dus zegt dat de gemeenten verarmen, dan moet ik u met cijfers tegenspreken. Als we dat bedrag horen, die 2,5 miljard euro, en die 17 miljard euro investeringsvolume van lokale besturen, dan denk ik dat zij door scherpe keuzes te maken en prioriteit te geven aan klimaatuitdagingen en open ruimte inderdaad middelen



kunnen genereren om mee te stappen in deze omslag die Vlaanderen nodig heeft.

**De voorzitter:** De heer Van Rooy heeft het woord.

**Sam Van Rooy (Vlaams Belang):** Minister, u neemt uw wensen voor werkelijkheid. Ik kan u het onderzoek bezorgen waarover ik het heb en waaruit blijkt dat de gemeenten wel degelijk verarmen, maar zelfs los daarvan, de financiële prikkel voor gemeenten om hieraan mee te werken, is er niet in dit akkoord over de bouwshift. Dat zijn niet allemaal groenlinksen, de Mechelens van deze wereld die inzitten met het klimaat. Er zijn hier ook nog andere soorten gemeenten, met andere burgemeesters, met andere besturen, die dus ook andere keuzes zullen maken, waardoor ik niet in die bouwshift kan geloven.

De tweede reden waarom ik hier niet in kan geloven, is de volgende. Ik heb hem genoemd, de waterbouwkundige Patrick Willems, professor aan de KU Leuven. Die zegt wat deze Vlaamse Regering niet wil zien, namelijk dat je niet aan de nodige ontharding kunt doen als er tegelijkertijd steeds meer mensen komen voor wie steeds meer verharding nodig is. Niet ik zeg dat. Dat zegt een professor van de KU Leuven, die gewoon zijn gezond verstand gebruikt. Je moet niet eens een ingenieur of een expert in ruimtelijke ordening zijn om te beseffen dat als er steeds meer mensen komen op de oppervlakte van Vlaanderen, die gelijk blijft, er ook steeds meer beton en verharding nodig zal zijn, tenzij, zoals ik hier daarstraks ook heb gezegd, u er als Vlaamse Regering voor kiest om de mensen in steeds kleinere huizen, kleinere appartementen, in steeds meer hoogbouw te steken. U kunt dat tijdelijk doen, maar dat is niet mijn idee van Vlaanderen, niet mijn idee van leefbaarheid. Mensen hebben ruimte nodig. Dat is tijdens deze coronacrisis toch genoegzaam gebleken, dacht ik.

We zullen dus blijven zeggen: vol is vol. U zult het zien. Als u het echt meent dat u vanaf 2040 geen hectare meer wilt aansnijden van onze openbare ruimte, dan zult u er niet omheen kunnen om te doen wat de Nederlandse demograaf Jan Latten van de Universiteit van Amsterdam, geen 'extreemrechtseling', geen politicus, gewoon een professor van de Universiteit van Amsterdam zegt: 'Stop de massa-immigratie of het ruimteprobleem wordt onhoudbaar.' Als u dat niet onder ogen ziet, dan zitten wij hier in 2040 opnieuw, en dan zal Vlaanderen nog veel meer zijn volgebouwd dan het dat nu al is. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Voorzitter, even terug naar daarnet. Ik wil toch nog antwoorden op een paar dingen die in de eerste ronde zijn gezegd, met termen als 'kumbaya' en 'een feestende Vlaamse Regering'. Ik ga nog eens herhalen wat ik daarnet heb gezegd, en ik denk dat dat niet alleen voor mijn partij geldt, maar voor alle partijen in de meerderheid, maar zeker ook voor de N-VA: dit is voor ons een oef- en geen hoera-akkoord. Collega's, het is echter wel een moedig akkoord, over zeer complexe materies, en ook een noodzakelijk akkoord. Het stoort mij eigenlijk dat collega's van de oppositie daar zo neerbuigend over doen. Ik vind dat ook niet ernstig. Dit akkoord verdient beter. Diverse sprekers hebben hier ook dingen gezegd, zeker in de eerste ronde, hoewel ze al wat genuanceerd zijn door tussenkomsten daarnet, die gewoon niet kloppen en die populistisch zijn. Dat is jammer in een debat als dit over een thema dat complex is, maar dat ook heel wat mensen raakt. Nochtans verstandige collega's, die zeker beter weten, gaan hier allemaal de populistische toer op. Ik vind dat jammer.

Mevrouw Schauvliege van Groen – want we hebben er meer hier –, voor u is het allemaal een lege doos, vooral de bouwshift. Collega, eindelijk liggen hier concrete maatregelen op tafel die we niet morgen of overmorgen maar nu willen uitvoeren. Die 12.000 hectare WUG's onder de stolp, die 1600 hectare signaalgebieden

vrijwaren, we willen dat zo snel mogelijk doen. Dat is in elk geval een sterk engagement. De instrumenten worden eindelijk ook aangereikt, na heel wat over en weer gepraat – u weet dat – om een beter ruimtelijk beleid te voeren.

**De voorzitter:** Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

**Mieke Schauvliege (Groen):** Mijnheer Vandaele, wat is er meer beslist dan een fonds in deze deal? Ik lees: watergevoelige openruimtegebieden beschermen, dat stond in het regeerakkoord. Het instrumentendecreet met venale waarde stond in het regeerakkoord. Wat is er eigenlijk nieuw aan dit akkoord? *(Opmerkingen)*

Wat is de deal? Het is een deal van vier paginaatjes waarmee u de fantastische bouwshift aankondigt die door tal van experts meerdere malen in dit huis is veroordeeld als zijnde heel slecht en niet uitvoerbaar. Ik lees net hetzelfde als wat toen is voorgelegd aan het Vlaams Parlement en ter discussie lag. Ik zie niets anders dan een klein beetje geld dat absoluut onvoldoende is om die volledige bouwshift te realiseren aan de verhoogde factuur die hier op de tafel ligt.

**De voorzitter:** De heer Parys heeft het woord.

**Lorin Parys (N-VA):** Collega's van Groen, ik begrijp dat het pijn doet vandaag. In de krant De Standaard zeggen een aantal organisaties, waarvan ik denk dat u er toch enige sympathie voor hebt, dat de broodnodige koerswijziging is ingezet om de openbare ruimte te redden. Broodnodig, koerswijziging, ingezet, om de openbare ruimte te redden! Het zijn de Bond Beter Leefmilieu (BBL), Greenpeace, Natuurpunt en het World Wildlife Fund (WWF). En u komt vertellen dat er niets nieuws in staat. Maar de organisaties waar u normaal gezien goed bevriend mee bent, zeggen dat dit is wat we nodig hebben. Ze willen zelfs nog verder gaan, maar u ontkent gewoon het licht van de zon. *(Opmerkingen)*

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Ik denk dat we het oneens zullen blijven, mevrouw Schauvliege. Natuurlijk stond dit in het regeerakkoord. Natuurlijk heeft de vorige regering dit ook allemaal voorbereid, maar nu gaan we het ook echt uitvoeren. *(Opmerkingen van Mieke Schauvliege)*

Goed, na tweeënhalf jaar. *(Opmerkingen)*

Nee, niet na tweeënhalf jaar, na dertig jaar! Na vijftig jaar! *(Opmerkingen)*

Die gewestplannen waren trouwens koninklijke besluiten van de Federale Regering, als ik dat mag zeggen. Met de gewestplannen is het eigenlijk allemaal begonnen. We kunnen daar – het is gezegd door minister Somers – helaas niet zomaar op terugkomen. We kunnen niet met een propere lei beginnen in dat soort dossiers.

Collega Steenwegen, u vindt dat de stikstofproblemen ook niet echt goed worden aangepakt. Er worden geen keuzes gemaakt, zegt u. Er wordt te veel ingezet op technologie. Mag ik erop wijzen dat het grote taboe, de afbouw van de veestapel, hier doorbroken wordt? *(Opmerkingen)*

Het taboe wordt doorbroken: min 30 procent voor de varkensstapel. Om de ammoniakuitstoot van runderen en pluimvee te verminderen, kan de landbouwer kiezen tussen technologie – emissiearme stallen bijvoorbeeld – of een afbouw van het aantal dieren. *(Opmerkingen)*

Maar nee, dat zijn dus blijkbaar geen keuzes, niks nieuws onder de zon. Dat is allemaal voortboeren zoals vroeger. Ik ben het daar niet mee eens. Dit zijn moedige beslissingen.

**De voorzitter:** De heer Steenwegen heeft het woord.

**Chris Steenwegen (Groen):** Voorzitter, collega Vandaele, de Vlaamse overheid heeft de afgelopen jaren tussen de 100 en 200 miljoen euro geïnvesteerd in emissiearme stallen en stallen tout court, om de veehouderij te ondersteunen. De laatste tien jaar is de emissie van ammoniak niet meer gedaald ondanks de tientallen miljoenen die de Vlaamse overheid jaarlijks blijft besteden. Het gros van de middelen van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) gaat naar harde infrastructuur, naar stallenbouw.

We hebben een hoorzitting gehad over het GLB met professor Van Passel. Een van zijn adviezen was: u moet stoppen met uw middelen volledig of grotendeels in die harde infrastructuur te blijven steken, u moet dat heroriënteren. Er komt een Europese Green Deal met de farm-to-forkstrategie.

Maar wat doen wij? Wij blijven geloven in die technologie, die technologie waarover er in Nederland momenteel gerechtelijke uitspraken zijn dat de resultaten die men er in theorie van verwacht compleet tegengesteld zijn aan de praktijk. De rechter heeft daar gezegd: 'Zelfs met die emissiearme stallen ga ik niet akkoord. U mag dat niet doen, want dat garandeert op geen enkele manier de te verwachten vooruitgang.' Dan vind ik het spijtig dat deze Vlaamse Regering – kijk maar naar het tabelletje in de nota – tussen twee derde en drie kwart van het resultaat verwacht van die emissiearme stallen. Dat komt allemaal daarvan. U doet dat al tien of vijftien jaar en het resultaat op het terrein is verwaarloosbaar. Vanwaar toch dat geloof?

Natuurlijk moeten wij inzetten op technologie. Maar het is toch wel merkwaardig dat het gros van de middelen daarnaartoe blijft gaan, terwijl we onze middelen beter op een andere manier zouden inzetten, die betere resultaten biedt en die onze sector voorbereidt op een toekomst. Er wordt ingezet op end-of-the-pipe-technologie, die op het vlak van dierenwelzijn echt negatief is en die voor de boeren ook negatief is. Want uiteindelijk zien we dat alle mensen die daarin geïnvesteerd hebben het heel moeilijk hebben om financieel rond te komen. Dus laten we eens een grondig debat voeren over waar we met die landbouw naartoe moeten.

Ten tweede, collega Vandaele, en dat is ook een beetje een antwoord op minister Crevits: ik heb nooit gezegd dat onze ondernemers, onze boeren, geen vrijheid mogen hebben in wat ze doen. Ze doen wat ze willen. Wij discussiëren hier over wat wij als overheid ondersteunen, over waar wij als overheid, met een maatschappelijke opdracht, onze schaarse middelen aan besteden. En met de nadruk die u vandaag legt op die technologische innovaties, maakt u keuzes. U maakt de keuze dat daar de toekomst ligt. Dat is de keuze die u maakt door de middelen zo te richten.

Wij zeggen dat dat de foute weg is. Natuurlijk moet je dat doen, maar verschuif die middelen voor een stuk en probeer meer in te zetten op die landbouwers die ook uit dat carcan willen raken en die op een andere manier een meerwaarde willen creëren. Laten we daar meer onderzoek naar doen. Laten we dat in de praktijk brengen. Laten we de boeren daarin ondersteunen. Hoeveel middelen gaan er naar de agro-ecologische boeren? Dat is verwaarloosbaar.

Ja, onze ondernemers, onze boeren mogen inzetten waarop ze willen, maar wij als overheid hebben de plicht om onze middelen zo in te zetten dat ze net dat ondersteunen wat maatschappelijk van ons verwacht wordt. En wat maatschappelijk van ons verwacht wordt, is iets heel anders dan wat we vandaag hebben met de Green Deal en het GLB. We weten dat er de laatste tien jaar, sinds het laatste GLB, op Europees niveau meer dan 100 miljard euro geïnvesteerd is in vergroening en klimaat. De Europese Rekenkamer zegt dat het resultaat daarvan

nul is. Er is geen resultaat. Moeten we dan op dezelfde weg verdergaan? Dat is wat wij proberen te zeggen. En dat is wat, denk ik toch, iedereen die logisch nadenkt, moet zeggen. *(Applaus bij Groen)*

**De voorzitter:** Mevrouw Goeman heeft het woord.

**Hannelore Goeman (Vooruit):** Misschien kan minister-president Jambon beter eerst reageren, want ik wilde verder ingaan op de middelen. Ik denk dat hij eerst wilde reageren op deze concrete vragen.

**De voorzitter:** Minister-president Jambon heeft het woord.

**Minister-president Jan Jambon:** Het is tamelijk duidelijk waar we, mocht Groen het landbouwbeleid voeren, naartoe zouden gaan. We willen stikstof reduceren en daarvoor zijn er twee mogelijkheden. Ofwel zet je in op technologie ofwel zet je in op de reductie van het aantal stallen, van het aantal landbouwers, van het aantal dieren – het kapotmaken van de landbouw. Inzetten op technologie mag niet, dus blijft enkel het andere over. Dat is heel duidelijk. Dank u, Groen, voor de duidelijkheid en uw vijandsbeeld tegenover de landbouwsector. *(Applaus bij de N-VA)*

**De voorzitter:** De heer Vaneekhout heeft het woord.

**Jeremie Vaneekhout (Groen):** Ik heb het sinds ik in dit parlement zit al één keer eerder gezegd, minister-president. Ik zei het toen tegen de minister van Landbouw. Ik pik dit niet. Ik ben de kleinzoon van een landbouwer die moeten stoppen is omdat het economisch model onhaalbaar was. Ik doe alleen maar aan politiek vanuit liefde voor de landbouw maar ook vanuit de oprechte missie om de landbouw in Vlaanderen een toekomst te geven. Ik aanvaard dus niet dat u het hier voorstelt alsof er maar twee keuzes zijn: ofwel de technologische keuze, ofwel een ander landbouweconomiemodel. Misschien is ook een mix mogelijk, minister-president. Misschien moet u niet alles in deze samenleving als zwart-wit zien. Misschien moet u oprecht naar de landbouwsector kijken in de oprechte hoop die echt een toekomst te geven, niet alleen op 5 jaar tijd maar ook op 35 jaar tijd. Dank u wel. *(Applaus van Johan Danen)*

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Ik wil toch ook eens tussenkomen, want ik hoor soms berichten dat alles bij het oude zou blijven en dat men vraagt wat ons model van de toekomst is. Kijk naar de conceptnota zelf. We hebben heel bijzondere aandacht voor bio- en kleinschalige bedrijven. Dat moet als muziek in de oren klinken. We ondersteunen trouwens hen die de stalbezetting wilden verlagen. We doen dat, absoluut. Dat is een heel goede zaak. De ondersteuning voor agro-ecologie en bio komt telkens boven op de gewone ondersteuning. We geven dus net meer ondersteuning aan die bedrijfstypes. Dat wordt hier blijkbaar niet opgemerkt, maar ik zeg het toch nog eens.

De inzet op technologie vind ik zeer belangrijk, omdat ondanks een stijging op een aantal punten van de veestapel, de emissies toch lichtjes zijn blijven dalen. En u hebt gelijk dat ze veel meer moeten dalen, maar ze zullen ook dalen, omdat er bij elke overdracht ook een verplichting is om nutriëntenemissierechten af te geven, en omdat we ook de groei mits mestverwerking stilleggen. We doen daar dus ook ingrepen. Dat weten jullie. Wij willen niet dat die veestapel eindeloos blijft groeien. We hebben daar ook een aantal ingrediënten voor.

Het grote verschil is dat wij geloven dat het de boeren zijn die de beste architecten zijn van hun eigen toekomst. En ik wil hen die tools geven. Iemand zei hier een tijdje geleden dat er in Vlaanderen de voorbije jaren stallen zijn

gebouwd die je in de buurlanden niet meer ziet. Maar wat voor een onzin is dat? Sinds 2004 is elke stal die gebouwd is AEA. Dat betekent dat die milieuvriendelijk is. Maar er zijn er inderdaad wel meer gebouwd. Dat erken ik met plezier, maar het zijn milieuvriendelijke stallen. Het zijn stallen met nieuwe technologie. En we geloven dat technologie een stuk van de oplossing is. Ik wil dus graag naar die mix. We ondersteunen nieuwe bedrijfsmodellen, maar we geloven in technologie.

En dan nog een woordje over het nieuwe GLB. Ik lees dat het een status-quo zou zijn. Wij zetten ook ontzettend grote budgetten in op ecoregelingen. We doen nu zelfs mee aan de pre-ecoregelingen. De infoavonden en de webinars die we voor onze boeren organiseren, zijn een massaal succes. Dat betekent dat onze landbouwers zeer geïnteresseerd zijn in nieuwe modellen en ook geïnteresseerd zijn om een deel van de oplossing van de problemen te zijn, en niet een onderdeel van de miserie en van een conflict. Die boeren zoeken geen conflict op, maar zoeken instrumenten om mee die mix van landbouwactiviteiten vorm te geven.

Ik vind dus wel dat we op een zeer geëngageerde wijze met de toekomst bezig zijn. Wij leggen geen model op van bovenaf. Wij geven boeren de vrijheid, uiteraard binnen een bepaald kader. Collega Steenwegen, ik ben bijzonder verheugd dat u hetzelfde zegt en dat u ook wilt dat de boer de vrijheid heeft. Die is voor mij heilig. Laat hem zelf kiezen. Reik een aantal instrumenten aan. Maar bij ons is dat ook de technologische innovatie die er bestaat. En dat is trouwens niet alleen die AEA-stal. Er zijn heel veel nieuwe dingen die op dit ogenblik uitgevonden worden. Het is ook mijn bedoeling als minister van Innovatie om de komende jaren fors te investeren in landbouwinnovatie. ILVO is soms een beetje gefrustreerd. Die doen zoveel schitterende innovaties, die verhoudingsgewijs veel te weinig aandacht krijgen in de media. Want onze boerensector zelf, zowel de groentesector als de veeteeltsector, is top in de wereld, op alle vlakken. We moeten dat misschien ook wat vaker zeggen. En ik wil dat absoluut ook zo houden. *(Applaus bij de N-VA en CD&V)*

**De voorzitter:** Mevrouw Goeman heeft het woord.

**Hannelore Goeman (Vooruit):** Er is daarnet al veel gezegd over het budget voor de betonstop, maar omdat de heer Vandaele begon over het stikstofdossier, wilde ik toch ook even ingaan op het budgettaire plaatje. Minister Diependaele heeft ook nog niet veel vragen gekregen vandaag, maar ik heb gisteren de minister-president toch een aantal interessante uitspraken horen doen, ook over dat stikstofdossier. Er wordt 3,6 miljard euro voorzien voor de stikstofregeling, waarvan 2,3 miljard euro nieuwe middelen. Tegelijk heb ik hem horen zeggen dat door meevallende inkomsten in de huidige economische situatie, hoe wrang dat ergens ook is, jullie naar een versneld budgettair evenwicht gaan, dus sneller dan in 2027. Dat is uiteraard voer voor een ander debat, maar ik ben heel benieuwd wanneer dat dan zal zijn, wat dat concreet betekent en of de besparingen zullen worden voortgezet. Maar als het over dit debat gaat, hoor ik natuurlijk ook graag wat meer uitleg over waar die 2,3 miljard euro aan middelen vandaan komt. We hebben hier wel een tabel gekregen, maar ik zie toch ook dat er 226 miljoen euro voorzien wordt van een verhoging van de provisie. Waar gaat u die vandaan halen? Zijn dat nieuwe besparingen?

En dan heb ik de minister-president ook horen zeggen dat hij de factuur in ieder geval niet wil doorschuiven naar de volgende regering. Dat spreken deze tabellen toch ook serieus tegen. Er staat letterlijk in: "Verhoging provisie nieuwe legislatuur: 1,8 miljard euro." Van de 3,6 miljard euro is er dus eigenlijk al 1,8 miljard euro ingeschreven voor de volgende legislatuur, als ik de tabel hier lees. Wat betekent dat voor wat jullie willen realiseren in termen van bedrijven die stoppen deze legislatuur? Kunt u daar ons eens wat uitleg bij geven? Want op dit moment is dat allemaal heel flou.

**De voorzitter:** Collega Tobback, ging uw vraag over hetzelfde of mag de minister daar eerst op antwoorden?

**Bruno Tobback (Vooruit):** Mijn vraag was eigenlijk een reactie op wat minister Crevits heeft gezegd, dus ik ben heel graag bereid om eerst het financiële antwoord te horen.

**De voorzitter:** Minister Diependaele heeft het woord.

**Minister Matthias Diependaele:** Dank u wel, mevrouw Goeman. Ik ben oprecht blij met vraag en uw interesse in het thema ...

**De voorzitter:** Eindelijk kan hij iets zeggen.

**Minister Matthias Diependaele:** Dan is mijn namiddag toch niet helemaal ... Nee, nee.

Eerst en vooral: voor mij is het natuurlijk belangrijk dat die rekening inderdaad betaald wordt. Ik begrijp de discussie ook wel over de vraag dat er nog meer moet zijn, dat het niet genoeg is, dat het niet voldoende zal zijn, dat snap ik wel. Voor mij is het belangrijk dat we zorgen dat we met de centen die we in het vooruitzicht zetten, ook ver genoeg geraken.

Uw vraag is heel terecht. Via mail is gisteren dezelfde vraag van collega Tobback binnengekomen en we hebben de cijfers eigenlijk al heel kort doorgestuurd, maar om het samen te vatten: in september 2021 hebben wij onze oefening gemaakt voor de komende vijf jaar, de meerjarenraming, waarbij we ons gefocust hebben op 2024. Het tekort daar moest gehalveerd worden. Dat hebben we ook gedaan, door ongeveer een klein miljard euro, maar eigenlijk zelfs iets meer dan een miljard euro, aan maatregelen te nemen.

Die oefening is toen gedaan met de macro-economische criteria, de informatie, die we toen hadden. Vandaag is dat anders, we leven inderdaad in een andere wereld sinds toen. Er zijn namelijk drie zaken die nu heel uitzonderlijk samenlopen. We zullen nog zien hoelang dat duurt, maar dat zijn de gegevens die we vandaag hebben en die we eigenlijk maar vorige week gekregen hebben van het Planbureau. Dat is een aanhoudende lage rente, nog altijd. Ten tweede is er een heel hoge economische groei. Die twee wisten we al. Maar er is vooral een derde factor: we hebben ook een heel hoge, uitzonderlijk hoge inflatie, u weet dat. De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) heeft zijn oefening daar al op gemaakt, een paar weken geleden, een kleine maand geleden, denk ik. Zij hadden toen al aangekondigd dat dat evenwicht een pak naar voren zou schuiven. Zij spraken zelfs van 2024.

Wat is er nu precies gebeurd? Dat is door die hoge inflatie. Die meevaller zit nog niet in onze cijfers. Ik heb ondertussen wel de belofte gemaakt aan de commissieleden van Financiën en Begroting dat we de berekening op basis van het Planbureau midden maart opnieuw zouden maken. Ik zal dat ook doen met de cijfers van het akkoord dat hier ligt, stikstof en zo erin verwerkt. Dat komt midden maart. Maar waarop hebben we ons nu gebaseerd om toch die uitspraak te kunnen doen dat het evenwicht naar voren zal worden geschoven? Het is nog niet precies aangegeven wanneer, maar het zal naar voren geschoven worden. Dat is omdat de SERV vanaf 2024 spreekt over een tekort van nog 580 miljoen euro, terwijl wij toen nog 950 miljoen euro in ogenschouw hadden. Dat is een structurele verbetering van 373 miljoen euro. Wel, als u die 373 miljoen euro afzet naast de tabel die u hebt gekregen – er is altijd een zeer duidelijke tabel op de laatste pagina, trouwens ook voor de bouwshift, maar dat is gerelateerd aan het klimaatfonds –, dan kun je zeer duidelijk opmerken dat die 373 miljoen euro die volgens de SERV naar voren geschoven wordt – structurele extra inkomsten,

structurele maatregelen – voldoende zou zijn om dat te dekken. Vandaar dat we dus met zekerheid kunnen zeggen, op basis van die cijfers, dat dat evenwicht naar voren zal worden geschoven en dat de kosten gedekt zullen zijn.

We hebben wel – en dat is zeer belangrijk – de afspraak gemaakt dat, mochten daar nog meevallers komen, onder welke vorm dan ook, die zullen worden gebruikt om die marge effectief ook in de toekomst te behouden.

Ik heb daarnet zeer veel uitspraken gehoord. Wij zijn er bij Begroting al een tijdje van afgestapt om waarzeggers in te huren, en misschien is het ook geen slecht idee om dat de bij oppositie te doen, want daar kom je niet zo ver mee. Maar op basis van wat wij vandaag weten, de cijfers die wij vandaag hebben, kunnen we dit hardmaken. Zal dat morgen veranderen? Ja, natuurlijk zal dat morgen veranderen. Er is deze morgen ook iets bijzonders gebeurd, wat op beurzen al zijn effect heeft gehad en wat mogelijk nog aanslepend, afhankelijk van hoelang dat duurt, zijn effect zal hebben. Dan moet je daar altijd op ingrijpen, maar je kunt dat niet allemaal voorspellen. Maar met wat we vandaag weten, de informatie die we vandaag hebben dankzij het Planbureau, de voorlopige en de iets ruwere berekeningen van de SERV, is dit plaatje correct.

Voor mij is het vooral belangrijk dat we ook de bindende afspraak gemaakt hebben dat, mochten er nog meevallers zijn, mochten er nog zaken beter uitvallen dan gepland, dat zal worden voorbehouden voor schuldafbouw, om onze begroting verder te verbeteren.

Betekent dit dat we geen nieuwe uitgaven meer zouden kunnen doen? Neen. Alleen als we daartoe beslissen, dan zal er ook gekeken moeten worden vanwaar die middelen komen. Dat is eigenlijk de standaardafpraak die je maakt. Als je iets nieuws wilt doen en begrotingsneutraal wilt blijven, dan moet je ook kijken vanwaar het komt.

Ik hoop dat ik volledig genoeg was.

**De voorzitter:** Ja, heel goed, minister Diependaele.

De heer Vaneekhout heeft het woord

**Jeremie Vaneekhout (Groen):** Het is goed voor uw betrokkenheid in het parlement, minister. *(Gelach)*

Die is altijd zeer groot, voor alle duidelijkheid.

Het is natuurlijk superrelevant. Aan de ene kant ben ik blij dat er afspraken zijn over hoe er omgegaan zal worden met meer budgettaire marge. Misschien zijn er nog maatschappelijke noden, los van de schuldafbouw, waaraan we die middelen zouden kunnen geven. Daarover kunnen we het misschien in een ander debat hebben. Die marges worden nu opgesoupeerd door de huidige beslissingen.

Ik snap ook dat u zich baseert op de huidige cijfers. U kunt ook niet anders. Ik ben blij dat u zelf in uw antwoord verwijst naar iets belangrijk dat vannacht al is gebeurd en dat op korte en lange termijn misschien een impact kan hebben op de budgettaire marges en groeicijfers. Door de keuze die u maakt om nu al groeicijfers mee te nemen en al aan te kondigen dat we voor 2027 naar een begrotingsevenwicht gaan, zet u het heel scherp ten aanzien van de toekomst. Als de groei dan tegenvalt, wat dan? Minister-president, ik begrijp dat er moeilijk op te antwoorden is, maar we kennen u natuurlijk wel als minister van minder meer op sommige vlakken. De afgelopen jaren hebt u al een paar keren aangekondigd: 'We hadden plannen, maar we zullen toch iets minder ambitieus zijn dan we oorspronkelijk hadden gepland.'

Het is ook onze bezorgdheid in dit dossier. We hebben al veel gediscussieerd over het compensatiesysteem en de vraag of dit nu wel voldoende is, zeker als het gaat over het bouwshiftdossier. Stel dat er tegenvallers zijn, gaan we dan naar nog minder ambitie? Dit kunnen we ons in dit dossier niet permitteren. Het is een hypothetische vraag, maar na vannacht zal ze niet zo hypothetisch zijn, en daar moeten we ook rekening mee houden. U schetst het scenario bij meer budgettaire marge, maar wat is het scenario bij minder budgettaire marge? Heeft het prioriteit voor de Vlaamse Regering om op dat moment het ambitieniveau niet naar beneden te halen, want dat is wat ons betreft eigenlijk al te laag?

**De voorzitter:** Minister Diependaele, normaal gezien moet u niet antwoorden op hypothetische vragen.

**Minister Matthias Diependaele:** Ik kan hier tientallen hypothesen schetsen waarbij het veel beter zal zijn en veel slechter zal zijn, maar je moet altijd werken met de gegevens die je nu hebt. Ik heb daarnet gehoord dat men tot 2040 budgettaire paden wil vastleggen en voorafspiegelingen wil maken om ervoor te zorgen dat er zoveel mogelijk geld is, maar op die lange termijn werken is gewoon onzinnig. Wij nemen nu onze verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat we met deze regering het potje kunnen betalen en dat we zelfs ook de regering in de komende legislatuur en die daarna, tot 2030 al zeker, zoveel mogelijk uit de wind zetten en de keuzes die wij maken zo weinig mogelijk effect op hen hebben. Maar dit helemaal vast betonnen, is onzinnig.

Ik zal een voorbeeld geven. We hebben de monitoring 2021 gehad. Vorig jaar hebben we 700 miljoen euro extra inkomsten gehad uit de registratierechten. 700 miljoen euro op één jaar tijd. Het tekort valt een derde minder slecht uit – ik spreek niet graag van beter of goed – dan we hadden ingeschat. Dan wordt hier de vraag gesteld om tot 2028, 2029 en 2030 vooruitzichten te geven, maar dat kun je niet doen.

Wat betreft die hypothesen, mijnheer Vaneekhout, laat ons dat ook eens doen over onze energiebevoorrading. De gebeurtenis van deze morgen zal hopelijk ook daar een paar geesten doen rijpen, want het kan mogelijk een nog veel groter effect hebben dan alleen maar budgettair, maar ook maatschappelijk. Die kosten zullen rechtstreeks naar de burgers gaan. Ik hoop dat in alle regeringen de geesten voldoende rijp of open zijn om met de nieuwe omstandigheden flexibel om te springen. *(Applaus bij de N-VA)*

**De voorzitter:** De heer Vaneekhout heeft het woord.

**Jeremie Vaneekhout (Groen):** Ik vind dit opmerkelijk. Ik stel een informatieve vraag over wat de schetsen zijn, maar dan wordt er een soort van noodzaak gevoeld om de straat over te steken, waar er op dit moment ook plenaire is en waar u misschien dat debat kunt voeren.

Als het een aankondiging is dat de Vlaamse Regering nog meer zal doen om de energieprijzen naar beneden te halen de komende tijd voor de consument en voor de Vlaming, dan zullen wij daar met heel veel plezier mee over nadenken.

Dit lijkt mij een echt onnodige opmerking in dit debat.

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Ik wou reageren op minister Crevits, maar ik moet me nu toch eerst even tot collega collega Diependaele richten. Het is inderdaad een beetje raar om aan de ene kant te zeggen 'ik kan het eigenlijk niet voorspellen, ik kan alleen maar mijn plan trekken voor het komende anderhalf jaar, maar die aan de overkant van de straat zouden moeten langer vooruit



kijken en van gedacht veranderen'. Practice what you preach. Maar misschien kunt u beter in het debat blijven zoals het is en kunt u zich beter houden bij datgene waarover het gaat.

Minister Crevits, dat was nu wel de tweede keer dat u mij eigenlijk uitspraken toeschrijft die ik niet gedaan heb. Daarom heb ik het woord gevraagd. Maar het ligt misschien aan mij, omdat ik me misschien onvoldoende duidelijk heb gemaakt. Dus ik wil het bij deze rechtzetten.

Wanneer ik het daarstraks had over stallen die bij ons vergund worden en die op een ander al lang niet meer kunnen, dan ging het voor alle duidelijkheid niet over de technologie van de stallen, maar over de volumes en de capaciteit aan dieren en aan stikstofproductie. In Nederland waren ze al lang verboden en de deur was er al lang gesloten. Daarna kon men in Vlaanderen, waar het nog vrijheid blijheid was en men nog op bestelling een vergunning kon krijgen – zoals dat in Vlaanderen gaat – nog zijn stal opzetten, zij het met de nodige technologie. Het zijn stallen waarvan we nu de vergunningen moeten terugbetalen omdat ze ermee stoppen.

En dan kom ik bij mijn andere punt: het punt van de vergoeding. En ik zeg het maar meteen. U hebt daarstraks gezegd dat er hier mensen zijn die tegen vergoedingen zijn. Ik ben voor die vergoedingen, voor alle duidelijkheid. Ik heb met mijn partij jaar en dag gepleit – bij uw partij, bij uw voorgangster, bij de minister van Leefmilieu – voor een warme sanering en een begeleide afbouw. Ik ben dus voor die vergoedingen.

Wat ik een schande vind, en waar ik in mijn tussenkomst op gedrukt heb, is dat deze Vlaamse Regering vergunningen bleef afleveren voor iets waarvan ze wist, en 100 meter over de grens kon zien, dat het eigenlijk gewoon niet meer ging. Het bad was allang vol. Daarmee heeft de Vlaamse Regering een beleid gevoerd dat de belastingbetaler, en niet alleen de belastingbetaler, – op gigantische kosten heeft gedreven en waarmee ze nu verdergaat, jammer genoeg. En dan kom ik op uw punt over de stallen.

U zei terecht dat het niet de rode bedrijven zijn die we als de grote vervuiler moeten beschouwen. Neen, dat is zo. Daar ben ik het met u eens. Het is de overdaad aan stikstof die vergund is in Vlaanderen die ertoe leidt dat met name ook die rode bedrijven in de problemen komen. De grote vervuiler in het stikstofprobleem is in wezen de Vlaamse Regering die door de jaren heen en tot een jaar geleden, met het stikstofarrest, vergunningen is blijven afleveren voor iets waarvan men al lang wist dat het bad vol was. En die zou vrolijk vergunningen blijven afleveren aan 100 kilometer per uur, mochten de rechtbanken u niet tegengehouden hebben. En daarmee heeft men al die bedrijven en al die ondernemers in de problemen gebracht. En u doet dit nu opnieuw. Want het is inderdaad al lang duidelijk dat al die technologische hulpmiddelen niet helpen. Ze kosten niet alleen een hoop geld aan de belastingbetaler die er voor honderden miljoenen euro aan betaalt, maar ook nog eens aan de eigenaar en de ondernemer zelf, aan wie ze worden opgelegd. Die moeten ook een deel van de kost dragen. Ze worden mee op kosten gejaagd en mee in de schulden gestoken. En toch blijft u daar opnieuw, ook in dit akkoord, mee verdergaan.

U blijft verder zowel het milieu als de natuur als die boeren en uiteindelijk de belastingbetaler in de kosten jagen, omdat u weigert om de kraan te sluiten. En onder al het larmoyante gepraat over het belang van de boer, is het hoe langer hoe meer duidelijk dat het enige wat van belang is, de hele machine is die geld verdient aan die boer in stand houden, op kosten van die boer en van de belastingbetaler. Want dat is het enige nettoresultaat van het landbouwbeleid dat

in Vlaanderen de voorbije twintig jaar gevoerd werd. En daar hebt u niets aan veranderd, ook niet met dit akkoord.

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Voorzitter, ik wou al iets zeggen over die stallen aan het adres van collega Tobback tijdens de eerste ronde. Hij komt er nu weer op terug.

Collega Tobback, tenzij ik me helemaal vergis zijn het vooral de deputaties die de stallen vergunnen en zijn het vooral die deputaties waar uw partij in de meerderheid zit. Dit geheel terzijde.

Ik ga terug naar collega Steenwegen en ook naar wat collega Tobback zegt: het is niet zo dat er nu nog een ongebreidelde groei is van stallen. Het is al een paar keren uitgelegd. Collega Dochy heeft het uitstekend uitgelegd. Er is inderdaad een kader voor de sector. Dat wil niet zeggen dat individuele bedrijven niet kunnen uitbreiden, maar ze moeten wel in de eerste plaats over die NER's kunnen beschikken. De NER's zijn nu een gesloten systeem. Die moet je dus eerst al kopen of zorgen dat je eraan geraakt en dan moet je in de meeste gevallen nog beantwoorden aan die passende beoordeling. Dan kun je als individueel bedrijf uitbreiden binnen het kader dat er nu voor de sector gemaakt wordt. Dus die ongebreidelde toename langs alle kanten waar u het blijft over hebben, is er niet meer. Dat alleen al is een gigantisch verschil ten opzichte van het verleden.

**De voorzitter:** De heer Steenwegen heeft het woord.

**Chris Steenwegen (Groen):** Ik heb er in mijn inleidende woorden de nadruk opgelegd dat het belangrijk is dat we juridische zekerheid hebben. Over de nota heb ik het gevoel dat men er te weinig rekening mee houdt dat het bad inderdaad voor een groot stuk leeg moet zijn vooraleer er weer vergund kan worden of uitbreidingen mogelijk zijn. Daar is de nota eigenlijk heel onduidelijk over, ook over het variabele stuk: de 0,025 kan variëren tot 0,8. Wanneer gaat dat zijn? In hoeverre kan men dat doen vooraleer men de kritische drempelwaarde heeft bereikt? Ik maak me dus vooral zorgen over de juridische zekerheid daaromtrent.

Minister-president, u verwijt ons dat wij niet inzitten met de landbouwers. U volgt het dossier misschien nog niet zo lang. Toen ik 25 of 30 jaar was, waren er meer dan 60.000 boeren, meer dan 60.000 bedrijven. Vandaag zijn er nog 22.000 of iets meer. Minister-president Jambon en minister Crevits, onder wier beleid is dat gebeurd? Mansholt heeft op het einde zelf gezegd dat het fout beleid was dat een halvering tot doel had, maar ondertussen zijn we veel verder doorgeschoten. Veel erger is dat van de overblijvende boeren de meeste 55-plussers zijn en nog heel weinig opvolging hebben. Wat is daar de oorzaak van? Dat is ook het gevolg van het beleid dat al die jaren gevoerd is.

U zegt dat u inzit met de boeren en, minister Crevits, dat u iedereen vrijlaat, dat iedereen zijn eigen keuzes mag maken. Alle verhalen die wij sinds gisterenavond van de boeren gehoord hebben, komen hierop neer: 'men heeft ons decennialang aangeprept om te groeien en te investeren.' Dat was het beleid dat al onze boeren te horen kregen. Groeien en investeren in stallen, dat moest gebeuren. Dat was de weg vooruit. Al die mensen hebben zich enorm in de schulden gestoken. Ze zitten in een lock-in. Dat is een bekend begrip. Ze zitten daarin vast. Ze willen wel anders, maar ze zitten vast in die schulden.

We gaan op datzelfde pad verder. Minister Crevits, u schudt van neen, maar u hebt nu een pad uitgezet tot 2030. Maar richting 2050, waar u nu niets over

zegt, zullen we nog veel verder moeten gaan. Ik probeer hier op basis van de feiten te zeggen en uit te leggen dat het beleid dat u decennialang vanuit de CD&V richting landbouw hebt gevoerd, geleid heeft tot een enorme afname van boeren, enorme schulden bij veel boeren, geen opvolging meer, weinig mensen die nog de moed en de goesting hebben om in een landbouwbedrijf te stappen. Wij maken ons daar enorm zorgen over. Wij willen juist een leefbaar platteland. Wij willen graag dat de boeren blijven, maar dan moeten wij hen op een andere manier benaderen. Dan moeten wij hen een andere rol kunnen geven en stoppen met hen aan te praten dat investeren in technologie alleen die toekomst zal brengen. We zitten in een race to the bottom, dat weten we allemaal. Daar moeten we proberen uit te raken. U hebt inderdaad zonet aangehaald dat we een meerwaarde moeten creëren voor de varkenssector. Ja, het komt erop neer om meerwaarde te creëren op een andere manier. Veel boeren willen dat. Dus laat ons daar onze energie insteken en daar effectief naar zoeken. Ik weet dat het een en-enverhaal is en ik geef collega Tobback gelijk.

We wisten allemaal – ook u, collega Rombouts – dat de PAS die we vroeger hebben afgesproken juridisch niet kon standhouden. Maar inderdaad, al die tijd zijn er vergunningen verleend. Al die tijd zijn er vergunningen verleend, terwijl iedereen wist dat dat eigenlijk juridisch Europees niet kon standhouden. Waarom hebben we dat gedaan? Waarom zijn we toen niet voorzichtiger geweest?

Ik vind dat jullie een enorme verantwoordelijkheid hebben genomen om dat beleid zo te blijven doorduwen, tegen alle logica in. Ik verwijs naar het verhaal van die boerin in Turnhout. Zij heeft anderhalf jaar geleden een nieuwe stal gebouwd, wetende dat zij ergens zat waar het 100 procent zeker onmogelijk of zeer moeilijk zou zijn. Wie levert die vergunningen nog af? Wiens verantwoordelijkheid is dat? Niet de mijne, niet die van onze fractie.

Ik vind dat het toch wel moet worden gezegd dat de verantwoordelijkheid ligt waar ze ligt. Ik volg collega Tobback daar zeker in.

Minister Crevits, u hebt gelijk: er zijn andere maatregelen, bijvoorbeeld het verlagen van die stalbezetting. Maar als u nu gaat kijken naar de factoren waarmee men rekening houdt, naar de ammoniakemissie, dan is die het laagst waar men zoveel mogelijk dieren op een klein oppervlak houdt in de stal. Wil je meer ruimte geven aan je dieren, dan gaat je factor meteen met 50 procent omhoog. Met andere woorden, je wordt daar niet voor beloond, je wordt daarvoor gestraft.

We moeten onze systemen, de modellen die we gebruiken, aanpassen, zodat we juist die dingen die we willen, belonen, en dat is bijvoorbeeld een lagere stalbezetting, dat zijn bijvoorbeeld betere voorwaarden voor onze landbouwdieren. Als we naar bedrijven kijken en we beslissen of ze al dan niet een toekomst hebben, dan moeten we niet alleen naar stikstof kijken. Dan moeten we ook kijken naar de klimaatuitdaging, dan moeten we ook kijken naar de mogelijkheden die de bedrijven hebben om een bijdrage te leveren, bijvoorbeeld koolstofopslag, naar circulariteit, naar waterbeheer. Maar daar is allemaal geen rekening mee gehouden. We dreigen met deze maatregelen weer investeringen te doen die ons later zuur zullen opbreken. En dat vind ik een heel kwalijke zaak, gezien de kennis die we vandaag hebben.

Ik hoop dat we dat, ook met het openbaar onderzoek dat komt, toch nog wat kunnen rechtzetten en dat we die andere elementen – dat heb ik al eens gezegd in de plenaire vergadering – beter in rekening kunnen brengen. Dan kunnen we een globale beoordeling maken van welke bedrijven een toekomst hebben in Vlaanderen en op welke manier we die kunnen vooruithelpen, op welke manier we die bedrijven kunnen ondersteunen en op welke manier we de bedrijven die we minder hoog quoteren, niet alleen vanwege de stikstof, maar ook vanwege de

klimaatuitdaging, kunnen helpen om een omvorming te doen. (*Applaus van Mieke Schauvliege en Jeremie Vaneeckhout*)

**De voorzitter:** Collega Tobback, wilt u over hetzelfde tussenkomen?

De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Collega Vandaele, u kunt beter dan goedkope verwijzingen te doen naar de deputaties. De deputaties passen bij mijn weten de regels toe die de Vlaamse overheid maakt, het vergunningenbeleid dat de Vlaamse overheid voorschrijft of de ministeriële instructies die door de Vlaamse Regering worden opgesteld. U mag overigens altijd iemand van ons zoeken die gedeputeerde van landbouw is, dan gaan we samen iets drinken. Het is een beetje flauw, om niet te zeggen zéér flauw.

Collega Steenwegen heeft er daarnet correct naar verwezen: de hele PAS-regeling is niet door de deputaties gemaakt, maar door de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement, precies om de miserie te kunnen blijven rekken en om de mensen niet te moeten duidelijk maken wat de enige logische keuze was. Daarmee blijft men inderdaad het beleid van deze Vlaamse Regering, van deze Vlaamse meerderheid – ook, maar zeker niet alleen van CD&V, want uw partij zit ook al meer dan tien jaar in de Vlaamse Regering, collega Vandaele – van een industriële intensieve landbouw voortzetten.

En waar het om gaat en waar collega Steenwegen meer dan duidelijk over is, is dat de industriële intensieve landbouw, zeker als het over de veeteelt gaat, er niet is voor de boer. Alle emotionele schijnverhalen die men hierachter vertelt, zijn er voor de industrie erachter. En de boer is daarin de pineut. Dat zien we keer op keer en ook vandaag weer. De boer moet zich in miljoenen schulden steken, moet naar de overheid kijken om daar te worden geholpen en wordt er eigenlijk nooit beter van.

Want een echt betrouwbare overheid zorgt dat er geen vergunningen worden toegekend die wettelijk en fysiek eigenlijk niet kunnen worden toegekend, en die eigenlijk ook niet kunnen worden uitgevoerd. En dat is wat de Vlaamse Regering, jaar na jaar, decennialang, heeft mogelijk gemaakt.

En dat is waar dit akkoord flagrant in tekortschiet: het dweilt de miserie op, of tenminste een deel ervan, dat men zelf veroorzaakt heeft, maar het sluit de kraan niet. Het zal niet vermijden dat jonge en minder jonge landbouwers zich opnieuw in de schulden moeten steken om die technologie aan te kopen. Het zal niet vermijden dat het bad opnieuw zal vollopen. Het zal niet vermijden dat er opnieuw incentives zullen zijn om te frauderen. Want het is voor mensen die zwaar in de schulden zitten en niet genoeg marge hebben en niet genoeg kunnen verdienen, nogal evident om te frauderen met alles en nog wat: van mestverwerking tot het aantal dieren in de stal, tot het laten werken van de technologie, en noem maar op. Mensen die met het mes op de keel zitten doen dat nu eenmaal, omdat ze geen andere keuze hebben.

Het Vlaamse landbouwbeleid blijft ziek in hetzelfde bedje. Men zal dus voor de komende generaties opnieuw de volgende 3,6 miljard euro miserie moeten gaan besteden en belastinggeld moeten gaan betalen om mensen uit de shit te helpen. Die liggen al klaar. Minister Diependaele, begin al maar te sparen. Dit is nog maar het begin, aangezien u niet bereid bent om het verder echt ten gronde op te lossen en te kiezen voor een ander soort landbouwmodel. Daar kunnen we miljoenen, honderden miljoenen en zelfs miljarden euro's belastinggeld in steken. Ik ben daartoe bereid, maar dan wel op een manier dat het de landbouwers ten goede komt en niet de machine daarachter, die met het geld gaat lopen terwijl de belastingbetaler ervoor opdraait.

**De voorzitter:** Minister Crevits heeft het woord.

**Minister Hilde Crevits:** Collega Tobback, ik ben gedegouteerd, echt gedegouteerd. Heb ik u echt horen zeggen dat al die boeren fraudeurs zijn? Heb ik u dat echt horen zeggen, dat het allemaal fraudeurs zijn? U hebt hier een hele monoloog afgestoken ... *(Opmerkingen van Bruno Tobback)*

Ja maar, collega Tobback, ik heb u laten spreken, ik zou graag hebben dat u mij ook laat spreken. Ik zal minder woorden nodig hebben dan u.

Ten eerste zijn voor mij niet alle boeren slachtoffers, en ze zijn al zeker geen fraudeurs. Het zijn dynamische mensen, die investeren, en die verstand genoeg hebben om te investeren, en vaak diploma's hoger onderwijs hebben. Ze maken keuzes om te verbeteren, en hebben sinds 2014 inderdaad massief geïnvesteerd hebben in technologie. Mijn oma was ook boer. Vroeger waren er waarschijnlijk 100.000 of 200.000 boeren. Ik denk dat bijna iedereen een boerderij had. Maar de tijden zijn veranderd. Maar weet u waarom de tijden ook veranderd zijn? Omdat er zoveel extra voorwaarden zijn om boer te kunnen zijn: milieu-flankerende maatregelen, dierenwelzijnsmaatregelen, allemaal terecht. Maar weet u hoe de boer dat vertaald ziet in de prijs? Nul eurocent krijgen ze daarvoor! Nul eurocent! Kom hier dus niet zeggen dat het de schuld is van het vergunningenbeleid van de Vlaamse overheid. De keten moet zijn verantwoordelijkheid nemen, en dat hoor ik jullie nooit zeggen. U schuift alleen maar wat zwartepieten naar de overheid, maar u vergeet dat die overheid massief investeert om boeren te laten investeren. We hebben vandaag ook gezegd dat wie een vergunning heeft, die ook in de toekomst zal kunnen krijgen. Aan een heel beperkt aantal van die meer dan 20.000 boeren zullen we vragen of ze het eventueel zien zitten om te stoppen, om het stikstofbad leeg te maken.

Als u het hebt over uitstoot: het klopt dat de uitstoot de laatste jaren is verminderd, maar de inspanningen die sinds 1990 geleverd zijn om minder uit te stoten, zijn ook fenomenaal. En dat hebben we ook gedaan samen met onze boeren. Dus, echt, hier een verhaal afsteken alsof het allemaal fraudeurs zijn, en slachtoffers van de Vlaamse overheid: ik pik dat niet! *(Applaus bij de meerderheid)*

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Minister, het staat u vrij om u op te winden, maar u moet geen dingen zoeken die ik niet gezegd heb, om u op te winden.

Maar ik zal ingaan op uw betoog. U zegt dat het vandaag heel anders is om aan landbouw te doen dan in de tijd van uw grootmoeder. Zal ik u zeggen hoe dat komt? Omdat in de tijd van uw grootmoeder net iets minder varkens per maand werden geslacht dan de 1 miljoen van vandaag. Ik heb net vandaag de cijfers van Statbel gezien. Omdat er op dat moment geen industrieel model was dat de draagkracht van de omgeving in Vlaanderen gigantisch overschrijdt, en omdat er op dat moment geen jarenlang voortgaande, en steeds maar erger wordende vervuiling en overschrijding van normen inzake waterkwaliteit was.

Ik denk dat we aan het zevende mestactieplan zijn. De waterkwaliteit gaat achteruit. Wil dat zeggen dat iedere landbouwer een fraudeur is? Neen, en ik pik het ook niet dat u probeert om op die manier, eigenlijk een valse manier, het debat te vervalsen. Het wijst wel uit, en dat wijst trouwens ook ieder onderzoek van uw eigen administratie uit, dat de sector van met name de mestverwerking zeer fraudegevoelig is. U mag altijd bewijzen dat dat niet waar is, maar wanneer 30 procent van de controles wijst op overtredingen, dan is dat een teken dat het zeer fraudegevoelig is.

U probeert dat toe te dekken met een aantal clichés en algemeenheden maar het is een feit. Net zoals het een feit is dat alle dingen die niet worden gecontroleerd, wel leiden tot resultaten die niet zijn wat ze zouden moeten zijn. Want wanneer al die mestactieplannen niet zouden worden overtreden en correct zouden worden nageleefd en resultaat zouden hebben opgeleverd, dan hadden we in Vlaanderen al lang het properste water ter wereld gehad. Maar de waterkwaliteit gaat achteruit.

U kunt zich achter een emotioneel pleidooi verschuilen maar u bent te slim om zelf niet te weten dat dit op die manier eigenlijk niet klopt. U kunt achter een emotioneel pleidooi de realiteit blijven ontkennen maar de realiteit is dat het industriële landbouwmodel, zeker inzake de veeteelt maar evenzeer inzake een aantal domeinen in de groenteteelt en het gebruik van kunstmest, in Vlaanderen al lang de draagkracht van Vlaanderen heeft overschreden en dat de Vlaamse Regering blijft kiezen om voort te sukkelen met miljarden aan overheidsgeld dat van de andere belastingbetalers komt, om dat op die manier onveranderd of toch met zo weinig mogelijk veranderingen in stand te houden.

Ik heb daarstraks gezegd dat dit voor het eerst is, en collega Vandaele heeft gelijk, dat we inderdaad een vermindering van de veestapel, waar ik al jaren voor pleit, inzetten. Maar ook nu weer zie ik nog altijd niet, en dat blijkt ook uit uw pleidooi, het besef dat we de grenzen hebben overschreden en dat we door de grenzen te blijven overschrijden en door de boel mordicus gaande te houden, mensen en dan in de eerste plaats landbouwers en ondernemers zich in de schulden laten steken, zich in de miserie laten werken, zich laten engageren en energie laten stoppen in een economische activiteit waarvan we eigenlijk weten dat ze gedoemd is voor een aantal van hen. Maar we laten hen daarin aan hun lot over en dat is eerlijk gezegd een schande. Dat is niet in het belang van de landbouwers, dat is niet in het belang van de boeren, het is immers in niemands belang om zich in de schulden te steken voor een activiteit en dan nog eens geld bij te stoppen voor een activiteit die er in een aantal gevallen beter niet zou zijn omdat ze de grenzen overschrijdt, omdat het bad daarmee inderdaad overloopt. Wees dan tenminste eerlijk tegen die mensen. Wees een betrouwbare overheid. Dat is wat een betrouwbare overheid doet. Dat is wat ze in de meeste van de ons omringende landen ook doet. Alleen in Vlaanderen heeft men die moed niet.

*– Kris Van Dijck, oudste lid in dienstjaren, treedt als voorzitter op.*

**De voorzitter:** Collega's, mag ik vragen dat we na deze verschillende tussenkomsten de heer Vandaele verder zijn betoog laten doen? En dan kunnen we nadien overgaan naar de Groenfractie.

De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Dat is tenminste een voorzitter naar mijn hart, wilde ik zeggen.

Wat me daarnet toch wel bijzonder verontrustte, minister Crevits, is dat u opgewonden geraakte of dat u zich liet opwinden door collega Tobback. Dat in afwezigheid van collega Ronse, hij zal het niet graag zien gebeuren. (*Opmerkingen van Bruno Tobback*)

Collega Tobback, ik vond het daarnet wel grappig dat, toen ik zei dat jullie in de deputaties zitten die deze fameuze plannen goedkeuren, u reageerde dat u nergens de gedeputeerde van Landbouw hebt. De volgende zin die u gebruikte, was dat de N-VA al zoveel jaren in de Vlaamse Regering zit. Dan moet ik zeggen dat wij nooit de minister van Landbouw hebben.

Collega's, ik denk dat bijna alles gezegd is. Ik denk dat niet alleen, ik ben er zo goed als van overtuigd. Ik wil alleen nog een paar zakelijke zaken die ik had genoteerd in de eerste ronde naar voren brengen.

Collega Sintobin, u hebt op een bepaald moment echt wel gezegd dat het alleen de landbouw is die hier weer wordt geïmplementeerd, maar dat is natuurlijk niet zo. Het is niet alleen de landbouw die wordt geïmplementeerd, ook de industrie moet, maar dat zit al in het luchtbeleidsplan, inspanningen doen zoals een halvering van de ammoniakuitstoot tegen 2030, een vermindering met 21 procent van de totale NO<sub>x</sub> tegen 2030.

Collega Van Rooy had het nogal uitgebreid over ... Ik zou zeggen, ik ga doen alsof hij er is en ik ga doen alsof hij er niet is. Dan moet ik mijn houding niet aanpassen.

Wat hij zegt, is dat er eigenlijk geen ruimte genoeg meer is om te wonen en om te bouwen. Dat klopt natuurlijk niet, collega. Er is eigenlijk nog woongebied genoeg, woonzone genoeg. Zonder dat we een beroep doen op woonuitbreidingsgebied is er nog woongebied genoeg om de woonbehoefte op te vangen tot 2050. De taskforce is al een paar keer genoemd, maar hier zegt de taskforce dat er nog 16.000 hectare in de kernen beschikbaar is. Ook verdichting is in die kernen trouwens nog mogelijk. Als je de woondichtheid uit de structuurplannen van destijds neemt, met 15 tot 25 woningen per hectare, dan betekent dat dat we nog een extra – slapend – aanbod hebben van 350.000 tot 600.000 woningen. Ik denk dus dat we nog even veilig zitten.

Collega D'Haese ... Ik doe alsof hij er niet is. Collega D'Haese zei dat er niets in staat over sociaal en betaalbaar wonen. Dat staat er natuurlijk wel in. Als gemeenten in die woonuitbreidingsgebieden overgaan tot het opstellen van een vrijgavebesluit, dan vragen wij dat 40 procent van die terreinen gebruikt wordt voor betaalbaar wonen.

Ik had zo nog een paar dingen. Hij zei dat de last nu meteen op de gemeenten wordt gelegd. Kijk naar de woonuitbreidingsgebieden, collega's. Dat is een duidelijk voorbeeld dat daar momenteel geen enkele last wordt gelegd. Het is een stolp tot 2040. De gemeente kan dat dus perfect zo laten en afwachten. Na 2040 neemt de Vlaamse overheid dit over. Ik merk zelfs in de feiten dat de Vlaamse overheid dat nu ook al af en toe doet. Minister Demir had het over die 2000 hectare die zij nu al heeft herbestemd in deze legislatuur, van hard naar zacht. Er zijn concrete voorbeelden, namelijk de Vinderhoutse bossen, 15 hectare, en GRUP Demer in Aarschot, 15 hectare, waar de Vlaamse overheid die woonuitbreidingsgebieden omzet naar een zachte bestemming.

Ik heb nog een technische correctie aan het adres van de heer Tobback en dan ben ik er bijna, voorzitter. De heer Tobback zei op een bepaald moment in het vuur van zijn betoog in de eerste ronde: 'Woonuitbreidingsgebieden! En daar gaan ze nu voor betalen terwijl iedereen weet dat daar niet kan worden gebouwd! Daar zal niet worden gebouwd! En dat gaan ze nu betalen!' Dat is natuurlijk het probleem, collega, dat er vandaag wel kan worden gebouwd en dat er vandaag ook wel gebouwd wordt. Je hebt nog altijd de priaks. Je hebt nog altijd groepswoningbouw. Om dat te vermijden hebben we juist die stolp nodig waar we inderdaad binnen de meerderheid eind 2020 al een akkoord over hadden.

Voorzitter, dit waren een paar elementjes die ik nog had opgeschreven. Ik denk dat dit kan volstaan. Ik heb ook geen tijd meer. Mooi, dank u wel. (*Applaus bij de N-VA*)

**De voorzitter:** Mevrouw Rombouts heeft het woord.

**Tinne Rombouts (CD&V):** Voorzitter, voor eenieder die het debat aan het volgen is, wilde ik nog even reageren op de heer Steenwegen die vond dat het bedrijf in Turnhout eigenlijk geen vergunning had mogen krijgen want men wist al lang uit PAS en uit Nederland dat die dat niet mochten hebben. Ik weet dat vandaag nog niet, collega. U zou inderdaad misschien op basis van wishful thinking of de droom dat daar geen vergunning zou zijn verleend, kunnen zeggen dat ze daar niet hadden mogen starten. Vandaag weten we niet of dat bedrijf ter plaatse inderdaad voor problemen zorgt of niet. Ik hoop dat u daar ook over nadenkt. Ik wil niet dat hier gezegd wordt dat dat bedrijf sowieso problemen heeft en daar niet meer mag gevestigd zijn, want dat klopt niet.

**De voorzitter:** Mevrouw Schauvliege heeft het woord.

**Mieke Schauvliege (Groen):** Er is hier al heel veel gezegd. Ik ga proberen niet in herhaling te vallen. Ik wil het nog even hebben over de bouwshift. Vandaag hebben wij gediscussieerd over de betaalbaarheid en de onbetaalbaarheid ervan. Wij verschillen daarin van mening. Maar er zijn ook tal van andere maatregelen die wij kunnen nemen om een bouwshift te realiseren. Onderzoek heeft uitgewezen dat van de bijkomende inname van de open ruimte, waarvan er momenteel 10 hectare per dag verdwijnt, een heel groot deel – 2,6 hectare of bijna zes voetbalvelden – het gevolg is van functiewijzigingen in agrarisch gebied. Wij hebben dat nieuwe gegeven ontdekt door de taskforce en de indicatoren van het Departement Omgeving. De taskforce doet de suggestie om die zonevreemde functiewijzigingen in agrarisch gebied te schrappen. Dat zou meteen betekenen dat wij de bouwshift sneller kunnen realiseren. Ik denk dat dit suggesties zijn die allemaal in dat rapport staan waarover wij vandaag niets hebben gehoord. Ik doe de oproep om ook dat soort elementen mee te nemen en de moed te hebben die voorschriften en die mogelijkheden te schrappen zodat wij op een betaalbare manier aan de bouwshift raken. Betaalbaar is de bouwshift momenteel immers niet.

Dat zegt ook de taskforce heel duidelijk. Het is ook een onzekere regeling die op tafel is gelegd. Zij hebben meteen ook een aantal suggesties gedaan om het anders aan te pakken en niet terug te grijpen naar het oude systeem, door een aantal indicatoren stabiel te maken. Ik roep de meerderheid dan ook op om die suggestie ernstig te overwegen. Onderzoek of dat misschien niet een beter voorstel is dan wat hier op tafel ligt en waarvan men heel duidelijk heeft gezegd dat het de voorspelbaarheid, de rechtszekerheid en de beheersbaarheid mist. Die aspecten zijn absoluut mogelijk om de mensen een goed aanbod te doen. Dat is trouwens ook wat de lokale besturen zeggen. Wij hebben gisteren het voorbeeld gezien van de gemeente Nazareth, die meteen 25 miljoen euro van de pot van 100 miljoen zal opsouperen als zij hun plannen willen realiseren tegen de hoge kostprijs die ermee gepaard gaat. Er zijn nog voorbeelden. De stad Kortrijk bijvoorbeeld heeft thans een plan dat met het huidige voorstel onmiddellijk 100 miljoen euro zou kosten. Ik kan mij niet voorstellen dat wij al die besturen, die zoveel goede intenties hebben, zullen fnuiken omdat deze Vlaamse Regering de factuur opdrijft.

Dan wil ik nog hebben over de PAS. Daarover en over de landbouw is hier vandaag al heel veel gesproken. Maar collega Vandaele, ik heb toch heel weinig gehoord over de sectoren industrie en verkeer. Ik zie in dit voorstel, want die sectoren stoten ook NO<sub>x</sub> uit, heel weinig extra maatregelen voor die sectoren. U verwijst naar het luchtbeleidsplan. Er is daarvan een tussentijdse evaluatie geweest. Dat heeft aangetoond dat zowel wat industrie als verkeer betreft, de voorgestelde maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren en dus ook minder NO<sub>x</sub>-uitstoot te veroorzaken, niet op een goede manier worden opgevolgd. Hun doelstellingen worden niet gehaald. Ook daarvoor moet een tandje bijgestoken worden. Het kan toch niet zijn dat wij onze landbouwers zo hard treffen en dat wij eigenlijk geen extra maatregelen treffen voor de grote industriële bedrijven.



Ik lees in het plan enkel dat zij maatregelen moeten nemen die kosteneffectief zijn. Men kijkt te weinig naar de extra uitstoot die wordt teweeggebracht. Ik roep op om dat ook nog eens grondig te bekijken, om mee te kijken naar het luchtbeleid en de evaluatie daarvan. Ook daarin moeten wij op koers blijven om allemaal samen die inspanning te leveren.

Collega Steenwegen heeft er al op gewezen dat het belangrijk is om dit geïntegreerd te bekijken. Dat wil ik toch ook nog eens illustreren met een voorbeeld uit het luchtbeleidsplan en het voorstel dat hier op tafel ligt. We zien dat het op dit moment met dit voorstel, met de conceptnota die hier op tafel ligt, moeilijker wordt om de NO<sub>x</sub>-uitstoot van industrie om te zetten naar ammoniak, en dat het luchtbeleidsplan een omgekeerde beweging vraagt, waardoor die twee plannen elkaar eigenlijk tegenspreken. Ik zou willen vragen om dat ook nog eens grondig te bekijken, zodat men geïntegreerd werkt, dingen op elkaar afstemt en het voorstel inzake stikstofdepositievermindering van het plan dat nu op tafel ligt en het voorstel van luchtbeleidsplan elkaar niet tegenspreken.

Daarmee wil ik dan ook eindigen. Het is essentieel dat we in dezen niet alleen naar de stikstofneerslag kijken, maar dat we naar het volledige stikstofprobleem kijken. Daarmee bedoel ik: ook naar de compartimenten neerslag, water en bodem. We moeten de impact van dat volledige stikstofprobleem mee in rekening brengen om te werken aan een gezonde leefomgeving. Dat lezen we in dit plan ook nog te weinig. Er is op twee of drie plaatsen verwezen naar MAP 6, maar we weten allemaal dat we ook onze waterkwaliteit niet halen, dat er plannen op tafel liggen omdat we de kaderrichtlijn Water totaal niet zullen halen, dat er wat dat betreft dus ook bijkomende inspanningen nodig zijn. Wij missen een geïntegreerde aanpak waarbij al die problemen samen worden bekeken en die zorgt voor oplossingen waarmee we echt stappen vooruit zetten in de richting van een gezondere, propere wereld. (*Applaus van Jeremie Vaneckhout*)

**De voorzitter:** De heer Steenwegen heeft het woord.

**Chris Steenwegen (Groen):** Collega Rombouts, u hebt gelijk, maar ik heb geen uitspraak willen doen over dat bedrijf op zich. Ik heb daar ook niks over te zeggen. Integendeel, ik hoop dat het overleg, met de intendant die daar is aangesteld, succesvol kan zijn in het ontwarren van die moeilijke knoop daar. We zullen inderdaad zien wat dat betekent voor de individuele bedrijven die rond het Turnhouts Vennengebied liggen. Ik heb vanmorgen trouwens de intendant, Piet Vanthemsche, succes gewenst met zijn moeilijke opdracht.

Dat neemt natuurlijk niet weg dat men in zo'n situatie toch voorzichtigheid aan de dag moet leggen. Wij hebben het gevoel dat dat te weinig is gebeurd. Dat wil ik zeggen. Uiteindelijk gaat het over zeer zware investeringen, die zich op heel lange termijn moeten terugbetalen. Als men dan weet dat het mogelijk is dat dat in de toekomst onmogelijk wordt gemaakt of dat er beperkingen zullen worden opgelegd, dan is het nodig dat men daar heel voorzichtig mee is, om naderhand niet met een kapitaalsvernietiging te zitten. Collega Rombouts, ik ga het nog eens herhalen: had de voorgaande regering in 2016 een juridisch sluitende PAS gemaakt, wat kon, want men wist toen wat men vandaag weet, dan had deze boer, en veel andere boeren, vandaag wél geweten waar zijn toekomst lag. Hopelijk wordt daar nu snel duidelijkheid over gecreëerd voor alle mensen op het terrein.

**De voorzitter:** Mevrouw Rombouts heeft het woord.

**Tinne Rombouts (CD&V):** Ik heb inderdaad gereageerd over het specifieke bedrijf, maar dat was natuurlijk omdat ik zeer verwonderd was dat u over een glazen bol zou beschikken, dat u destijds zou hebben geweten wat ik vandaag nog niet weet. Dat is zeker zo voor het bedrijf in Turnhout. Met uw

voorzichtigheidsprincipe zou dat ertoe hebben geleid dat zij geen vergunning zouden hebben gekregen, en waarschijnlijk ook nog heel veel andere bedrijven. Ik vraag me af waar onze landbouwers, onze landbouwbedrijven dan zouden hebben gestaan. Ik vind wel dat we een vergunningskader moeten creëren waardoor mensen kunnen ondernemen, inderdaad met de nodige voorzichtigheid. U legt de grens nu echter ineens zo dat ze eigenlijk geen vergunning hadden moeten krijgen. Dat is een brug te ver.

Ik wil toch ook nog even aan het volgende herinneren. Toen de PAS destijds werd uitgetekend, hebben wij vanuit Europa felicitaties gekregen daarvoor, voor de wijze waarop Vlaanderen daadwerkelijk vóór alle anderen de eerste stappen zette in het uittekenen van zo'n PAS-beleid.

Dat wordt in het hele debat vandaag fijntjes vergeten. We moesten alles maar op een andere manier geweten hebben. Neen, er zijn evoluties, er zijn ook Europese evoluties. Zelfs op het moment dat er speciale beschermingszones werden afgebakend, dat herinner ik men nog bijzonder goed, werd er gevraagd wat de gevolgen gingen zijn. Toen is zelfs geantwoord dat er in eerste instantie geen gevolgen gingen zijn. Ook dit is een voortschrijdend verhaal, wat bijzonder pijnlijk is voor de mensen die vandaag getroffen worden. Ik wil er echt voor ijveren en pleiten om het debat op een correcte manier te voeren.

**De voorzitter:** Ik wil herhalen wat de voorzitter al gezegd heeft. Probeer u bij onderbrekingen te houden aan vragen aan de spreker, de heer Dochy, die er dan ook zeker op zal antwoorden.

De heer Dochy heeft het woord.

**Bart Dochy (CD&V):** Voorzitter, collega's, er is inderdaad al heel veel gezegd, maar we beseffen allemaal dat dit een moeilijk akkoord is. Iedereen die tussenkomt vindt dit geen akkoord om te vieren op een barbecue, maar het is wel een akkoord om even bij stil te staan en te zorgen dat alle gevoeligheden worden meegenomen. Die gevoeligheden zijn aan de ene kant de natuur maar aan de andere kant de leefbaarheid van al die landbouwbedrijven die hierdoor getroffen worden.

In het verleden hebben we hier nog een debat gevoerd over heilige huisjes. Zelfs de sector zelf, de varkenssector, heeft gepleit voor een afbouw van de veestapel en die te herorganiseren vanuit de overheid. Als dat geen heilig huisje is, dan is het toch wel een belangrijk statement. Het is natuurlijk ook een stuk ingegeven door de moeilijke financiële crisissituatie in de sector, laat ons daar eerlijk in zijn. Het is een element dat kan worden meegenomen en dat ervoor zorgt dat dit akkoord een draagvlak kan krijgen bij de sector. Het draagvlak bij de sector zal gepaard gaan met de manier waarop de afspraken op een goede manier kunnen worden uitgevoerd.

Ik herhaal het belang voor de rechtszekerheid – en ik wil het woord rechtszekerheid expliciet gebruiken. De overgangsregeling, waar we met collega Rombouts in de commissie reeds herhaaldelijk voor gepleit hebben, om ervoor te zorgen dat bedrijven niet in de moeilijkheden komen doordat het akkoord finaal uitblijft, staat ook duidelijk in de nota. Er kan decretaal een verlenging worden gegeven en we zullen graag het initiatief nemen om dat voorstel van decreet hier neer te leggen. In elk geval kan anderhalf jaar verlenging gegeven worden als de vergunning op een correcte manier is aangevraagd. Dat is belangrijk. Het is belangrijk dat mensen niet in de problemen komen doordat de overheid nog niet klaar is.

De hervergunning is al aan bod gekomen. Mensen kunnen een hervergunning krijgen, wat er ook verteld of geïnsinueerd wordt vandaag, als er geen uitbreiding

is van de stikstofproductie en als men voldoet aan de voorwaarden zoals voorzien in het PAS-decreet, namelijk ammoniakemissiearme installaties ofwel een beperking tot 2030. Er zijn methodes mogelijk op maat van het bedrijf. Dat zal nodig zijn, want vooral in de varkenssector is er vandaag een financieel liquiditeitsprobleem. De mensen hebben niet altijd de mogelijkheid om die investering te doen. Er zal in elk geval een overgang moeten worden voorzien. Dat kan – heb ik begrepen –, want volgens de afspraken zijn er tot 2030 mogelijkheden om dit op een andere manier in te vullen.

Een derde element in het kader van de rechtszekerheid is ongetwijfeld het respect voor de gedane investeringen. Wie geïnvesteerd heeft in ammoniakemissiearme installaties – de pluimveesector steekt daar een stuk bovenuit omdat er veel recentere stallen zijn, maar ook in de varkenssector zijn er sinds 2004 heel wat investeringen gebeurd – krijgt een duidelijke valorisatie van de investering. Dat wordt niet zomaar op de schop gegooid.

Tot slot, in dat kader, hebben we het al gehad over het feit dat individuele bedrijfsontwikkelingen mogelijk blijven binnen het leeggelopen bad van de stikstof in Vlaanderen. Het is belangrijk dat evolutie er ook inzit, maar dat gaat dan over het bedrijfsniveau, de evolutie van de 0,025 naar 0,8. Dat dit goed gemonitord wordt, is belangrijk om de sector, die toch wel inspanningen levert, de mogelijkheid te geven om bedrijfsgewijs zeker weer investeringen te doen. Dat betekent dat ook voor jonge bedrijven die ontwikkelingskansen mogelijk zijn in dezen.

We hebben het al gehad over de twee elementen waarbij de lijn van de rechtszekerheid overschreden wordt. Ik kom daar niet op terug. We hebben dat uitgelegd, we hebben het daarover gehad. Ik heb vooral goed onthouden dat alle fracties ervoor pleiten om correcte vergoedingen te voorzien. Correcte vergoedingen betekent in dezen in elk geval ook een goed werkende landcommissie. We hebben daar niet altijd positieve ervaringen mee, maar die mensen doen hun best. Er moet capaciteit zijn. Maar ook daar moet er een zekere soepelheid en flexibiliteit zijn. In het verleden hebben we nog gevraagd aan minister Demir, die bevoegd is voor de landcommissies, om daar een bijstelling te doen. Ik hoop dat individuele dossiers niet moeten verzanden in welles-nietesspelletjes, wat in het verleden wel gebeurd is met de landcommissie. Laten we daarover in elk geval goede afspraken maken.

Het individueel begeleiden van bedrijven zal inderdaad zeer belangrijk zijn. De minister heeft al gezegd daarvoor eventueel mensen te zullen aanwerven. Er zijn daarvoor waarschijnlijk twee opties. De eerste is het versterken van Boeren op een Kruispunt. Deze week werd in de commissie nog aangegeven dat dat een orgaan is dat kan instaan voor loopbaanbegeleiding voor landbouwers, want voor een stuk gaat het ook om loopbaanbegeleiding. De tweede optie is het versterken van de administratie zelf, die ook een aantal opdrachten op zich kan nemen. Ik neem aan dat die extra mensen op de goede plaats zullen terechtkomen. Maar Boeren op een Kruispunt kan daar in elk geval, mits enige versterking, een belangrijke rol in spelen als instantie waarin de boeren vertrouwen hebben.

Die investeringssubsidie is goed, maar er moet natuurlijk ook geld zijn voor de cofinanciering in hoofde van de bedrijfsleider. Vandaag is dat niet evident in de varkenssector. Ik wil in dat verband toch even iets herhalen wat hier al aangehaald werd, omdat het zo belangrijk is. Voor jonge boeren is tot 65 procent cofinanciering mogelijk van de overheid. Dan is er nog 35 procent zelf te betalen, wat natuurlijk niet weinig is. Maar dat is toch een belangrijk verschil met de 40 procent voor andere bedrijven die eventueel investeren. Voor het resterende stuk is er ook de waarborgregeling.

Ook belangrijk is de uitkoopregeling op vraag van de sector. Ik denk dat dit inderdaad een correct aanbod is aan de sector. Een aantal mensen kunnen daarop ingaan. De rode bedrijven zijn verplicht om te stoppen. De oranje bedrijven, meer dan 20 procent, kunnen kiezen. En voor varkensbedrijven boven de 0,5 procent is er dus ook een opkoopregeling voorzien. Ik hoop dat dit correct en soepel afgehandeld kan worden zodat het stikstofbad voor een stuk leeggemaakt kan worden.

Voorzitter, ik sluit af. Wat ons betreft is dit in elk geval een akkoord dat niet evident is. Het overschrijdt een aantal grenzen, maar dat wordt wat ons betreft ook gecompenseerd door het engagement van eenieder hier en van de Vlaamse Regering om op individueel bedrijfsniveau zorg te dragen voor de landbouwers en daar waar nodig heel correct flankerende maatregelen uit te voeren zodat er, zoals hier al werd gezegd, geen ongelukken gebeuren op bedrijfsniveau. Door dit akkoord, waarvoor er volgens mij vandaag geen alternatief is, kunnen ook jonge bedrijven op langere termijn opnieuw de zuurstof krijgen om de nodige ontwikkelingskansen te hebben. *(Applaus bij CD&V en de N-VA)*

– *Liesbeth Homans, voorzitter, treedt als voorzitter op.*

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Ik ga u gelukkig maken, voorzitter: ik denk dat namens de Vooruitfractie het meeste al gezegd is. Ik ga dus niet opnieuw naar het spreekgestoelte. Ik wil slechts heel kort terugkeren naar het begin van dit debat. De minister-president dacht mij toen verwijten te maken door mij in de hoek van extreemlinks te stoppen. Minister-president, dit debat heeft me niet van mening doen veranderen. Als het rechts is om met geld van de belastingbetaler de fouten van de regering af te kopen, dan ben ik met plezier extreemlinks. Dan stel ik alleen maar vast dat deze regering heel rechts is. Voor de rest ben ik het helemaal eens met collega Dochy: dit is geen akkoord om op een barbecue te vieren. *(Opmerkingen van Filip Brusselmans)*

Terecht. Dat is dan de beste beslissing die de Vlaamse Regering deze week genomen heeft.

**De voorzitter:** De heer Coenegrachts heeft het woord.

**Steven Coenegrachts (Open Vld):** Voorzitter, de collega's die zeer lang zijn tussengekomen tijdens het debat, hebben mij gevraagd om kort te zijn. Ik zal dat proberen.

**De voorzitter:** U hebt recht op 7 minuten.

**Steven Coenegrachts (Open Vld):** Ik zal proberen mijn 7 minuten niet te gebruiken. Wat mij opviel aan het debat en waarvoor ik toch nog even naar voren wilde komen, was het gemak waarmee hier gedweild wordt met het eigendomsrecht. Voor een liberaal is dat niet zo heel evident om te horen. Voor ons is de waardering van de grond aan de marktwaarde en een vergoeding van 100 procent daarvoor een evidentie. Ik dacht tijdens de hoorzittingen met de taskforce begrepen te hebben, collega's, dat er een consensus was dat het huidige systeem oneerlijk was en dat het onvoldoende de compensatie voor de eigenaar bewerkstelligde, niet door de 80 procent verwervingswaarde, waar hier veel over gesproken is, maar wel door de vele uitzonderingen en de hoge drempels die genomen moeten worden vooraleer men een tussenkomst krijgt. In het merendeel van de omzettingen worden eigenaren gewoon niet vergoed, omdat ze geen recht hebben door de uitzonderingen of omdat ze de stap naar de rechtbank niet zetten.

Er is toen, onder andere door mevrouw Schauvliege, gezegd: 'Waarom maken we daar geen volledige administratieve procedure van, zodat die drempel ten minste al weg is?' En daaruit heb ik geconcludeerd dat het huidige systeem alleszins niet voldoet en dat we daar toch min of meer een consensus over hebben.

Die 80 procent aankoopwaarde veralgemenen, zou het natuurlijk ook allemaal al een stuk duurder maken. We zouden de drempel voor de gemeenten – u zegt dat dat de grootste drempel is – in alle gevallen en in alle voorstellen die gedaan zijn, verhogen. Maar ik begrijp niet waarom men maar 80 procent van de geïndexeerde aankoopwaarde zou vergoeden. Ik kan dat niet begrijpen.

Er is hier ook gezegd: 'Waarom niet 100 procent van de aankoopwaarde?' Dat is natuurlijk de speculant belonen. Minister Somers heeft dat duidelijk gezegd. Zo'n voorstel krijgt zelfs een liberaal niet verzonnen. Een speculant die grond opkoopt en die boven de marktprijs betaalt om die te verwerven, zou van u gewoon zijn geld terugkrijgen, collega D'Haese. Van mij krijgt hij minder. Want we schatten de marktwaarde in. Hij heeft meer betaald dan de marktwaarde en dus krijgt hij minder. Ik vind dat eerlijk.

Collega Vaneekhout heeft ook gezegd dat die mens alleen zijn inleg terugkrijgt. Ja, dat is waar. Hij krijgt dus te veel terug, op onze kosten. Hij kan speculeren op onze kosten. Hij kan kopen wat hij wil, want hij weet toch dat hij het terugkrijgt. Hij krijgt het altijd terug. *(Opmerkingen van Jos D'Haese en Jeremie Vaneekhout)*

Echt waar, dat krijgt een liberaal niet verzonnen.

En dan is er het idee om de inactiviteit van de eigenaar af te straffen: ben je zeven jaar eigenaar van een grond en heb je er niet op gebouwd, dan heb je pech. Ten eerste is dat nogal oneerlijk, want de mensen die niet gebouwd hebben op die grond, zijn de mensen die ons vandaag hebben achtergelaten met een open ruimte die we überhaupt kunnen beschermen. Aan die mensen zeggen we: 'Merci dat er nog open ruimte is. Van ons krijgt u, uit dankbaarheid, nul euro schadevergoeding.' Dat is tof.

Men vergelijkt dat dan met andere systemen in andere landen. Dat is ook een goeie. Er zijn geen landen waar zoveel mensen eigenaar zijn van hun grond als hier bij ons in Vlaanderen. U kunt niet vergelijken met Duitsland en met Nederland, waar de woningcoöperaties eigenaar zijn van de grond. Daar kun je inderdaad tegen zeggen dat ze binnen de zeven jaar gebouwd moeten hebben. Dat zijn coöperaties. Die zijn professioneel. Maar in Vlaanderen heeft de Vlaming zijn eigen stuk grond in eigendom. Dan kun je niet zomaar zeggen dat de inactiviteit een reden is om niet te vergoeden. Door de taskforce is zelfs de vergelijking gemaakt met het Verenigd Koninkrijk. Daar bestaat eigendom niet eens in de Common Law. Maar goed, dat zijn allemaal vergelijkingen die mank lopen.

Ten slotte, collega Schauvliege, wilde ik het nog hebben over de zonevreemde functiewijzigingen. U had het daarover. Er staat wel een passage in de conceptnota daarover. Die mag u misschien nog eens lezen. Maar wat mij wel interesseert, is het volgende. Als u de zonevreemde functiewijzigingen in landbouwgebied zou schrappen, wat doet u met al die gebouwen?

Ze moeten dan voor landbouwgebruik blijven. De heer Steenwegen heeft terecht gewezen op het dalend aantal landbouwers en dus zullen ook een dalend aantal gebouwen in gebruik van de landbouw blijven. Wat doet u daarmee? Breekt u die af? Komen de bulldozers van Baldewijns terug in het landbouwgebied? Dat kan en mag en het is een perfect verdedigbaar scenario, maar is dat het voorstel? En wie betaalt dat dan? Moet die eigenaar, de landbouwer, zijn eigen gebouw

afbreken op zijn eigen kosten omdat die het niet kwijtgeraakt aan een collega-landbouwer? Is dat de kapitaalsvernietiging die u wilt doorvoeren in de landbouwsector voor de landbouwer die we 'niet zo hard mochten treffen', als ik u mag citeren toen u hier daarnet stond? U zult hen natuurlijk nog veel harder treffen. Ook daar, inzake het eigendomsrecht, de kapitaalsvernietiging, zult u in ons niet snel een medestander vinden.

**De voorzitter:** De heer D'Haese heeft het woord.

**Jos D'Haese (PVDA):** Voorzitter, ik zal het kort houden.

Wat de bouwshift betreft, blijven er voor mij heel wat vragen open staan. De belangrijkste is hoe we dit zullen realiseren. Hoe zullen we het ruimtebeslag stoppen tegen 2040? Ik hoorde minister Demir daarnet zeggen: 'Naast de stomp over de woonreservegebieden hoop ik dat Vlaanderen elk jaar 1000 hectare grond zal omzetten'. Hoop doet leven, minister, maar ik had toch gehoopt dat dit soort zaken in akkoorden zouden staan over het realiseren van de bouwshift, maar blijkbaar niet. We zullen het dan op hoop moeten houden.

Inzake stikstof is het belangrijk dat er eerste stappen worden gezet, maar ook daar heb ik nog vragen bij. Was het überhaupt tot een akkoord gekomen als we vorig jaar dat stikstofarrest niet hadden gehad? Of was het gewoon blijven aanslepen? Ik vrees er een beetje voor, gelet op de historiek van het dossier. Maar goed, het akkoord is er nu na het arrest.

Om dat te evalueren, staan er in milieubeleid voor mijn partij altijd twee begrippen centraal, namelijk duurzaamheid en een maatregel die sociaal is. Dit akkoord is wat mij betreft te weinig sociaal en te weinig duurzaam.

Het is te weinig sociaal omdat ik vind dat er te weinig perspectief wordt geboden aan de landbouwers. De keuze wordt bijna verengd tot sluiten of nieuwe zware investeringen in technische maatregelen, waar dan wel veel subsidies tegenover staan. Maar het zijn opnieuw zware investeringen die moeten gebeuren. De landbouwers kregen de afgelopen jaren vergunningen en deden investeringen en krijgen nu plots te horen dat ze moeten sluiten of nog verder zwaar moeten investeren. Welk perspectief geven we landbouwers voor hun activiteiten en inkomen van de toekomst? Welke ondersteuning bieden we hen om om te schakelen, om ervoor te zorgen dat ze in andere landbouw takken terecht kunnen, naar korte ketens kunnen gaan en zo verder? Dat mis ik nog voor een stuk in dit dossier.

Ik zie de minister al knikken dat ze daar heel veel goede ideeën over heeft. Ik heb haar daarnet al het een en ander horen vertellen en ik heb het een en ander gelezen, maar ik vind dat dit veel te weinig centraal staat in het akkoord. De kern hier is om geld te geven om te sluiten of om luchtwassers te zetten. Ik vrees dat we er daarmee niet zullen geraken.

Dat heeft ook te maken met duurzaamheid, duurzaamheid op lange termijn in de toekomst. Ik mis de visie op de landbouw van de toekomst. Volgens mij is de landbouw van de toekomst er niet een van grote megastallen met luchtwassers, maar een waar de natuur en landbouw veel meer geïntegreerd geraken, en waar we de omschakeling maken richting agro-ecologie. Als we daarin niet slagen – en ik vind niet dat het akkoord daarin slaagt –, dan blijven landbouw en natuur water en vuur, en dat geeft vooral heel veel rook. Daarmee geraken we niet vooruit.

**De voorzitter:** Vraagt nog iemand het woord? *(Neen)*

Wenst iemand tot besluit van dit actualiteitsdebat een motie of een motie van wantrouwen in te dienen?

*– Het Vlaams Belang kondigt aan twee moties te zullen indienen. Groen en Vooruit kondigen aan samen een motie te zullen indienen.*

De moties moeten uiterlijk om 19 uur zijn ingediend.

Het parlement zal zich daarover straks uitspreken.

Het debat is gesloten.

## **REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, ik kan nog niet laten stemmen over het voorstel tot spoedbehandeling van de heer Sintobin, want er zijn nog veel te weinig mensen ingelogd. Kan iedereen thuis inloggen, alstublieft?

De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Mag ik een schorsing vragen van vijftien minuten, voorzitter?

**De voorzitter:** Oké, en dan kan iedereen thuis inloggen in de stemtoepassing.

*– De vergadering wordt geschorst om 18.31 uur.*

*– De vergadering wordt hervat om 18.53 uur.*

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne**  
**– 1167 (2021-2022) – Nr. 1**

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem-Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding**  
**– 1168 (2021-2022) – Nr. 1**

## **Voorstellen tot spoedbehandeling**

**De voorzitter:** De heer Vandaele heeft het woord.

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Voorzitter, wij vragen bij hoogdringendheid de agendering van een voorstel van resolutie met betrekking tot het Covid Safe Ticket (CST) en van een voorstel van resolutie met betrekking tot Oekraïne. De toelichting zal straks volgen.

**De voorzitter:** Het voorstel van resolutie met betrekking tot het CST heb ik net binnengekregen. Daar zijn ze nu een officieel stuk van aan het maken. Ik neem aan dat dat gekoppeld wordt aan het voorstel van resolutie van het Vlaams Belang. Dat lijkt me de logica zelve.

Collega's, dan kunnen we niet anders dan opnieuw schorsen tot het document klaar is.

Het incident is gesloten.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST)  
– 1169 (2021-2022) – Nr. 1**

**Voorstel tot spoedbehandeling**

**De voorzitter:** De heer D'Haese heeft het woord.

**Jos D'Haese (PVDA):** Voorzitter, ook de PVDA-fractie vraagt een aanvulling van de agenda met spoed van een voorstel van resolutie tot opheffing van het Covid Safe Ticket. Het is net ingediend bij de diensten.

**De voorzitter:** We zullen ons daar straks over uitspreken.

Het incident is gesloten.

**REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Collega Vandaele, is het voorstel van resolutie over Oekraïne al ingediend?

**Wilfried Vandaele (N-VA):** Dat is ingediend, ja.

Ik zie dat het al gekopieerd is, voorzitter. Uw diensten zijn fenomenaal.

**De voorzitter:** Dat weet ik, maar misschien mogen de voorstellen van resolutie toch ook nog eventjes gelezen worden?

Dan stel ik voor dat we de vergadering opnieuw schorsen tot 19.15 uur.

*– De vergadering wordt geschorst om 18.55 uur.*

*– De vergadering wordt hervat om 19.18 uur.*

**De voorzitter:** Collega's, de diensten zijn alles op alles aan het zetten om de documenten rond te delen. Dat komt direct in orde. Wij kunnen alvast een teststemming uitvoeren.

Mag ik ook aan iedereen aanbevelen om niet via de telefoon te stemmen, maar wel via de laptop. Als er problemen gemeld worden, is het namelijk meestal door mensen die proberen om via de telefoon te stemmen.

*– De Vlaamse volksvertegenwoordigers voeren een teststemming uit.*



**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1163 (2021-2022) – Nr. 1**

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem-Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding – 1168 (2021-2022) – Nr. 1**

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1169 (2021-2022) – Nr. 1**

### **Voorstellen tot spoedbehandeling**

**De voorzitter:** Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Stefaan Sintobin bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST).

De heer Wilfried Vandaele heeft bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem-Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.

De heer Jos D'Haese heeft bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST).

Wij behandelen de drie voorstellen samen.

De heer Brusselmans heeft het woord.

**Filip Brusselmans (Vlaams Belang):** Collega's, de spoedbehandeling heeft weinig toelichting. Op 4 maart zal het Overlegcomité plaatsvinden waarvan we allemaal hopen dat eindelijk het gezond verstand gebruikt wordt en het Covid Safe Ticket (CST) afgeschaft wordt. Aangezien dit wegens het reces de laatste plenaire vergadering is voordat dat Overlegcomité plaatsvindt, vragen we om met spoed dit voorstel van resolutie te agenderen.

**De voorzitter:** Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

Dan stemmen we nu bij zitten en opstaan over de voorstellen tot spoedbehandeling.

De volksvertegenwoordigers die de voorstellen tot spoedbehandeling wensen aan te nemen, drukken op 'Ik sta op'.

De volksvertegenwoordigers die de voorstellen tot spoedbehandeling niet wensen aan te nemen, drukken op 'Ik blijf zitten'.

De voorstellen tot spoedbehandeling zijn aangenomen. Dan stel ik voor dat de voorstellen van resolutie onmiddellijk worden behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? (*Instemming*)

Het incident is gesloten.

### **Bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde zijn de voorstellen van resolutie van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST), van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem-Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding en van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST).

De bespreking is geopend.

De heer Brusselmans heeft het woord.

**Filip Brusselmans (Vlaams Belang):** Collega's, wij hebben hier precies wel wat in gang gezet met het voorstel van resolutie dat wij deze ochtend met spoed hebben ingediend. (*Opmerkingen.*)

Ja, ja. Iedereen is zenuwachtig geworden, er is meerdere keren moeten worden geschorst, iedereen heeft snel nog iets voorbereid. En het verbaast mij eigenlijk. (*Opmerkingen. Rumor*)

Collega's, het verbaast mij. Afgelopen weken hebben we in dit parlement meermaals discussie gevoerd. Bijna nooit grondig, want dat wilde de meerderheid natuurlijk vermijden. Maar doordat het Vlaams Belang het op de agenda heeft blijven zetten, hebben wij hier meermaals de discussie gevoerd rond het voortbestaan en het nut van het CST, het Covid Safe Ticket, die QR-code die geen virus, maar wel mensen tegenhoudt.

De voorbije weken hebben de meerderheidspartijen, en zeker de N-VA, zich er altijd gemakkelijk van afgemaakt, altijd met wéér een zoveelste excuus. En het laatste excuus van de N-VA enkele weken geleden, toen het hier weer op verzoek van het Vlaams Belang werd besproken, was om er hoorzittingen over te houden. Bijna vier maanden na de invoering, de bijna algemene invoering van dit CST in Vlaanderen ging men er hoorzittingen over houden. En die hoorzittingen gingen dan plots, alsof het uit de hemel kwam, dan toch het nut bepalen van het CST, waaraan tot vandaag nog altijd niemand enig wetenschappelijk bewezen voordeel kan verbinden. Die hoorzittingen gingen het lot van het CST bepalen.

Die hoorzittingen hebben gisteren plaatsgevonden in de commissie Welzijn. En de resultaten daarvan zijn niet verrassend voor mij. Want weet u, collega's, wat daaruit is voortgekomen? Wel, hetzelfde wat ik en mijn collega's van het Vlaams Belang jullie hier verdikke al maanden aan een stuk proberen wijs te maken, namelijk dat dat CST nul komma nul aantoonbaar nut heeft.

Politici van andere partijen zijn het daar blijkbaar óók over eens. Ik lees in de kranten de voorzitter van Open Vld. Ik lees in de kranten de voorzitter van de N-VA. Ik zie op sociale media de N-VA met betaalde campagnes. En allemaal zeggen zij min of meer hetzelfde: dat het Covid Safe Ticket niet safe is, dat het moet verdwijnen, dat het nooit meer mag worden gebruikt.

En dus was ik blij toen ik gisteren die hoorzittingen hoorde. Ik dacht dat het moment gekomen was, dat men eindelijk het licht had gezien, dat de geesten rijp

waren. Zelfs Groenpolitici waren op Twitter al hevig aan het tweeten dat ze van dat onding van een CST af wilden. Dus dacht ik: we hebben vandaag een extra plenaire vergadering, het is het moment. Maar tot mijn grote verbazing bleef het stil, oorverdovend stil. Niemand reageert.

En dus heeft het Vlaams Belang, hebben collega's en ikzelf opnieuw onze verantwoordelijkheid opgenomen, onze verantwoordelijkheid voor de vrijheid van de burger, voor de vrijheid van de Vlaming, en hebben we deze middag met spoed opnieuw een voorstel van resolutie laten agenderen dat niets meer of minder vraagt dan de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket. En toen is de bal aan het rollen gegaan.

Collega's, op dit moment zitten we hier bij de aanvang van de bespreking van onze resolutie met drie voorstellen van resolutie. Drie voorstellen van resolutie, waarvan eentje van het Vlaams Belang, dat dus de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket vraagt. Dat is, nogmaals, wat jullie partijvoorzitters óók prediken, wat jullie partijen, zeker de N-VA, prediken op de sociale media: de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket.

Maar de N-VA vond het blijkbaar opportuun om zelf met een voorstel van resolutie naar buiten te komen, een voorstel van resolutie zonder voorwerp, collega's. Want dit – kom, laat ons eerlijk zijn – vodge papier vraagt niets meer of minder dan de bestending van alles wat al beslist was. Het enige wat jullie vragen, is dat, wanneer het Overlegcomité zou beslissen om naar code geel te gaan, het CST zou verdwijnen. Waw! Waw, dat is nieuw. Hoelang hebben jullie daarover moeten nadenken om dat in een resolutie te gieten? Dat wás al beslist, collega's! Dat wás al beslist. Maar dat is totaal iets anders dan wat jullie op sociale media en bij monde van jullie vertegenwoordigers prediken. Dat is totaal iets anders!

Want dit impliceert natuurlijk dat, wanneer wij zouden teruggaan naar code oranje, of naar code rood, over enkele weken, over enkele maanden, al was het over enkele jaren, het Covid Safe Ticket opnieuw ingevoerd kan worden. U kunt dan wel zeggen dat dat niet zal gebeuren, maar daar ben ik nog zo zeker niet van. Ik kijk bijvoorbeeld naar Frank Vandenbroucke. U kent hem wel, minister van Volksgezondheid, of volkscontrole zo u wilt, die enkele weken geleden nog zei – ik citeer –: "Het CST blijft een heel belangrijk instrument. Als u het mij vraagt, zal het nog lang een heel belangrijk instrument blijven." Maar ook de virologen die deel uitmaken van de Groep van Experts voor Managementstrategie van COVID-19 (GEMS) winden er geen doekjes om: dat CST gaat niet verdwijnen. 'Nee', zegt Steven Van Gucht, 'dat verdwijnt in onze gereedschapskist, en we gaan dat te gepasten tijde weleens boven halen.'

Na mijn bevlogen speech hier, de vorige keer, kijken die parlementsleden van de N-VA naar elkaar – want ik kijk naar jullie, in jullie heb ik nog geloof – en dan zeggen die: 'Nu gaan we toch eens moeten laten zien waar wij als partij voor staan. Nu gaan we toch eens 'practice what you preach' moeten doen. Nu gaan we eindelijk die trots, die fierheid van Vlaanderen, die fierheid van de N-VA eens laten zien. Nu gaan we zeggen: dat CST komt er nooit meer.' Maar in plaats van dappere leeuwen zijn jullie bange schapen. Bange schapen, beste collega's, want het enige wat jullie doen met dit voorstel van resolutie is, zoals ik al zei, bestendigen wat al beslist was. En nog meer: jullie geven gewoon alles uit handen. Het CST zal pas verdwijnen, niet wanneer het Vlaams Parlement dat zegt, niet wanneer de Vlaamse Regering dat zegt, maar op het moment dat het Overlegcomité dat beslist. Jullie geven de Vlaamse autonomie nog meer uit handen.

Bon, het heeft één voordeel, en dat heb ik hier al een paar keer gezegd: er zijn heel veel mensen die de afgelopen weken en de afgelopen maanden het ware

gelaat van deze N-VA hebben gezien, de N-VA, die niets meer of minder dan een traditionele machtspartij is geworden. En dan kunnen jullie daar weer belachelijk over doen, maar de vraag die de Vlamingen zich stellen is heel duidelijk. Zij vragen al weken, al maanden: 'N-VA, hoe zit het nu?' Op sociale media a communiceren, en in het parlement b. Vandaag krijgen zij een klaar en duidelijk antwoord. Jullie weigeren een voorstel van resolutie goed te keuren waarin maar één ding staat. Je kunt geen excuses zoeken, want er staat maar één ding in, en dat is de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het CST. En wat zeggen jullie? 'Nee, dat gaan we niet doen, want we willen daar niet definitief van af.' Wel, 'fair enough', een mening is een mening. Maar kom daar dan verdikke ook eens voor uit. Wees dan toch eens eerlijk, tegenover de kiezer, maar vooral tegen uzelf. Jullie willen helemaal niet af van dat CST. Of misschien willen jullie wel, maar jullie mogen niet, van jullie coalitiepartners. En dat is niet meer de N-VA waar veel kiezers voor gestemd hebben, die dappere trotse Vlaamse leeuwen. Nee, jullie zijn een bende bange schapen geworden. Dat neem niet alleen ik, maar dat nemen heel veel Vlamingen, en zeker uw kiezers, u absoluut kwalijk!  
*(Applaus bij het Vlaams Belang)*

Beste vrienden, het is terecht dat ik mij boos maak. Is dat niet normaal? Na maanden, dat jullie vrijheden ... Maar ja, ik snap dat jullie ongemakkelijk op jullie stoel beginnen te schuiven. Doet het pijn als u met de neus op de feiten wordt gedrukt? Doet het pijn als u met uw eigen inconsistentie wordt geconfronteerd?  
*(Opmerkingen. Rumoer)*

**De voorzitter:** Collega Brusselmans heeft het woord.

**Filip Brusselmans (Vlaams Belang):** Ik snap de paniek wel. Als ik kijk naar de reacties van de Vlaming, dan zou ik ook niet graag dit nog snel willen gaan uitleggen aan mijn achterban, laat staan aan de Vlaming in het algemeen. Maar goed, we zitten hier vandaag met dit gegeven dat vandaag, op 24 februari ... Ja, collega's, als het jullie niet interesseert, dan hoef je hier natuurlijk ook niet te zitten.

Voorzitter!

**De voorzitter:** Collega Brusselmans, de eerlijkheid gebiedt mij om te zeggen dat hier meer lawaai is dan gebruikelijk. Er zijn inderdaad een aantal parlementsleden aan wie ik vraag om alstublieft hun mond te houden als iemand anders het woord heeft.

De heer Brusselmans heeft het woord.

**Filip Brusselmans (Vlaams Belang):** Bedankt, voorzitter. We zouden hier nog even kunnen doorgaan, wijzend op alle inconsistenties van de N-VA maar ook van de andere meerderheidspartijen natuurlijk. Maar ik denk dat het intussen voor iedereen in Vlaanderen duidelijk is wat zich zal afspelen en wat er zal gebeuren. Volgende week zal er een Overlegcomité zijn en negen kansen op de tien zal men naar code geel gaan en zal dat CST worden opgeschort. Het zal niet verdwijnen, het zal worden opgeschort. En dan bij de eerstvolgende gelegenheid, wanneer zich een pandemie voordoet, bijvoorbeeld een covidpandemie die een andere variant kent, ergens in september of oktober, zal men dat opnieuw bovenhalen. Of bij de griep, daar maakt men nu ook al gewag van, namelijk dat men bij de griep het CST zou gebruiken. Dat is wat Steven Van Gucht zegt.  
*(Opmerkingen)*

Dat is wat Steven Van Gucht zegt. Ik zeg dat niet, u zult dat nooit uit mijn mond horen komen.

Men zal dat CST dus opnieuw bovenhalen, dat is wat men zal doen. Dat zou een logische redenering zijn wanneer dat CST enig effect zou hebben of zou hebben

gehad. Maar het is epidemiologisch en wetenschappelijk nonsens. En als middel dat meer mensen zich zouden laten vaccineren, was het ook flauwekul. Tijdens die vier maanden CST hebben we 1,16 procent meer vaccins gezet. En dan is nog niet gezegd dat er een directe correlatie zit tussen het invoeren van het CST en de 1,16 procent natuurlijk.

Vorige keer, enkele weken geleden, tijdens het CST-debat hier hebben we heel veel sprekers gehoord en ik voorspel dat dit nu opnieuw het geval zal zijn, maar één ding hebben we nooit gehoord en dat is het nut van het CST. En zolang er geen nut is van een bepaalde maatregel, of het dan gaat over het CST of iets anders, en zolang diezelfde maatregel enorm vrijheidsingrijpend is voor de Vlaming, kunt u verwachten dat het Vlaams Belang op uw weg zal staan, dat het Vlaams Belang u in de weg zal staan, dat het Vlaams Belang u zal blijven bestoken en confronteren met uw eigen inconsistentie en uw eigen wanbeleid. Want dat is onze job als volksvertegenwoordiger, om alles in eer en geweten te doen. Dat is iets wat wij zullen blijven doen, gisteren, vandaag, altijd. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

**De voorzitter:** De heer Parys heeft het woord.

**Lorin Parys (N-VA):** Collega's, het voorliggende voorstel van resolutie is duidelijk behalve op één punt, namelijk dat we een voorstel over de iets te verre toekomst hebben geschreven. Voorzitter, ik wil nog een technische correctie aanbrenge want wij vragen de Vlaamse Regering om het verslag van de hoorzitting die is gehouden op 23 februari 2023 over te maken aan het Overlegcomité. Zolang willen we natuurlijk niet wachten. Dat moet dus 2022 worden. Voor de rest spreekt het voorstel van resolutie eigenlijk voor zich. Wij vragen dat het volgend Overlegcomité effectief beslist dat het CST wordt stopgezet omdat we, zoals iedereen vermoedt, naar code geel zullen gaan. Veel meer is er niet over te vertellen.

**De voorzitter:** De heer D'Haese heeft het woord.

**Jos D'Haese (PVDA):** Daar is inderdaad niet veel meer over te vertellen. En dan is de grote vraag waarom dit voorstel van resolutie überhaupt is ingediend gezien het al beslist beleid is.

Beste collega's, het CST is niet effectief, dat is ons intussen wel duidelijk. Het CST is niet sociaal en het helpt ons niet in de pandemie. Het deelt mensen op. En we horen alle partijen of bijna alle partijen zeggen dat ze daar vanaf willen en vervolgens zien we bijna alle partijen stemmen om het toch te behouden. De oproep van mijn partij is heel duidelijk: schaf het af. Dat hebben ook vanaf het begin gezegd. We hebben de invoering van het CST nooit goedgekeurd en ook de verlenging ervan hebben we niet goedgekeurd omdat we denken dat dit niet het instrument is dat we nodig hebben in deze pandemie.

Daarom heeft mijn partij vorige week in de Kamer ook al een wetsvoorstel ingediend voor de afschaffing van het CST. Ik roep iedereen die er tegen is op om dat daar uiteraard te steunen. Het is immers de beste plek om te bespreken of we dit in de wet zullen aanpassen of niet.

Ik wil nog kort ingaan op het voorstel van resolutie van het Vlaams Belang. Het afschaffen van het CST is uiteraard een maatregel waar we voor zijn. Om die reden hebben we vorige week al een wetsvoorstel ingediend in het parlement en dienen we hier nu een eigen voorstel van resolutie in. Wat me toch van het hart moet, is dat het voorstel van resolutie van het Vlaams Belang oproept om andere regels in te voeren in Vlaanderen, Brussel en Wallonië, om de toepassing van het CST te regionaliseren.

Nu had ik gedacht dat we na twee jaar pandemie en twee jaar miserie met negen verschillende ministers van Volksgezondheid, het er eindelijk over eens waren dat het opsplitsen van al die bevoegdheden misschien niet het allerbeste idee is geweest. Maar blijkbaar roept het Vlaams Belang na twee jaar gewoon nog altijd op: 'Splits dat maar in stukjes! Vlaanderen het zijne, Brussel het zijne en Wallonië het zijne.' Als je dan de grens over moet, dan weet je niet meer of je wel of niet een CST nodig hebt. Dat is gewoon niet serieus. Dat is de reden waarom wij ons op het voorstel van resolutie van het Vlaams Belang zullen onthouden. *(Opmerkingen van Johan Deckmyn en Kris Van Dijck)*

**De voorzitter:** De heer Vaneekhout heeft het woord

**Jeremie Vaneekhout (Groen):** Voorzitter, collega's, we hebben gisteren, een paar weken na een zeer stevig debat bij de verlenging van het CST, een belangrijke en boeiende hoorzitting gehad. Het was een hoorzitting die nodig was en waarvan ik zelf heb gezegd dat we ze misschien wat eerder hadden moeten houden. Door de verschillende experts zijn daar zeer boeiende inzichten gegeven. In tegenstelling tot u, collega Brusselmans, was ik daar wel aanwezig. U doet allerlei verklaringen. U was er inderdaad, voorzitter van de commissie Welzijn. *(Opmerkingen)*

Oké, jullie spreken tegen elkaar, maar u begint te doen alsof u daar het meest actieve lid in die hoorzitting was. Quod non. Maar goed, dat doet er op zich niet toe. Ik was daar gisteren dus zeer actief aanwezig. Ik heb van die experts boeiende inzichten gehoord, experts die, anders dan in dit debat, zeer genuanceerd tussenkwamen over een aantal dingen. Jullie weten van een paar weken geleden dat ikzelf individueel maar ook mijn fractie zeer genuanceerd en tegelijk zeer kritisch kijken naar het instrument van het CST en dat zeker niet als een evidente maatregel beschouwen.

Wat hebben die experts gisteren aangegeven? Twee dingen. Als we de evaluatie echt maken, dan zeggen zij dat er, in tegenstelling tot bijvoorbeeld in het buitenland, nagenoeg geen impact is geweest op onze vaccinatiegraad omdat onze vaccinatiegraad op dat moment al zeer hoog lag. Er is op dat gebied dus geen toegevoegde waarde geweest. We moeten kritisch durven terugkijken of dat een impact heeft gehad. Zij hebben ook gezegd, zoals een aantal andere experts al eerder hadden gezegd, dat het wat betreft evenementen enzovoort zeer moeilijk te bepalen is of daar veel toegevoegde waarde was voor het tegengaan van besmettingen.

Tegelijk lag er ook onderzoek op tafel dat in theoretische modellen aantoont dat dat wel het geval kan zijn in sommige situaties. Ik hoed me wat voor dit soort uitspraken: 'Ofwel is het nul op tien, ofwel is het tien op tien.' Het kan ook wel eens twee, drie, zes of zeven op tien zijn. Dus laat ons daar toch een beetje genuanceerd naar kijken. Dat was wat mij betreft gisteren de boodschap van twee van de drie experts. Het was ook het pleidooi van twee van de drie experts dat dit eventueel in ons begrip onder bepaalde condities een instrument kan zijn in het beheer van een pandemie. De waarheid gebiedt om ook te zeggen dat een van de drie experts zeer duidelijk zei dat het voor hem geen instrument is als een ander en dat het voor hem niet gebruikt kan worden in een pandemie van deze orde. Dat is ook de waarheid over die hoorzitting van gisteren. Omdat er gisteren een hoorzitting was, zijn we vandaag bezig met deze voorstellen van resolutie. Daarom verwijs ik er ook expliciet naar. Dat was de mening van die experts daaromtrent.

Over de huidige toepassing van het CST was er eigenlijk eensgezindheid. Ten eerste: op dit moment heeft het CST geen toegevoegde waarde meer in het beheer van de pandemie. Ten tweede: voor hen is het geen evidentie dat dat een

automatisch deel is van de barometer zoals die door de regering is uitgewerkt. Die twee van de drie experten die vinden dat het een instrument kan zijn, gaven zeer duidelijk aan dat het een instrument kan zijn, maar niet automatisch toegepast in een barometer. Op dat moment moet de politieke en wetenschappelijke inschatting worden gemaakt of op dat moment de voorwaarden vervuld zijn en de noodzaak er is om zo een CST in te voeren, en moet men niet gewoon kijken naar het aantal ziekenhuisopnames. Het moet duidelijk zijn of de vaccins werken, wat de vaccinatiegraad is, op welke manier het virus op dat moment werkt en wat de impact van het CST in zo'n situatie is.

Die interpretatie wensen wij te volgen. Wij zijn van in het begin van de crisis aan de slag gegaan op basis van wetenschappelijke argumenten. We hebben daar zeer ruime debatten over gevoerd met experten hier in het parlement. Dat mocht nog meer zijn. Over het decreet dat is goedgekeurd, is hier uren gedebatteerd. We moeten dat blijven doen op basis van wetenschappelijke argumenten. Als ik dan vandaag samen met mijn fractie de inschatting maak over wat er van wetenschap vandaag op tafel ligt, dan is het voor mij zeer duidelijk dat het CST op dit moment geen toegevoegde waarde meer heeft en niet aan de orde is. Wij zijn het dus helemaal eens met degenen die zeggen: 'Laat ons naar het Overlegcomité gaan met de vraag om naar code geel te gaan en het CST stop te zetten.' Wij zijn het ook eens met degenen die zeggen: 'Laat ons het CST afschaffen.' Maar wij zijn het niet eens met degenen die zeggen: 'Laat ons het CST definitief afschaffen en nu beslissen dat tot in lengte van dagen er nooit een argument kan zijn om een systeem van die orde toe te passen.' Dat is wat jullie zeggen, collega's van het Vlaams Belang.

Iedereen die mij volgt, weet dat ik daar zeer behoedzaam in ben. En ik weet ook dat dat door collega's vanuit allerlei partijen gedeeld wordt. Maar nu zeggen dat er tot in het jaar 4321 geen enkele omstandigheid is die nog kan verklaren waarom wij in een dergelijk systeem zitten, dat een stuk controle invoert, uit noodzaak, omdat er anders een nog veel groter drama dreigt dan wat er vandaag is gebeurd? Zover wil ik niet gaan. Daarom steunen wij het voorstel van resolutie van de meerderheid. Dat lijkt mij een evidente keuze. Ik ga er ook van uit dat stilaan de wijsheid daagt dat we binnenkort naar code geel zullen kunnen gaan. Ik voel dat ook wel aan alle signalen.

Maar wij zullen ook het voorstel van resolutie van de collega's van de PVDA steunen, omdat zij de afschaffing vragen, maar daarbij niet vermelden dat het een definitieve afschaffing is. En jullie kunnen dan wel spreken over tekst-exegese, jullie kunnen zeggen dat het om een schorsing of om een stopzetting gaat, en niet om een afschaffing, maar voor mij is het zeer duidelijk: definitief afschaffen wil zeggen dat dit nooit nog van toepassing is. Afschaffen wil zeggen dat het op dit moment niet aan de orde is.

Daarom zullen wij die twee voorstellen van resolutie goedkeuren, en dat zal ook ons stemgedrag zijn straks. Het voorstel van resolutie van de collega's van het Vlaams Belang keuren we niet goed. Bedankt.

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Ik denk dat de motivatie die de collega gegeven heeft bij de hoogdringendheid van de tekst van het Vlaams Belang het eigenlijk goed samenvatte: het Vlaams Belang moet nog snel over een voorstel van resolutie stemmen, want anders dreigt het CST te verdwijnen terwijl ze met vakantie zijn, en dan hebben ze er niets over gezegd. Dat was ongeveer de samenvatting, denk ik. Ik vind dat geen cadeau voor het Vlaams Parlement. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

U mag dat belachelijk noemen, collega Sintobin, maar dat is de enige uitleg die ik ervoor gekregen heb: we gaan volgende week met reces, en misschien is het daarna afgeschaft. Lees het verslag nog eens na. Ik denk dat dit geweldig geholpen heeft om het nut van het Vlaams Parlement duidelijk te maken. Maar goed, dat laat ik dan voor rekening van het Vlaams Belang.

De Vooruitfractie zal de tekst die vanuit de meerderheid is ingediend mee goedkeuren, om de simpele reden dat wat daar in staat eigenlijk correct is. Ik zal u ook zeggen dat het CST inderdaad een onderdeel is van een hele reeks van onprettige maatregelen, die hebben geholpen in een poging om een zeer onprettige situatie, namelijk de pandemie, te bestrijden. Daar horen ook de mondmaskers bij, en daar horen ook een hele hoop andere vervelende, onprettige maatregelen bij.

Het is inderdaad goed dat die op termijn allemaal geëvalueerd worden op basis van hun nut, hun efficiëntie, hun noodzaak, en dat we daar in de toekomst allerlei lessen uit leren. Maar één les heb ik ondertussen inderdaad wel geleerd de voorbije twee jaar: vanuit het standpunt van de burger was de voorbije twee jaar het meest onprettige dat er heel vaak onduidelijkheid was over wat de regels nu precies waren, en wanneer die wel en niet van toepassing zouden zijn.

Daarop is die barometer een antwoord geweest. En ik denk dat we de burger geen enkel plezier doen als we een heldere, duidelijke maatregel vervangen door een gekrakeel van partijen die elkaar over meerderheid en oppositie heen opjutten over wat er nu wel en niet moet worden afgeschaft, om daarmee punten te scoren bij een burger die alleen maar verder onduidelijkheid gecreëerd ziet worden. Voor ons is het dus heel duidelijk dat het instrument van die barometer een nuttig instrument is, zowel voor het beleid als voor de duidelijkheid naar de burger.

En als die barometer inderdaad op geel gaat en we een hoop beperkingen mogen loslaten – ik hoop het van harte – dan zullen we daar heel blij mee zijn. En dan zal het betekenen dat dat voor ons allemaal een goede zaak is. Indien die barometer opnieuw verslechtert en de gezondheidssituatie opnieuw verslechtert, dan moet het ook duidelijk zijn voor de burgers wat de reactie daarop zal zijn, wat de uitleg daarover is, en wanneer dat zal gebeuren. Dat is in het belang van de politiek in het algemeen, en van dit parlement, ook wanneer het een Vlaams Parlement is.

Vanuit die optiek zullen we met Vooruit heel duidelijk het voorstel van resolutie vanuit de meerderheid goedkeuren.

**De voorzitter:** De heer Brusselmans heeft het woord.

**Filip Brusselmans (Vlaams Belang):** Voorzitter, ik wil toch ingaan op een paar collega's.

Collega D'Haese, ik weet niet of ik u kan overtuigen, maar ik ga toch een poging doen. U hebt een bepaalde afkeer van regionalisering, van bevoegdheden op regionaal niveau.

Nochtans is er een zeer logische reden waarom dat gebeurt. Dat is omdat er ook regionale verschillen zijn, niet het minst ook in het geval van covid, want de vaccinatiegraad is enorm verschillend tussen Wallonië, Brussel en Vlaanderen. Dat is ook de reden waarom er beleid moet zijn op het niveau van Wallonië, op het niveau van Brussel en op het niveau van Vlaanderen. Daarmee is heel uw argument van 'we zijn het er toch over eens dat alles op één niveau moet worden besproken' volledig weg. Ik was ook blij dat vrijwel elke partij in dit parlement het ermee eens is dat dit op regionaal niveau moest gebeuren. Ik kijk



bijvoorbeeld terug naar de commissie Cultuur, waar ik elke partij heb horen zeggen dat we in Vlaanderen soepeler moeten kunnen zijn dan andere gewesten omdat onze vaccinatiegraad hoger is. Maar goed, ik begrijp dus dat u tegenstemt omdat u denkt dat dit voorstel van resolutie een verdere regionalisering als resultaat zou hebben. Dat is misschien ook dezelfde reden waarom de N-VA tegenstemt. Zij zijn immers bang om dan zelf beslissingen te moeten nemen.

Collega Vaneekhout, wat u zegt, klopt ook niet. Dit voorstel van resolutie vraagt de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het CST, niet van elke maatregel in de toekomst voor een pandemie. Het CST is het Covid Safe Ticket, en het Covid Safe Ticket moet definitief verdwijnen. Dat impliceert niet dat, als er in de loop der eeuwen, over vijfhonderd jaar een of ander ander virus opduikt, daar niks in die zin tegen zou kunnen worden gedaan, als dat dan wetenschappelijk effect heeft, natuurlijk. Heel die redenering slaat dus ook op niks. U kunt dan zeggen dat er semantisch weinig verschil is tussen opschorten of afschaffen. Als u echt die mening bent toegedaan, dan wens ik u veel succes bij de volgende verkiezingen, wanneer bepaalde partijen in dit parlement het verschil zullen kennen tussen worden opgeschort en definitief worden afgeschaft. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

**De voorzitter:** De heer Vaneekhout heeft het woord.

**Jeremie Vaneekhout (Groen):** Collega Brusselmans, wat dat laatste betreft, goed, we zullen wel zien. Ik mag worden afgeschaft. Daar moet de kiezer over oordelen. U zult dat niet doen en ik zal dat niet doen, en we gaan er inderdaad hier geen stemming over houden, want ik vrees voor de uitslag.

U zegt dat het Covid Safe Ticket hierbij definitief wordt afgeschaft. Ik wil u gewoon meegeven dat covid niet voorbij is. (*Opmerkingen van Sam Van Rooy*)

Neen, covid is niet voorbij. Lees een aantal wetenschappelijke studies. Dat zou wel helpen. Het kan dus zijn dat een nieuwe variant van covid het nodig maakt om andere maatregelen te nemen. Dat is ons verschil in visie. U hoeft het daar niet mee eens te zijn, maar ik heb verduidelijkt waarom wij ook vinden dat op dit moment het definitief afschaffen en zeggen dat dit nooit meer aan de orde is, een zeer makkelijke uitspraak is, waarbij we over zes maanden aan de burger kunnen zeggen: 'Sorry, er is een totaal nieuwe omstandigheid en nu moeten we toch iets doen.'

**De voorzitter:** De heer Brusselmans heeft het woord.

**Filip Brusselmans (Vlaams Belang):** Collega Vaneekhout, toch even vaststellen dat u nu al de deur wagenwijd opent, dat u zegt: 'Over zes maand kan er een andere situatie zijn en voeren we dat CST opnieuw in.' Dat is nu nét waarvoor ik heb gewaarschuwd en net waarom ons voorstel van resolutie moet worden goedgekeurd. Quod erat demonstrandum. (*Applaus van Johan Deckmyn*)

**De voorzitter:** De heer Vaneekhout heeft het woord.

**Jeremie Vaneekhout (Groen):** Als u de illusie hebt dat ik zal bepalen wat er over zes maanden gebeurt wat het covidvirus zelf betreft, dan maakt u zich grote illusies over wat in mijn macht ligt. Ik heb geen impact op dat virus. Dat virus zal bepalen wat de toekomst wordt, en wij zullen als beleidsmakers bepalen. Dan is de evaluatie die we nu maken van het CST zeer duidelijk. We zeggen dat het moet worden afgeschaft, dat is ook zeer duidelijk, en dat we de toekomst niet kunnen voorspellen en dus zullen zien wat er komt over zes maanden, zes jaar of zeshonderd jaar. Ik wil de toekomst hier niet voorspellen.

**De voorzitter:** Zeshonderd jaar. Leeft u dan nog?

**Jeremie Vaneekhout (Groen):** Voorzitter, ik hoop hier dan nog altijd te zitten, samen met u.

Collega Brusselmans, u probeert hier een soort hetze op te bouwen, alsof hier al iets wordt aangekondigd. Zelfs u kunt beter in dezen. Ik denk dat heel duidelijk is welk standpunt er hier wordt ingenomen.

**De voorzitter:** De heer Brusselmans heeft het woord.

**Filip Brusselmans (Vlaams Belang):** U maakt een fundamentele denkfout, in die zin dat u zegt dat u het virus niet kunt voorspellen. Het is echter niet het virus dat vrijheden van Vlamingen afneemt. Het zijn regeringen die vrijheden van Vlamingen afnemen.

**De voorzitter:** Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemmingen over de voorstellen van resolutie houden.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne – 1167 (2021-2022) – Nr. 1**

**Voorstel tot spoedbehandeling**

**De voorzitter:** Dames en heren, vanmiddag heeft de heer Wilfried Vandaele bij motie van orde een voorstel tot spoedbehandeling gedaan van het voorstel van resolutie van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne.

Mevrouw Rutten heeft het woord.

**Gwendolyn Rutten (Open Vld):** Voorzitter, ik spreek namens collega Tommelein, die thuis volgt, en namens alle indieners van dit voorstel van resolutie: we zijn vanmorgen wakker geworden met oorlog in Europa. Rusland is binnengevallen in Oekraïne, de staat van beleg is daar afgekondigd. We hebben vandaag, tussendoor, allemaal de verschrikkelijke gebeurtenissen gevolgd.

Polen en Litouwen hebben artikel 4 van het NAVO-verdrag ingeroepen en vragen overleg. Als een parlement ooit moet spreken, laat het dan nu zijn. Ik denk dat de hoogdringendheid hier aan de orde is. Dit conflict zal nog langer duren dan alleen vandaag, maar een onmiddellijke veroordeling doe je nu bij hoogdringendheid.

**De voorzitter:** Vraagt nog iemand het woord? *(Nee)*

Dan stemmen we nu bij zitten en opstaan over het voorstel tot spoedbehandeling.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel tot spoedbehandeling wensen aan te nemen, drukken op 'Ik sta op'.

De volksvertegenwoordigers die het voorstel tot spoedbehandeling niet wensen aan te nemen, drukken op 'Ik blijf zitten'.

Het voorstel tot spoedbehandeling is aangenomen. Dan stel ik voor dat het voorstel van resolutie onmiddellijk wordt behandeld.

Is het parlement het daarmee eens? (*Instemming*)

Het incident is gesloten.

### **Bespreking**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is het voorstel van resolutie van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne.

De bespreking is geopend.

Mevrouw Rutten heeft het woord.

**Gwendolyn Rutten (Open Vld):** Voorzitter, collega's, eigenlijk hadden we het moeten zien aankomen. Het is minutieus voorbereid, onder onze ogen opgebouwd, en tot gisteren dacht men dat het niet zou gebeuren, maar het is gebeurd: Rusland is Oekraïne binnengevallen. Er is oorlog op Europees grondgebied. We kunnen niet anders dan dit krachtig te veroordelen.

Natuurlijk zal men in Rusland niet in de eerste plaats wakker liggen van de stem van het Vlaams Parlement. Het is niet zo dat Poetin zal sidderen en beven als hij onze stem hier vandaag hoort. Maar wat we vandaag hier doen, en ik roep de collega's op om dat samen, unaniem, over te partijgrenzen heen, te doen, is een kwestie van principe.

Burgers in Oekraïne hebben hier niet om gevraagd. Dit is in strijd met ongeveer elk principe waar we de voorbije jaren en decennia aan gewend waren geraakt. We dachten dat het eind van de geschiedenis gekomen was. Het is niet waar. Het conflict is er weer. Rusland wil zijn invloedsfeer uitbreiden, en waar we vandaag mee geconfronteerd worden is niet alleen het geweld en de terreur die de mensen in Oekraïne moeten meemaken, het is ook de dreiging die al die andere landen in de buurt voelen, de angst die zij voelen. Wie is de volgende? Wie is er aan de beurt? Wat gaat er gebeuren? Is men solidair?

Daarom, collega's, laten we samen onze stem laten horen. Laten we samen die agressie krachtig veroordelen. Laten we vanuit Vlaanderen doen wat we kunnen. Ik heb gezien dat de minister-president vandaag al alle wapenleveringen aan Rusland heeft opgeschort. Ik ben blij met dat signaal.

Laten we kijken hoe we eendrachtig, overtuigd, vastberaden, schouder aan schouder kunnen staan met de burgers uit Oekraïne. Dank u. (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** De heer Vanlouwe heeft het woord.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Voorzitter, collega's, 'Nooit meer oorlog', 'Nie wieder Krieg', 'Plus jamais de guerre', 'No more war'. In vier talen is deze droom neergeschreven op de IJzertoren, een memoriaal van de Vlaamse ontvoogding maar ook een vredesmemoriaal. Een prachtige vredesgedachte die na twee bloedige Wereldoorlogen voor Vlaanderen een heilig principe is. Hoe kon het ook anders, met Flanders Fields als vreselijk decor voor een eeuwenlange broederoorlog, zinloos bloedvergieten en verschrikkelijk geweld.

'Nooit meer oorlog' was ook de belofte van de Europese Unie en zelfs de NAVO: een nieuw tijdperk van samenwerking, vrede en stabiliteit op ons verscheurd continent. Maar vandaag, collega's, is er opnieuw een oorlog. Poetin heeft gekozen voor een rechtstreekse aanval op en een invasie van Oekraïne. Het doet denken aan scenario's die we slechts kennen van de verhalen van grootouders en overgrootouders: bommen die uit de lucht vallen, tanks die de grens

oversteken... Werkelijk onvoorstelbaar in Europa, maar toch opnieuw jammerlijke realiteit.

Jammer genoeg is deze oorlog geen donderslag bij heldere hemel. Toegegeven: we hadden niet verwacht dat het zo snel zo ver zou komen, maar de Russische aanval van vandaag is de zoveelste episode in een ellenlange rij van Russische agressie. Herinner u incidenten als de oorlog in Georgië, Abchazië en Zuid-Ossetië, ook bezet door Rusland. Herinner u de Krim in 2014, Wit-Rusland, Transnistrië en vandaag Oekraïne. Waar stopt het, collega's? Wanneer is het eindelijk genoeg?

Poetin heeft vandaag letterlijk kleur bekend. Voor hem stopt het blijkbaar nooit. Hij heeft de Rubicon definitief overgestoken en getoond dat voor hem alle, maar dan ook alle, middelen goed zijn om het doel te bereiken.

Meer dan dertig jaar na Fukuyama's 'End of History' worden we wakker in een andere wereld. De geopolitieke context is ongetwijfeld al een decennium in verandering, maar vandaag is die verandering compleet en definitief. Vanaf nu zien we onszelf geconfronteerd met een Russische buur – of moet ik zeggen een 'beer' – die voor niets terugdeinst, die de multilaterale wereldorde, zoals gecreëerd na de Tweede Wereldoorlog en nog meer na de val van het IJzeren Gordijn, verafschuwt, die alle internationale regels aan zijn laars lapt en die bovenal niet voor rede vatbaar is.

Uiteraard zijn we solidair met Oekraïne en de bevolking van Oekraïne. We delen en steunen de oproep van de minister-president, zijn stelling dat deze invasie totaal onaanvaardbaar is en de opschorting van de wapenleveringen. Als Vlamingen verwachten we van de Europese Unie en ook van de NAVO een strenge reactie. Maar vergis u niet: Vlaanderen is geen directe speler in dit brutale geopolitieke machtsspel, een spel dat boven onze hoofden wordt gespeeld. We zijn ons zeer goed bewust van het feit dat we met deze tekst hier in ons parlement de Russische tanks niet terug naar Moskou zullen sturen, maar dat neemt niet weg dat wij als natie, als parlement, een duidelijk en niet mis te verstaan signaal kunnen en moeten geven.

Het is, zoals gezegd, collega's, een oude boodschap, een boodschap over heel Vlaanderen bekend: nooit meer oorlog! Dat was toen onze droom, dat is vandaag nog onze droom: dat de vrede terugkeert naar het Europees continent, dat Rusland eindelijk de soevereiniteit van zijn buurlanden respecteert, dat een duurzame oplossing gevonden kan worden voor dit zinloos conflict, voor een zoveelste 'frozen conflict', zodat de Oekraïense bevolking in vrede, veiligheid, vrijheid en voorspoed kan blijven leven, en ook op basis van hun zelfbeschikingsrecht de eigen toekomst van hun land kan bepalen.

Ik hoop dan ook, collega's, dat wij hier vandaag dit krachtig voorstel van resolutie unaniem kunnen goedkeuren. Ik dank u. (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** De heer Van Rompuy heeft het woord.

**Peter Van Rompuy (CD&V):** Collega's, de beelden van deze morgen waren beelden waarvan we dachten dat we ze op het Europese continent niet meer zouden zien. En toch is het gebeurd. Niet alleen in Donbas, maar tot in Kiev en voorbij Kiev, letterlijk tot aan de buitengrenzen van de Europese Unie, wordt er vandaag gebombardeerd en vallen er slachtoffers. En zoals Willem Vermandere ooit zei: het is altijd iemands vader, het is altijd iemands kind.

Het is oorlog op het Europese continent en dat hadden we niet voor mogelijk gehouden. Ik denk dat de les die we hieruit moeten trekken, is dat als je onderhandelt met een andere partij en je hebt zelf geen enkele militaire sterkte,

die onderhandelingen voor die andere eigenlijk geen echte onderhandelingen zijn. Je moet een eigen militaire sterkte hebben om hem te dwingen om echt te onderhandelen. De les zal dus zijn dat we als Europa en als Europese Unie onze eigen soevereiniteit op het vlak van het militaire en op het vlak van energie verder zullen moeten uitbouwen.

Poetin is begonnen aan iets wat ik zou vergelijken met de inval van de Verenigde Staten in Irak. De verovering kan zeer snel gaan, maar wat dan? Dan belandt men in een militair moeras, waar we jammer genoeg allemaal op de een of andere manier mee in gesleurd dreigen te worden, direct of indirect.

Als Vlaams Parlement gaan we natuurlijk geen verpletterende indruk kunnen maken met dit voorstel van resolutie, maar zoals de collega's gezegd hebben, is het een teken van solidariteit. Het gaat over die waarden van vrede, solidariteit en stabiliteit die we uitdrukken met dit voorstel van resolutie. Ik hoop dan ook dat we dat op een unanieme manier kunnen goedkeuren. De kracht zal moeten komen vanuit het sanctiepakket dat de Europese Unie vanavond zal goedkeuren, het zwaarste sinds de Tweede Wereldoorlog. Maar ik hoop dus dat we dit als Vlaams Parlement op een unanieme manier kunnen doen. (*Applaus*)

**De voorzitter:** De heer Aerts heeft het woord.

**Staf Aerts (Groen):** Collega's, maandenlang al zien we de spanningen opbouwen: verbaal spierballengerol en troepenmachten die worden opgebouwd. We hebben het hier al een aantal keren besproken, ook hier in de plenaire vergadering. Eergisteren spraken we nog over een fase dat er mogelijk een invasie zat aan te komen. Daarna was het zover. Gisteren was het: er is een invasie, maar gelukkig nog geen geweld. En vandaag zitten we daar wel al. Het gaat bijzonder snel. Het gaat veel te hard.

De Oekraïners zijn natuurlijk de eerste slachtoffers. Zij moesten zich vanochtend in tramkokers gaan verschuilen en schuilkelders opzoeken. Ze staan in rijen aan bankautomaten om toch maar 100 euro te kunnen afhalen. Ze slaan noodrantsoenen in. Je ziet hallucinante beelden in Europa van files uit Kiev, om toch maar te kunnen vluchten voor het geweld, en dat allemaal niet zo ver van hier.

Oekraïense nieuwswebsites worden ondertussen gehackt. En om helemaal tot het uiterste te gaan, dreigt Poetin nu zelfs nucleaire wapens te gaan inzetten. Het lijkt wel of hij helemaal van het padje af is. Hoe ver kun je gaan?

Dit vraagt dan ook een zo krachtig mogelijk sanctiepakket tegen Moskou. Dus ja, wij steunen absoluut de directe sancties tegen de Russische president en zijn entourage. Maar we moeten eigenlijk nog veel verder durven te gaan. We hopen dan ook dat de Europese Unie daar vanavond werk van maakt, of er anders in de komende dagen snel werk van maakt. Exportverboden invoeren, Russische financiële tegoeden bevriezen, Russische banken afkoppelen van het internationale betaalsysteem: dat zijn allemaal sancties die we nu moeten nemen.

Collega's, Oekraïne ligt onder vuur door een ronduit roekeloze aanval. We moeten nu absoluut aan de kant van Oekraïne gaan staan en zijn bevolking, want het conflict is ook ons conflict. Het is niet veraf. Dus, laat ons klaarstaan voor humanitaire hulp, voor opvang van oorlogsslachtoffers want Oekraïne heeft onze solidariteit absoluut nodig. Net daarom sluit ik mij aan bij de oproep van de collega's. Laat ons van hieruit een krachtig signaal geven: dit willen wij niet, dit pikken wij niet. (*Applaus*)

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord

**Bruno Tobback (Vooruit):** Ook namens mevrouw Lambrecht die mede-indiener is van deze tekst wil ik namens de Vooruitfractie duidelijk maken dat we dit uiteraard zullen steunen. Er wordt heel vaak in theorie verteld dat de Europese Unie een project is van vrede dat zeer succesvol is geworden. Het is vandaag meer dan ooit duidelijk dat het volstaat om net aan de grens ervan te liggen of erbuiten om vogelvrij te zijn en slachtoffer te kunnen worden van een volkomen ongerechtvaardigde aanval van, wat niet anders kan heten dan, een schurkenstaat, na wat er de voorbije dagen is gebeurd.

Als de Europese Unie – en dus ook Vlaanderen – consequent wil zijn in het verdedigen van de waarden van vrede, dan moet ze nu duidelijk positie innemen, duidelijk handelen en duidelijk doen wat ze kan om hier een einde aan te maken. Daar moeten wij onze rol in spelen als Vlaams Parlement. Ik denk dat we er ons wel allemaal van bewust zijn dat de stemming hier op zich niet gigantisch veel indruk zal maken, maar het is een deel van de solidariteit die we allemaal aan de dag moeten leggen als we willen dat dit project van vrede op een krachtdadige manier wordt bevestigd en wordt uitgedragen. Dat is de taak die we nu allemaal hebben, als Europese Unie.

Bovendien – los van alle geopolitieke overwegingen – als ik een van de burgers was die vandaag na jaren van vrede een hoop tanks op mij zag afkomen, dan zou ik misschien schrale, magere, maar hopelijk toch een beetje, troost putten uit het feit dat ik weet dat er aan ons gedacht wordt. Laat ons dat vandaag in dit parlement ook maar doen. Dat is op zich een goede reden om dit voorstel van resolutie goed te keuren. (*Applaus*)

**De voorzitter:** De heer Deckmyn heeft het woord.

**Johan Deckmyn (Vlaams Belang):** Voorzitter, ik wil vooreerst de heer Vanlouwe bijtreden als hij in dit kader terecht verwijst naar de gedachte die in Vlaanderen diepgeworteld is, de gedachte van AVV-VVK. Wij Vlamingen zijn goed geplaatst om de vredesgedachte uit te dragen na het vele onrecht dat onszelf ook is aangedaan en waarvoor de IJzertoren symbool staat. 'Nooit meer oorlog' is en blijft daar terecht de centrale boodschap.

Collega's, de spanningen tussen Oekraïne en Rusland lopen inderdaad al een tijdje op. Vandaag worden we geconfronteerd met een militaire aanval vanwege Rusland. Ik heb het voorstel van resolutie van de collega's goed bekeken en wil toch ook wel wat vraagtekens plaatsen bij de stelling in dit voorstel dat de Europese Unie en de NAVO alle mogelijke initiatieven hebben genomen om de situatie te de-escaleren. Een eenvoudige waarnemer weet dat dit niet volledig waar is.

Als ik ook nog even kritisch mag zijn, dan vind ik de vraag aan de Europese Unie om een krachtig kader op te werpen tegen propaganda en desinformatie binnen de Europese Unie een heikele zaak. Wie bepaalt wat desinformatie is en wat niet? Dat is niet evident. Vooral, wie bepaalt wat wel en wat niet gezegd mag worden? Dat is toch een belangrijke bedenking die ik hier wil maken. Dat staat uiteraard los van de ernst van hetgeen waarmee we nu te maken hebben.

Desondanks blijft het feit dat het wel degelijk Rusland is dat Oekraïne is binnengevallen en hierdoor letterlijk en figuurlijk een grens heeft overschreden. Rusland is een regelrechte militaire invasie gestart tegen een soeverein land, en dit veroordelen wij ten strengste. Deze agressie wordt helaas gefaciliteerd ... (*Opmerkingen*)

Ik heb iedereen laten uitpraten en ik hoop dat ik ook mag uitpraten. Misschien breng ik niet de boodschap die u wenst, maar ik breng wel een boodschap die mij aan het hart gaat.

Collega's, deze agressie wordt helaas gefaciliteerd door een zwakke NAVO en een zwak EU-leiderschap. Collega's, ik heb het gisteren reeds gezegd in dit halfroond: we moeten zeker waakzaam zijn voor ondoordachte maatregelen waardoor onze economie en onze mensen zullen lijden. En dan heb ik het niet het minst over de stijgende energieprijzen.

Het Vlaams Belang blijft pleiten voor dialoog en de-escalatie waar mogelijk. We willen niet dat Europa opnieuw een slagveld wordt. Wij hopen dan ook dat dit conflict snel tot een einde komt en steunen het verzoek in dit voorstel van resolutie om te streven naar een vreedzame oplossing via diplomatiek overleg.

We zullen dit voorstel van resolutie dan ook goedkeuren, ondanks de kanttekeningen die ik daarnet heb gemaakt. *(Applaus bij het Vlaams Belang)*

**De voorzitter:** De heer De Witte heeft het woord.

**Kim De Witte (PVDA):** Collega, ook mijn fractie veroordeelt de Russische aanval op Oekraïne. Zowel de eenzijdige erkenning van de onafhankelijkheid van Donetsk en Loehansk als de militaire inval zijn flagrante schendingen van de Oekraïense soevereiniteit, van het Handvest van de Verenigde Naties en van het internationaal recht. De territoriale integriteit en de soevereiniteit van een volk mogen nooit ter discussie gesteld worden. Oekraïne kan daarop geen uitzondering zijn.

Collega's, wij veroordelen ook het Russische nationalisme en het chauvinisme van Poetin. Dat is niet onze visie. Het zal het Oekraïense nationalisme alleen maar aanwakkeren en dreigt de hele regio verder in brand te zetten.

Tot slot veroordelen wij deze aanval omdat hij naar oorlog leidt. Het is al gezegd: een oorlog waarvan de gevolgen catastrofaal zullen zijn voor het Oekraïense en het Russische volk, en bij uitbreiding voor alle Europese volkeren. Uit deze militaire confrontatie komt niets goeds. Oorlog is geen spelletje Risk tussen machten om invloedsgebieden te veroveren. Oorlog gaat over bommen die vallen op hoofden van de bevolking, op scholen, op ziekenhuizen, op allerlei infrastructuur. Het gaat over verscheurde gezinnen, mannen en vrouwen, kinderen en ouderen die de oorlog met hun leven betalen. Zij betalen de prijs voor de door hun leider gesponsorde oorlogsescalatie. Het gaat hier over honderdduizenden mensen die moeten vluchten en een onzekere toekomst tegemoet gaan. Kortom, wij veroordelen de woorden, de daden en de foute verantwoording van Poetin zeer scherp. Laat dat duidelijk zijn. Maar ... *(Opmerkingen)*

Onze fractie kan zich niet terugvinden in het voorstel van resolutie zoals dat hier voorligt. Om zaken op te lossen moet je ook een correcte diagnose stellen. En de eenzijdigheden die er hier zijn, daar gaan we niet mee akkoord. Dat soort eenzijdigheden gaat de situatie alleen maar erger maken. De eerste zin van de resolutie luidt: "De spanningen tussen Oekraïne en Rusland lopen al op sinds november 2021."

Collega's, dat is nu toch echt niet serieus: sinds november 2021. Wie heeft dat daar nu in gezet? De spanningen dateren niet van november 2021, ze evolueren al dertig jaar. En er was een escalatie in 2014. Dat is acht jaar geleden. Er zijn vredesakkoorden gesloten in 2014, en in 2015 de Minskakkoorden I en II tussen Oekraïne, Rusland, Frankrijk, Duitsland en de zelfverklaarde republieken Donetsk en Loehansk. Maar die akkoorden zijn nooit toegepast. De Oekraïense regering weigerde de autonomie te verlenen, zoals afgesproken, in de oostelijke regio's. Die akkoorden kunnen volgens ons het kader vormen om opnieuw naar de onderhandelingstafel te gaan.

Ten tweede is er een verdere uitbreiding van de NAVO. In tegenstelling tot de beloftes aan Rusland, wordt de uitbreiding naar het oosten en in het bijzonder naar Oekraïne door Rusland als een bedreiging ervaren. Maar collega's, dat is toch ook tamelijk evident. Stel nu dat Rusland of China militaire allianties met Mexico of Canada aangaat, daar basissen begint te bouwen en wapens begint te zetten. Hoe zouden de VS reageren? Het kot zou toch te klein zijn. *(Opmerkingen)*

**De voorzitter:** Collega's, laat collega De Witte uitspreken. U krijgt straks ook nog het woord als u dat wenst.

**Kim De Witte (PVDA):** Ik citeer John Mearsheimer, hoogleraar Internationale Betrekkingen aan de universiteit van Chicago. Hij zegt in 2015: 'Wat hier gebeurt, is dat het Westen Oekraïne in het ootje neemt en het eindresultaat zal zijn dat Oekraïne vernield wordt. Ik geloof dat de politiek waar ik voor pleit om Oekraïne neutraal te maken en economisch op te bouwen en weg te krijgen uit de competitie tussen Rusland aan de ene kant en de NAVO aan de andere kant het beste is dat kan gebeuren voor de Oekraïners.' Hij zegt dat wat het Westen nu doet, is de Oekraïners actief aanmoedigen om het hard te spelen met de Russen. Als ze dat doen, zal het resultaat zijn dat hun land vernield wordt.

Collega's, ik neem aan dat jullie ook de opinie van Tom Sauer, professor Internationale Politiek aan de universiteit van Antwerpen in De Standaard gelezen hebben. Hij zegt dat Rusland met lede ogen toeziet hoe Oekraïne en het gebied van de Zwarte Zee meer en meer in de Westerse invloedssfeer worden gezogen. De geografie is niet onbelangrijk voor de geopolitiek. Door enkele negatieve ervaringen met het Westen is een mogelijk NAVO-lidmaatschap van Oekraïne een rode lijn voor Rusland.

Collega's, bijgevolg vind ik de tweede zin uit het voorstel van resolutie dat hier voorligt zeer eenzijdig, nog eenzijdiger dan de eerste. De eerste was gewoon fout. De tweede zin is: "De Europese Unie en de NAVO hebben met alle mogelijke diplomatieke initiatieven getracht om de situatie te de-escaleren." Nee, collega's, dat is echt een infantiele benadering van de situatie. Er is een opbodpolitiek vanuit de Verenigde Staten tot uitbreiding van de NAVO. Dat is wat er bezig is. Er zijn zware militaire investeringen van de Verenigde Staten in Oekraïne tegen de afspraken in: Minsk 1, Minsk 2. Er is een bewapening van extreemrechtse milities. Dat heeft bijgedragen tot het huidige conflict. De Amerikanen trokken zich ook terug uit de ABM-verdragen (Anti-Ballistic Missile), verdragen die betrekking hebben op beperking van systemen tegen ballistische raketten. In 2019 trokken de Amerikanen zich terug uit het Intermediate-Range Nuclear Forces-verdrag. Ze trokken zich terug uit het verdrag van transparantie en wederzijdse inlichtingen over de troepenbewegingen in open lucht in 2020. Al die terugtrekkingen zijn gevolgd door Russische terugtrekkingen en hebben de veiligheidssituatie in Europa niet verbeterd, collega's. De geleidelijke parallelle installatie van anti-raketschilden in Europa van Roemenië tot Polen door de NAVO heeft als doel en gevolg om het veiligheidsevenwicht dat tijdens de Koude Oorlog was opgebouwd, te doorbreken.

Collega's, al die daden verantwoorden de invasie van Rusland van Poetin in Oekraïne niet. Zoals ik al zei veroordelen wij deze actie van Poetin. Wij veroordelen deze oorlog. De slachtoffers zijn gewone mensen in Oekraïne en Rusland, maar de actie van Poetin veroordelen wil niet zeggen dat we geen debat mogen hebben over ons buitenlands beleid, dat we geen kritiek kunnen hebben op de uitbreiding van de NAVO naar het oosten. Ook daar is een probleem. Wij onderschrijven de oproep van de vzw Vrede die zegt dat er geen veiligheids-politiek bestaat die ten koste gaat van de tegenpartij en die gebaseerd is op



militarisme en confrontatie. Daarom blijven we ons verzetten tegen de uitbreiding van de NAVO.

Collega's, om deze redenen gaan we dit voorstel van resolutie met deze eenzijdigheden niet goedkeuren. Als jullie een kamerbrede resolutie willen laten goedkeuren, dan hadden jullie toch even met ons kunnen overleggen. Wat is daar nu zo bizar aan? *(Opmerkingen)*

Wij vragen de onmiddellijke terugtrekking van de Russische troepen via de Verenigde Naties en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa of via enig ander kanaal. Wij willen de-escalatie. Net als in de oorlogen in Kosovo, in Irak en Libië pleiten wij consequent voor respect voor het internationaal recht, voor territoriale integriteit en voor soevereiniteit van landen.

Collega's, dat is de basis voor een vreedzame oplossing van conflicten. Ik dank u.

**De voorzitter:** Mevrouw Rutten heeft het woord.

**Gwendolyn Rutten (Open Vld):** Voorzitter, collega's, helemaal op het eind komt de communistische aap uit de mouw, als ik dat zo mag zeggen. Collega, als er Oeigoeren worden uitgemoord, dan weigert u China te veroordelen. Als de Oekraïners agressief onder de voet worden gelopen, dan weigert u Rusland te veroordelen. Met andere woorden: als het ex-communisten of communisten zijn, dan bent u selectief blind. *(Opmerkingen bij de PVDA. Applaus bij de N-VA, CD&V en Open Vld)*

En het is enkel en alleen omdat ik dit punt wilde maken, dat ik ben blijven zitten. Want eerlijk gezegd, het is een klap, wat er hier gebeurt, de oorlog in Europa. En toch krijgt u het niet gezegd, wilt u hier niet mee een eenduidig signaal geven. Eerlijk gezegd: dat is de reden waarom wij nooit, maar dan ook nooit met u zullen samenwerken. *(Applaus bij de N-VA, CD&V en Open Vld)*

Voorzitter, gelukkig is er in dit parlement aan deze kant wel een kamerbrede meerderheid om hier het nodige te doen. Ik apprecieer dat men aan het andere uiterste van het spectrum de moeite doet om het belang van dit signaal onder ogen te zien.

Maar ik wilde even reageren op de collega daar. Want u had moeite met wat er gezegd wordt over propaganda en met wat er wordt gezegd over desinformatie. Wat er op dit moment in Oekraïne gebeurt, is in eerste instantie een daad van oorlog en van geweld. En het is een veroordeling van geweld omdat we vrede willen. Het is een daad van tirannie tegenover de vrijheid waar wij in Europa, de NAVO-landen voor staan. Daarover zijn we het eens.

Maar het is, collega, vergis u daar niet in, ook een verhaal en een strijd van de leugen versus de waarheid. Er worden de mensen in Rusland leugens voorgelaten. En als u een debat wilt beginnen over hoever en hoe breed dat gaat, zal ik u één voorbeeld geven waarvan ik denk dat u het ongetwijfeld met mij eens bent. Poetin heeft Oekraïne verweten een naziregime te zijn. De president van Oekraïne is van Joodse afkomst en spreekt Russisch. Zijn grootouders zijn om het leven gebracht tijdens de pogroms. Dat zijn féiten, dat is de waarheid.

En op dit eigenste moment regeert de leugen in Rusland. En dus: ja, het is niet alleen een kwestie van geweld tegenover vrede, van tirannie tegenover vrijheid. Het is ook een kwestie van de waarheid tegenover de leugen.

Dank u wel om dat met dit parlement uit te dragen. *(Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen en Vooruit)*

**De voorzitter:** De heer Van Rompuy heeft het woord.

**Peter Van Rompuy (CD&V):** Ik stel vast dat de collega's van de PVDA vandaag de moeite hebben gedaan om een resolutie te maken over de coronapas. Maar een resolutie om hun solidariteit met de Oekraïners uit te drukken, willen ze niet mee steunen.

De collega heeft zich in alle mogelijke bochten gewrongen om uit te leggen waarom hij deze resolutie niet wil steunen, met een uitleg die historische quatsch is. Het is niet de uitbreiding van de NAVO. Poetin heeft zelf gezegd dat hij Oekraïne als Russisch grondgebied beschouwt. Hij heeft die invasie vergoelijkt met een herschrijven van de geschiedenis, volledig op zijn eigen maat.

Ik stel vast dat de PVDA het nog altijd moeilijk heeft om de historische balans te maken, zoals ze dat zelf zeggen, van Russische dictators. Gelukkig zijn er nog voldoende echte democraten in dit parlement om wel hun solidariteit uit te drukken met de bevolking in Oekraïne, die op dit ogenblik gebombardeerd wordt door Poetin. *(Applaus bij CD&V, de N-VA, Open Vld, Groen en Vooruit)*

**De voorzitter:** De heer Vanlouwe heeft het woord.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Ook ik ben ten zeerste verwonderd over wat ik bij de laatste spreker heb gehoord. Een dergelijke hypocriete houding van de PVDA is eigenlijk schandelijk. Inderdaad, wanneer het gaat over China, dan houdt u zich gedeisd. Wanneer het gaat over fundamentele rechten en vrijheden, over de rechtsstaat, democratie, mensenrechten in China, dan houdt u zich gedeisd, omdat het uw geldschietter is. Maar blijkbaar hebt u een tweede geldschietter, en dat is blijkbaar Rusland. Het gaat over vrijheden en mensenrechten, en nu zelfs over een invasie, een oorlog die op het Europese continent is begonnen. En dan gaat u zich vastlopen in rare kronkels, omdat het inderdaad moeilijk is om een voormalige bondgenoot, een voormalig communistisch regime, dat een agressor is, te veroordelen. Het is een agressor die nu een land is binnengevallen, en u blijft vastlopen in uw tegenstrijdigheid en in uw hypocrisie.

Ik zeg u ook, collega's van de PVDA: als u een debat wilt voeren over buitenlands beleid, dan moet u misschien eens de moeite doen om naar de commissie Buitenlands Beleid te komen. Want daar is nooit, maar dan ook nooit, iemand van de Partij van de Arbeid aanwezig. Nooit neemt u deel aan de debatten over buitenlands beleid. Het debat over Oekraïne is in deze commissie al meermaals gevoerd, maar nooit zien we jullie op dat debat.

Wanneer u zegt: 'Rusland heeft het moeilijk met het feit dat bepaalde landen in het oosten onder westelijke invloedssfeer geraken', dan vraag ik mij af wat er mis is met die westelijke invloedssfeer. Wat is er mis met die democratie, in West-Europa? Wat is er mis met die rechtsstaat, wat is er mis met die fundamentele rechten en vrijheden? Wat is er mis met die westelijke invloedssfeer, waar wij in al onze vrijheid kunnen zeggen wat we willen zeggen? Ik hoor daar nooit een standpunt over. U probeert het te verdoezelen door te verwijzen naar de NAVO, maar u zegt steeds dat de westelijke invloedssfeer voor u een probleem is. U zegt dat het Westen Oekraïne in het oetje neemt. Ik zeg u dat u in het oetje wordt genomen door Rusland en door China, waarop u nooit kritiek geeft.

Van de collega's van het Vlaams Belang apprecieer ik het dat zij dit voorstel van resolutie gaan goedkeuren. Dank u wel, daarvoor. Maar ik vond een tweet, die ik gisteren zag, toch merkwaardig. De oorlog was gisteren nog niet begonnen, maar er was natuurlijk wel al acht jaar oorlog in de twee volksrepublieken, de zelfverklaarde volksrepublieken. Dat zijn eigenlijk geen separatisten, ze willen gewoon annexeren bij Rusland. Dat is de annexatiedrang van Rusland. En

gisteren las ik een tweet van een van uw collega's, de heer Dewinter, waarin hij zegt: "Hongarije en Viktor Orban geven het voorbeeld: neutraal blijven in het Oekraïne-Rusland conflict. Geen wapens of troepen sturen. Het Hongaars leger dient om Hongarije te beschermen." Men riep dus gisteren vanuit uw fractie op om neutraal te blijven. Twintig uur later steunt u toch het voorstel van resolutie. Terwijl die dreiging al bijzonder sterk was.

Wat mij ook choqueeerde, is een oudere tweet die ik heb teruggevonden waarbij misschien die vredelievendheid van Rusland wordt aangekondigd. Het gaat om een tweet van een Russische beer met de Russische vlag, en die Russische beer draagt een machinegeweer. *(Karl Vanlouwe toont een afbeelding van een uitgeprinte en uitvergroete tweet.)*

En daarop staan inderdaad gevechtsvliegtuigen. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

Het gaat inderdaad over het voetbal, maar het symbool van geweld, van agressie, wordt door u daar reeds op uitgedragen. *(Opmerkingen van Stefaan Sintobin)*

Dus collega's, stop met die hypocrisie. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

**De voorzitter:** Collega Van Rooy, alstublieft. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Wilt u alstublieft op uw taalgebruik letten? We zitten hier wel in het parlement; dat doet u trouwens nergens. Uw taalgebruik is beneden alle peil. *(Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen, Vooruit en de PVDA)*

U mag van mij zeggen wat u wilt, maar niet op de manier waarop u dat doet. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

Mijn eigen mening? Neen, ik verkondig hier de mening van iedereen die hier zit, behalve van uw eigen fractie. Daar ben ik nu eens echt van overtuigd. *(Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen, Vooruit en de PVDA)*

De heer Vanlouwe heeft het woord. *(Opmerkingen van Sam Van Rooy)*

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Ik zal niet ingaan op die opmerkingen, die ik echt bijzonder laag vind. Het verbaast me niet dat ze van u komen.

Tot slot, collega's van het Vlaams Belang, ben ik eigenlijk bijzonder benieuwd wat uw collega, Hans Verreyt, die voorzitter is van de IPU-parlementairevriendenschapsgroep (Inter-Parliamentary Union) België-Rusland, zal doen. U weet ongetwijfeld dat de Doema deze oorlog eigenlijk nagenoeg volledig steunt.

Er is inderdaad een parlementaire vriendschapsgroep die wordt voorgezeten door iemand van het Vlaams Belang, en ik ben dan ook bijzonder benieuwd hoe u verder zult omgaan met uw vrienden in deze groep. *(Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen en Vooruit)*

**De voorzitter:** De heer Aerts heeft het woord.

**Staf Aerts (Groen):** Collega's, collega De Witte, wat een bochtenwerk. Ik zit er nu wel vlakbij maar ik werd er eerst draaiërig en nadien eigenlijk misselijk van. Poetin dreigt nucleaire wapens in te zetten. Wat heb je nog nodig om een lijn te trekken? Wees nu toch eindelijk eens consequent. *(Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen en Vooruit)*

Als u zegt dat u een progressieve partij bent, dan trekt u altijd dezelfde lijn over mensenrechten of over internationaal recht. Of dat nu in China is of in Rusland,

dat maakt niet uit. Maar wees consequent. Ik kan dan ook absoluut niet begrijpen dat u niet kunt instemmen met dit voorstel van resolutie om actie te vragen tegen Rusland. Gezien de huidige omstandigheden denk ik dat het een veel sterker signaal zou zijn om dit vanuit het hele parlement te ondersteunen. Ik begrijp dat bochtenwerk niet, u zult me op dat moment ergens uit de bocht hebben zien vliegen. *(Applaus bij Groen en Vooruit)*

**De voorzitter:** De heer Tobback heeft het woord.

**Bruno Tobback (Vooruit):** Collega's en voornamelijk collega's van de PVDA, ik zit niet in de commissie Buitenlands Beleid en ik heb dan ook geen groot politiek discours om mijn steun aan dit voorstel van resolutie te rechtvaardigen. Ik zal daar ook geen moeite voor doen. Ik zou het misschien kunnen proberen maar ik zal er niet aan beginnen. Ik doe dat heel simpel en persoonlijk vanuit mijn eigen ideologische overtuiging, die altijd vertrekt – er zijn er hier die dat niet graag horen – van het principe dat ook de kleineren, ook de minder machtigen, ook de zwakkeren recht hebben en evenveel recht hebben op vrijheid en zelfbeschikking als alle anderen.

Collega De Witte, ik heb u hier vijf minuten geleden een ongelooflijk lange geopolitieke uitleg horen geven om te rechtvaardigen dat een machtige schurkenstaat een kleintje, een zwakke, vrijheidsbeluste natie die hem tegen de haren in strijkt, onder de voet loopt met tanks, kanonnen, jachtvliegtuigen en bommen. Collega De Witte, voor u ooit nog eens probeert om aan te tonen dat u staat voor de zwakkeren, was dan drie keer uw mond en ga vijf jaar in retraite alstublieft. *(Applaus bij CD&V, Open Vld, N-VA, Vooruit en Groen)*

**De voorzitter:** De heer De Witte heeft het woord.

**Kim De Witte (PVDA):** Voorzitter, collega's, ik begrijp dat wij jullie pijn doen. *(Opmerkingen)*

Ik begrijp dat het niet leuk is om een consequente linkse oppositie te hebben in het parlement. Ik begrijp dat jullie een stok zoeken om ons te slaan. Maar laten we een beetje serieus blijven. Wat hier allemaal gezegd wordt! Alsof wij die inval niet zouden veroordelen! Ik heb vijf keer gezegd dat wij deze inval veroordelen. *(Opmerkingen)*

Wij veroordelen de woorden, de daden en de visie van Poetin, die niet de onze is! *(Opmerkingen)*

Elk land heeft recht op zelfbeschikking. Maar de actie van Poetin veroordelen ... *(Opmerkingen)*

Voorzitter, mag ik spreken alstublieft?

**De voorzitter:** U mag dat absoluut.

**Kim De Witte (PVDA):** Dank u.

Dat wil niet zeggen dat we geen debat mogen voeren over het buitenlands beleid, dat we geen kritiek kunnen hebben over de uitbreiding van de NAVO naar het oosten. Het gaat hier niet over de westelijke invloedssfeer, het gaat hier over de uitbreiding van de NAVO. Dat is een militaire alliantie. Ik ben een beetje verbaasd dat ik dat moet uitleggen. Het gaat hier over zware bewapening, over militaire basissen aan de grens van Rusland. Als Rusland dat zou doen in Canada of in Mexico, is het evident dat het kot te klein zou zijn. Dit verandert de veiligheidsarchitectuur van Europa. Als jullie zeggen dat de NAVO alleen maar

vrede en democratie zou brengen, wel, u mag dat eens gaan uitleggen in Libië en Afghanistan.

Wij zijn akkoord dat er sancties komen tegen Rusland. Wij zijn akkoord dat er scherpe veroordelingen zijn. Wij hadden graag samen een voorstel van resolutie gemaakt, maar jullie stelden het niet voor. Wij zijn niet akkoord met de manier waarop dit voorstel wordt voorgelegd, alsof er aan één kant een probleem zou zijn. Wij veroordelen deze inval, maar het conflict heeft een basis en die basis moet ook worden aangepakt, anders zullen we niet naar de-escalatie gaan. Dat is de kern van het punt. We zullen niet naar de-escalatie gaan. We gaan naar verder militair opbod.

Daar verschillen we van visie, collega's. Wij gaan niet mee in een opbod vanuit de Verenigde Staten naar Rusland, naar China. Dat is het punt. Wij veroordelen ook met scherpste, met klem, de aanpak van de Oeigoeren in China. Wij veroordelen dat. We hebben dat overal gedaan. U kunt dat overal vinden op onze website. Maar wij gaan niet mee in een escalatiepolitiek, in een militarisering, in een NAVO-uitbreiding tot aan het oosten. Dat is ons punt dat ik hier wil maken.

**De voorzitter:** De heer Deckmyn heeft het woord.

**Johan Deckmyn (Vlaams Belang):** Voorzitter, ik heb een serieuze repliek en een kwade repliek. De serieuze repliek is ten aanzien van collega Rutten. Ik noem u bij naam. U zei: 'de collega daar'. Ik ben Johan Deckmyn. Dus in het vervolg zal 'collega Deckmyn' wel volstaan.

Collega Rutten, u zegt dat de mensen in Rusland leugens worden voorgehouden. Mijn kritiek was anders. In dit voorstel van resolutie wordt effectief iets anders gezegd. Dat is niet wat u probeerde uit te leggen over leugens die in Rusland worden verkondigd. Neen, in dit voorstel van resolutie gaat het over propaganda binnen Europa. Daarbij maakte ik gewoon de kanttekening dat je daar altijd vraagtekens bij kunt zetten. Niet meer maar ook niet minder. Dat was mijn serieuze repliek.

Dan kom ik tot mijn kwade repliek, collega's. Sommige collega's hier hebben blijkbaar spijt dat het Vlaams Belang dit voorstel van resolutie goedkeurt. Men had een intentieproces voorbereid om inderdaad mijn partij in de hoek te duwen.

Collega Vanlouwe, ik moet zeggen dat ik wel behoorlijk boos ben over de tweets die u naar voren hebt gebracht. Als je een tweet naar voren brengt van collega De Winter, die enkele dagen geleden ... (*Opmerkingen van Karl Vanlouwe*)

Oké, het was gisteren. Wat mij betreft mag hij dat zelfs vandaag stellen. Hij stelde dat neutraal blijven een belangrijke zaak was en is. Er zijn trouwens heel veel internationale commentatoren die ook zeggen dat het misschien beter geweest was dat Oekraïne neutraal was gebleven, omdat er dan misschien geen oorlog was geweest. Ik heb geen kristallen bol, ik ga het niet uitleggen. Maar iemand ten kwade duiden dat hij naar voren brengt dat het misschien geen slechte zaak zou zijn dat een land neutraal blijft, dat vind ik er toch een beetje over. Ik vind dat niet verkeerd, ik vind dat een terechte tweet.

Nu, het is bijzonder triest om te moeten vaststellen dat er hier echt duidelijk voorbereide replieken waren, die niet eens ter zake doen. En collega Vanlouwe, de laatste tweet die u daarnet naar voren hebt gebracht, is bijzonder laag, hoor. Dat was een tweet kaderend in de context van een voetbaltoernooi! (*Opmerkingen van Karl Vanlouwe*)

U mag dat zeggen, maar u haalt dit volledig uit de context. Mochten wij zoiets doen, we zouden gewoon buitengedragen worden als demagogen die de zaken

verdraaien. U hebt de zaken verdraaid, u hebt een tweet uit een voetbalgerelateerde context in een ander verhaal gebracht, totaal buiten proportie. Dit is bijzonder laag, ik had beter van u verwacht. (*Applaus bij het Vlaams Belang*)

**De voorzitter:** De heer Van Dijck heeft het woord.

**Kris Van Dijck (N-VA):** Ik ben echt gechoqueerd door het wereldbeeld van onze collega's van de PVDA. Ik onthoud twee zaken. Vooreerst vragen jullie hoe wij zouden reageren als hier een regime aan onze voordeur komt die er een andere mening op nahoudt. Welnu, dat gaan we niet bombarderen.

Ten tweede stellen jullie: 'Is het niet normaal dat Rusland ageert als er een regime met westerse invloed aan zijn voordeur komt?' Dus jullie hebben problemen met westerse regimes. Welnu, dan treed ik het voorstel van collega Tobback bij. (*Opmerkingen bij de PVDA*)

Ga op retraite, vijf jaar. Ik ken een kant waar je naartoe kunt. De betogers, de moedige mensen in Moskou en in Sint-Petersburg, ik denk dat die op dit moment ook op retraite kunnen. Misschien zullen jullie daar eens over nadenken wanneer deze moedige mensen een lans durven te breken om die oorlog te veroordelen. Ook in Rusland zijn er moedige mensen, maar hier zijn niet alle 124 dat, dat is duidelijk. (*Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen en Vooruit*)

**De voorzitter:** Mevrouw Rutten heeft het woord.

**Gwendolyn Rutten (Open Vld):** Ik kan het daar alleen maar mee eens zijn. Ik weet niet wat ik hoor. Neen, serieus. Dus de invloedssfeer van de Europese Unie, de waarden waar Europa voor staat, u vindt het schandalig dat we daarmee in de richting van Rusland gaan? (*Opmerkingen bij de PVDA*)

**De voorzitter:** Nu mag collega Rutten ook uitspreken.

**Gwendolyn Rutten (Open Vld):** Het gaat over waarden als ... (*Opmerkingen van Jos D'Haese*)

**De voorzitter:** Collega D'Haese, collega De Witte heeft daarnet aan mij gevraagd of hij mocht uitpraten. Ik heb 'ja' gezegd. Dat is ook gebeurd, dus nu heeft collega Rutten het woord.

**Gwendolyn Rutten (Open Vld):** Bedankt, voorzitter.

Het gaat om waarden als democratie, vrede, veiligheid, vrije meningsuiting, het recht om jezelf te zijn. Europa staat voor lgbtqi+-rechten, en dat is niet evident in de wereld. Het gaat om het recht om vooruit te gaan in het leven, om een vrije markt die sociaal gecorrigeerd is. Wel, die waarden mogen van mij niet gewoon tot in Rusland, maar in heel de wereld worden uitgedragen. Dus ik begrijp geen jota van wat u zegt.

En mijn collega zegt het heel goed: op dit eigenste moment zijn er mensen die in de straten van Rusland, in de straten van Moskou, met gevaar voor eigen leven opkomen voor die waarden die hier onder druk staan, die hier op het spel staan. Ik zou mij schamen, maar het heeft het voordeel van de duidelijkheid. Ik dank u. (*Applaus bij Open Vld, de N-VA, CD&V, Groen en Vooruit*)

Dieprood schamen! Het is goed gezegd, ja. Dieprood schamen.

**De voorzitter:** De heer Vanlouwe heeft het woord.

**Karl Vanlouwe (N-VA):** Het is eigenlijk echt bijzonder duidelijk: de Partij van de Arbeid heeft het toch wel bijzonder, bijzonder moeilijk met rechten en

vrijheden, heeft het bijzonder moeilijk met democratie, heeft het bijzonder moeilijk met principes zoals de rechtsstaat, met westerse principes waarvoor hier in Europa is gestreden en blijkbaar nog altijd moet worden gestreden.

Collega De Witte, ik heb dan ook één vraag. U zegt dat Rusland het er moeilijk mee heeft dat bepaalde landen, waaronder Oekraïne, in de westerse invloedssfeer geraken. Dat hebt u gezegd. U hebt dat gezegd! Ik stel dan ook de vraag aan u, en dat is eigenlijk de vraag of u een democraat bent. Mag een soevereine staat, een onafhankelijke staat democratisch beslissen om toe te treden tot de Europese Unie, of bijvoorbeeld tot de NAVO? Is dat volgens u toegelaten, of moet die dan aan een buur zoals Rusland toestemming vragen? *(Applaus bij de N-VA, CD&V, Open Vld, Groen en Vooruit)*

**De voorzitter:** De heer De Witte heeft het woord.

**Kim De Witte (PVDA):** Collega's, ik zeg heel de tijd opnieuw dat het natuurlijk niet gewoon over invloedssfeer gaat. Het gaat over de NAVO. Het is absurd dat ik het nog eens moet uitleggen. De NAVO is een militaire alliantie, met militaire basissen. *(Opmerkingen van Karl Vanlouwe en Kris Van Dijck)*

Collega Vanlouwe, ik begrijp zelfs de naïviteit niet. Natuurlijk onderschrijven wij de waarde van democratie. Wij vinden dat er te weinig democratie is hier. Wij willen meer democratie hier en in heel de wereld. Natuurlijk onderschrijven wij de waarde van vrije meningsuiting, hier, in heel de wereld. Natuurlijk onderschrijven wij die waarden. Wij vechten voor die waarden, hier en in heel de wereld. U voert hier echter een mooi voorbereide poppenkast op om op ons te kunnen schieten, alsof het feit dat daar 2,3 miljard euro is geïnvesteerd in wapenarsenaal aan de grens met Rusland, alsof het feit dat de NAVO – de titel alleen, al, de westerse verdragsalliantie – uitbreidt tot in het oosten, tot in Rusland, binnenkort ook rond China, allemaal neutraal zou zijn, alsof dat geen effect zou hebben op de veiligheidsarchitectuur van Europa, van de wereld. Dat is toch wel bijzonder naïef, en het is niet de PVDA die dat zegt. *(Opmerkingen van Karl Vanlouwe)*

Dat zeggen internationale professoren, hoogleraren. Dat zegt Vrede vzw. Dat zeggen tal van organisaties, die het niet oké vinden dat wij in een militair opbod gaan, die het niet oké vinden dat de Verenigde Staten zich terugtrekken in tal van verdragen, tal van afspraken over denuclearisering, over de afbouw van raketten systemen. U zwijgt daar allemaal over. U doet alsof dat niet bestaat en u zegt: 'Nu moet u Poetin veroordelen. Hier, u moet dit tekenen.' Dat is een voorstel van resolutie waarin in de eerste zinnen wordt gesteld dat de NAVO er alles aan heeft gedaan om te de-escaleren. Dat is niet waar. Neen, zo'n voorstel van resolutie kunnen wij dus helaas niet goedkeuren. We zijn het er wel mee eens dat we Rusland scherp veroordelen. Poetin is nooit onze vriend geweest en zal dat nooit worden. Wij zijn gedegouteerd van zijn visie. Wij zijn tegen het nationalisme dat hij daar gebruikt om te zeggen dat Oekraïne niet bestaat, maar wij zijn tegen dit soort eenzijdige voorstellen van resolutie. Dat is de kern van de zaak.

**De voorzitter:** De heer Van Rompuy heeft het woord.

**Peter Van Rompuy (CD&V):** Collega De Witte, de enige die hier bezig is met het onderuithalen van de PVDA, is de PVDA zelf. *(Applaus bij de meerderheid)*

Laat dat duidelijk zijn. Uw bochtenwerk is echt pijnlijk. Het is heel eenvoudig. Dit is een dag waarop voor het eerst in decennia bommen vallen tot aan de grenzen van de Europese Unie. Iedereen in dit halfrond stemt over een voorstel van resolutie daarover. Als u toch op zoek bent naar één zinnetje ergens in het voorstel van resolutie van een ander om als excuus te gebruiken om dat toch niet te moeten goedkeuren, dan had u ook gewoon een eigen voorstel van resolutie kunnen indienen, maar u deed dat niet. U bent de enige die niet de moeite deed

om hierover een eigen voorstel van resolutie te maken. U wilt Poetin niet veroordelen. U wilt geen solidariteit uitdrukken met de Oekraïners. Anders had u een eigen voorstel van resolutie ingediend. Dat deed u niet. U hebt uw tijd gestoken in een voorstel van resolutie over de coronapas en niet over Oekraïne op deze historische dag. Dat is onbegrijpelijk.

Ik kan dat maar op één manier uitleggen, en dat is: u wilt ex-communistische dictators uit Rusland niet veroordelen en zulke voorstellen van resolutie niet goedkeuren! Punt! (*Applaus bij de meerderheid*)

**De voorzitter:** De heer Vaneckhout heeft het woord.

**Jeremie Vaneckhout (Groen):** Voorzitter, collega De Witte, collega's van de PVDA, het gebeurt vaak in dit parlement, tegen onze goesting soms, dat we op één hoop gegooid worden als progressievelingen of linkse partijen in dit halfroond. Het is voor mij heel duidelijk waarom ik nooit lid zou kunnen zijn van uw fractie. (*Opmerkingen van Karl Vanlouwe*)

Collega Vanlouwe, ik wou u net een compliment geven, dus let op wat u zegt. (*Gelach*)

Ik vind dat u daarnet de meest essentiële vraag hebt gesteld. (*Opmerkingen*)

Ik kan nog volgen, ik heb internationale betrekkingen gestudeerd. Ik kan nog volgen in de logica dat u zich vragen stelt bij de NAVO en dat u daar fundamentele, of minder fundamentele, problemen mee hebt en daarbij nuances aanbrengt. Maar op een moment als vandaag, met wat er vandaag gebeurt, als progressieveling zeggen dat u dit voorstel van resolutie niet gaat goedkeuren wegens één zin die u wat kort door de bocht lijkt in de geschiedschrijving, kan niet. Het beschrijvende gedeelte van het voorstel van resolutie staat eigenlijk los van wat we vragen aan de Vlaamse Regering, en wat de concrete engagementen zijn van dit parlement. Ik zal ze niet meer allemaal herhalen, maar we veroordelen in de krachtigste bewoordingen de militaire aanval, we uiten onze solidariteit met het Oekraïense volk, we steunen de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Oekraïne, we eisen dat Rusland de strijdkrachten onmiddellijk terugtrekt, we verwelkomen de sancties van de Europese Unie, we verzoeken de Vlaamse Regering om de agressie te veroordelen, om haar steun en solidariteit te betuigen, om te pleiten voor bijkomende sancties en een krachtiger kader tegen de propaganda en om na te gaan welke humanitaire hulp en andere bijstand Vlaanderen kan bieden. Dat is wat wij vandaag vragen aan de Vlaamse Regering.

Ik ben niet de grootste fan van de mensen die hier vooraan zitten, maar dat is wel het standpunt dat wij hier als Vlaams Parlement innemen, op deze historische dag, zoals collega Van Rompuy zegt, in de geschiedenis van Europa, in de geschiedenis van de wereld. En dan komen met een soort fundamentele analyse van het belang van de NAVO, en de rol die zij al dan niet op dit moment spelen, dat is totale waanzin! Dat is totale waanzin! Dat is spugen in het gezicht van al die Oekraïners, en ook Russen, die problemen hebben en zullen ondervinden door dit conflict! Als we die afweging niet meer authentiek kunnen maken in dit parlement, en niet kunnen inschatten dat dit niet het moment is om een robbertje te vechten over de toekomst van de NAVO, maar wel om ons zorgen te maken over de toekomst van de Oekraïners en de Russen, dan zitten we hier niet op onze plaats! Dan zitten we hier zeker als progressievelingen niet op onze plaats.

Dus ik ben echt gedegouteerd door dat soort standpunten, omdat het echt het fundamenteel historisch verkeerd inschatten is van wat er vandaag gebeurt. Die ene zin die jullie misschien irriteert, en waar ik urenlang met jullie over wil



debatteren – en onze fractie zal mee het debat voeren over de toekomst van de NAVO –, die vergoelijkt op geen enkele manier wat er nu aan het gebeuren is! Dat Oekraïne, inderdaad collega Vanlouwe, een democratische keuze zou maken, dat zij dat wel wensen, dat is hun recht in een democratisch bestel en inzake de democratische waarden waar wij als samenleving voor staan, waar ik als progressieveling altijd voor zal staan, op ieder moment in de geschiedenis. Ik hoop dat we u op een bepaalde dag kunnen overtuigen dat dat wel de juiste weg van de geschiedenis is. (*Applaus bij Groen, de N-VA, CD&V, Open Vld en Vooruit*)

**De voorzitter:** Mevrouw Rutten heeft het woord.

**Gwendolyn Rutten (Open Vld):** Voorzitter, ik denk dat bijna alles is gezegd. Dat heeft het voordeel van de duidelijkheid. We weten nu waar de communisten, ook nog in de 21e eeuw, staan.

Vandaag zijn het Oekraïners, morgen zijn het misschien de Polen, de mensen in Estland, Letland of Litouwen. Overmorgen gaat het misschien nog verder. Dat is vandaag een vraagteken. Er is oorlog in Europa en we veroordelen die met elke vezel in ons lijf! (*Applaus*)

**De voorzitter:** De heer De Witte heeft het woord.

**Kim De Witte (PVDA):** Zeer kort, voorzitter. Collega Vaneeckhout, ik heb begrepen dat er ook veel mensen van Groen in vzw Vrede zitten. Het is dus helemaal niet zo dat dat 'een standpunt van de PVDA' is. Dat is een standpunt van veel mensen, dat we geen oplossing gaan krijgen. Ze zeggen letterlijk: "Er bestaat geen veiligheidspolitiek die ten koste gaat van de tegenpartij en gebaseerd is op militarisme en confrontatie, vandaar dat we ons blijven verzetten tegen de uitbreiding van de NAVO." U doet alsof dat een heel klein zinnetje is, maar natuurlijk gaat het ook over die discussie. Neen, wij gaan geen voorstel van resolutie goedkeuren waarin dat betrokken wordt. U doet alsof dat een detail is, maar dat is geen detail. U hebt de uitleg gehoord van de andere partijen. Dat is ons principiële standpunt.

Maar wij veroordelen met klem deze actie, wij veroordelen die in de Kamer en hebben daarover andere stukken ingediend. Wij zullen die ook blijven veroordelen.

**De voorzitter:** De bespreking is gesloten.

We zullen straks de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie houden.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Filip Brusselmans, Stefaan Sintobin, Immanuel De Reuse, Suzy Wouters en Chris Janssens over de onmiddellijke en definitieve afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1163 (2021-2022) – Nr. 1**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

*Stemming nr. 1*

Ziehier het resultaat:

113 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
22 leden hebben ja geantwoord;  
88 leden hebben neen geantwoord;  
3 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie niet aan.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Katrien Schryvers, Lorin Parys, Willem-Frederik Schiltz, Axel Ronse, Peter Van Rompuy en Bert Maertens over het bezorgen aan het Overlegcomité van het verslag van de hoorzitting over het Covid Safe Ticket (CST) van 23 februari 2022 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding – 1168 (2021-2022) – Nr. 1**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

*Stemming nr. 2*

Ziehier het resultaat:

114 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
89 leden hebben ja geantwoord;  
25 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Jos D'Haese, Lise Vandecasteele en Kim De Witte over de afschaffing van het Covid Safe Ticket (CST) – 1169 (2021-2022) – Nr. 1**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

*Stemming nr. 3*

Ziehier het resultaat:

114 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
38 leden hebben ja geantwoord;  
76 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie niet aan.

**VOORSTEL VAN RESOLUTIE van Bart Tommelein, Karl Vanlouwe, Orry Van de Wauwer, Staf Aerts en Annick Lambrecht over de veroordeling van de Russische inval in Oekraïne – 1167 (2021-2022) – Nr. 1**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over het voorstel van resolutie.

*Stemming nr. 4*

Ziehier het resultaat:

115 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
112 leden hebben ja geantwoord;  
3 leden hebben zich onthouden.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement het voorstel van resolutie aan. De resolutie zal aan de Vlaamse Regering worden overgezonden.

**MOTIE van Sam Van Rooy, Stefaan Sintobin, Leo Pieters, Bart Claes en Chris Janssens tot besluit van het op 24 februari 2022 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord, wat het bouwshiftakkoord betreft – 1164 (2021-2022) – Nr. 1**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie.

*Stemming nr. 5*

Ziehier het resultaat:

116 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
22 leden hebben ja geantwoord;  
94 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

**MOTIE van Stefaan Sintobin, Sam Van Rooy, Leo Pieters, Frieda Verougstraete-Deschacht, Bart Claes en Chris Janssens tot besluit van het op 24 februari 2022 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord, wat het stikstofakkoord betreft – 1165 (2021-2022) – Nr. 1**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie.

*Stemming nr. 6*

Ziehier het resultaat:

117 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
22 leden hebben ja geantwoord;  
95 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

**MOTIE van Mieke Schauvliege, Bruno Tobback, Chris Steenwegen en Ludwig Vandenhove tot besluit van het op 24 februari 2022 in plenaire vergadering gehouden actualiteitsdebat over het stikstof- en bouwshiftakkoord  
– 1166 (2021-2022) – Nr. 1**

**Hoofdelijke stemming**

**De voorzitter:** Dames en heren, aan de orde is de hoofdelijke stemming over de motie.

*Stemming nr. 7*

Ziehier het resultaat:

116 leden hebben aan de stemming deelgenomen;  
28 leden hebben ja geantwoord;  
88 leden hebben neen geantwoord.

Dientengevolge neemt het Vlaams Parlement de motie niet aan.

**REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN**

**De voorzitter:** Dames en heren, hiermee zijn we aan het einde gekomen van onze werkzaamheden voor vandaag.

We komen opnieuw bijeen op woensdag 9 maart 2022 om 14 uur.

De vergadering is gesloten.

*– De vergadering wordt gesloten om 21.10 uur.*

**BIJLAGEN**

**Aanwezigheden**

## Aanwezig

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Cathy Coudyser, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Johan Deckmyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Filip Dewinter, Kim De Witte, Bart Dochy, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Leo Pieters, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Wilfried Vandaele, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Ludwig Vandenhove, Steven Vandepuut, Maurits Vande Reyde, Anke Van dermeersch, Tine van der Vloet, Orry Van de Wauwer, Kris Van Dijck, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Bart Van Hulle, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Kurt Vanryckeghem, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçın

## Afwezig met kennisgeving

Tom De Meester, Sihame El Kaouakibi, Björn Rzoska: gezondheidsredenen.

**Individuele stemmingen Vlaamse Volksvertegenwoordigers**

## Stemming nr. 1:

## JA-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

## NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Jo Brouns, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Kurt De Loor, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Elisabeth Meuleman, An

Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneekhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

**ONTHOUDINGEN:**

Jos D'Haese, Kim De Witte, Lise Vandecasteele

Stemming nr. 2:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Kurt De Loor, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Martine Fournier, Caroline Genez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneekhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

**ONTHOUDINGEN:**

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Lise Vandecasteele, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

Stemming nr. 3:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Jos D'Haese, Guy D'haeseleer, Johan Danen, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Kim De Witte, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Celia Groothedde, Chris Janssens, Jan

Laeremans, Ilse Malfoot, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Carmen Ryheul, Mieke Schauvliege, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Tine Van den Brande, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Lise Vandecasteele, Jeremie Vaneckhout, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

NEEN-stemmen:

Hannes Anaf, Jo Brouns, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Kurt De Loor, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

Stemming nr. 4:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Roosmarijn Beckers, Stijn Bex, Adeline Blancquaert, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Guy D'haeseleer, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Ilse Malfoot, Marius Meremans, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloomans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Maxim Veys, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçin

ONTHOUDINGEN:

Jos D'Haese, Kim De Witte, Lise Vandecasteele



## Stemming nr. 5:

## JA-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

## NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Jos D'Haese, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loo, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Els Robeyns, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Katia Segers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçın

## Stemming nr. 6:

## JA-stemmen:

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Bart Claes, Guy D'haeseleer, Immanuel De Reuse, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Chris Janssens, Jan Laeremans, Ilse Malfroot, Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Els Sterckx, Anke Van dermeersch, Sam Van Rooy, Wim Verheyden, Frieda Verougstraete-Deschacht, Suzy Wouters

## NEEN-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Els Ampe, Hannes Anaf, Imade Annouri, Stijn Bex, Robrecht Bothuyne, Jo Brouns, Karin Brouwers, Alessia Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Jos D'Haese, Stephanie D'Hose, Johan Danen, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Kurt De Loo, Ann De Martelaer, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Kim De Witte, Martine Fournier, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Annick Lambrecht, Bert Maertens, Marius Meremans, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Els Robeyns, Axel Ronse, Conner Rousseau, Gwendolyn Rutten, Freya Saeys, Joke Schauvliege, Mieke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers,

Katia Segers, Elke Sleurs, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Chris Steenwegen, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bruno Tobback, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Jeremie Vaneeckhout, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Katja Verheyen, Maxim Veys, Brecht Warnez, Hilâl Yalçin

Stemming nr. 7:

JA-stemmen:

Staf Aerts, Meyrem Almaci, Hannes Anaf, Stijn Bex, Jos D'Haese, Johan Danen, Kurt De Loor, Ann De Martelaer, Kim De Witte, Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Celia Groothedde, Annick Lambrecht, Elisabeth Meuleman, An Moerenhout, Els Robeyns, Conner Rousseau, Mieke Schauvliege, Katia Segers, Chris Steenwegen, Bruno Tobback, Freya Van den Bossche, Tine Van den Brande, Lise Vandecasteele, Steve Vandenberghe, Ludwig Vandenhove, Jeremie Vaneeckhout, Maxim Veys

NEEN-stemmen:

Els Ampe, Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Jo Brouns, Karin Brouwers, Filip Brusselmans, Yves Buysse, Alessia Claes, Bart Claes, Arnout Coel, Steven Coenegrachts, Guy D'haeseleer, Stephanie D'Hose, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Jean-Jacques De Gucht, Immanuel De Reuse, Annick De Ridder, Stijn De Roo, Maaïke De Rudder, Maarten De Veuster, Maaïke De Vreese, Gwenny De Vroe, Bart De Wever, Johan Deckmyn, Filip Dewinter, Martine Fournier, Karolien Grosemans, Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Vera Jans, Chris Janssens, Sofie Joosen, Marino Keulen, Kathleen Krekels, Jan Laeremans, Bert Maertens, Ilse Malfroot, Marius Meremans, Rita Moors, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Tom Ongena, Katrien Partyka, Lorin Parys, Freya Perdaens, Tinne Rombouts, Axel Ronse, Gwendolyn Rutten, Carmen Ryheul, Freya Saeyns, Joke Schauvliege, Willem-Frederik Schiltz, Katrien Schryvers, Stefaan Sintobin, Kristof Slagmulder, Elke Sleurs, Klaas Sloopmans, Sarah Smeyers, Nadia Sminate, Els Sterckx, Emmily Talpe, Annabel Tavernier, Bart Tommelein, Orry Van de Wauwer, Koen Van den Heuvel, Tine van der Vloet, Anke Van dermeersch, Kris Van Dijck, Bart Van Hulle, Paul Van Miert, Peter Van Rompuy, Sam Van Rooy, Mercedes Van Volcem, Manuela Van Werde, Wilfried Vandaele, Maurits Vande Reyde, Steven Vandeput, Loes Vandromme, Karl Vanlouwe, Kurt Vanryckeghem, Wim Verheyden, Katja Verheyen, Frieda Verougstraete-Deschacht, Brecht Warnez, Suzy Wouters, Hilâl Yalçin